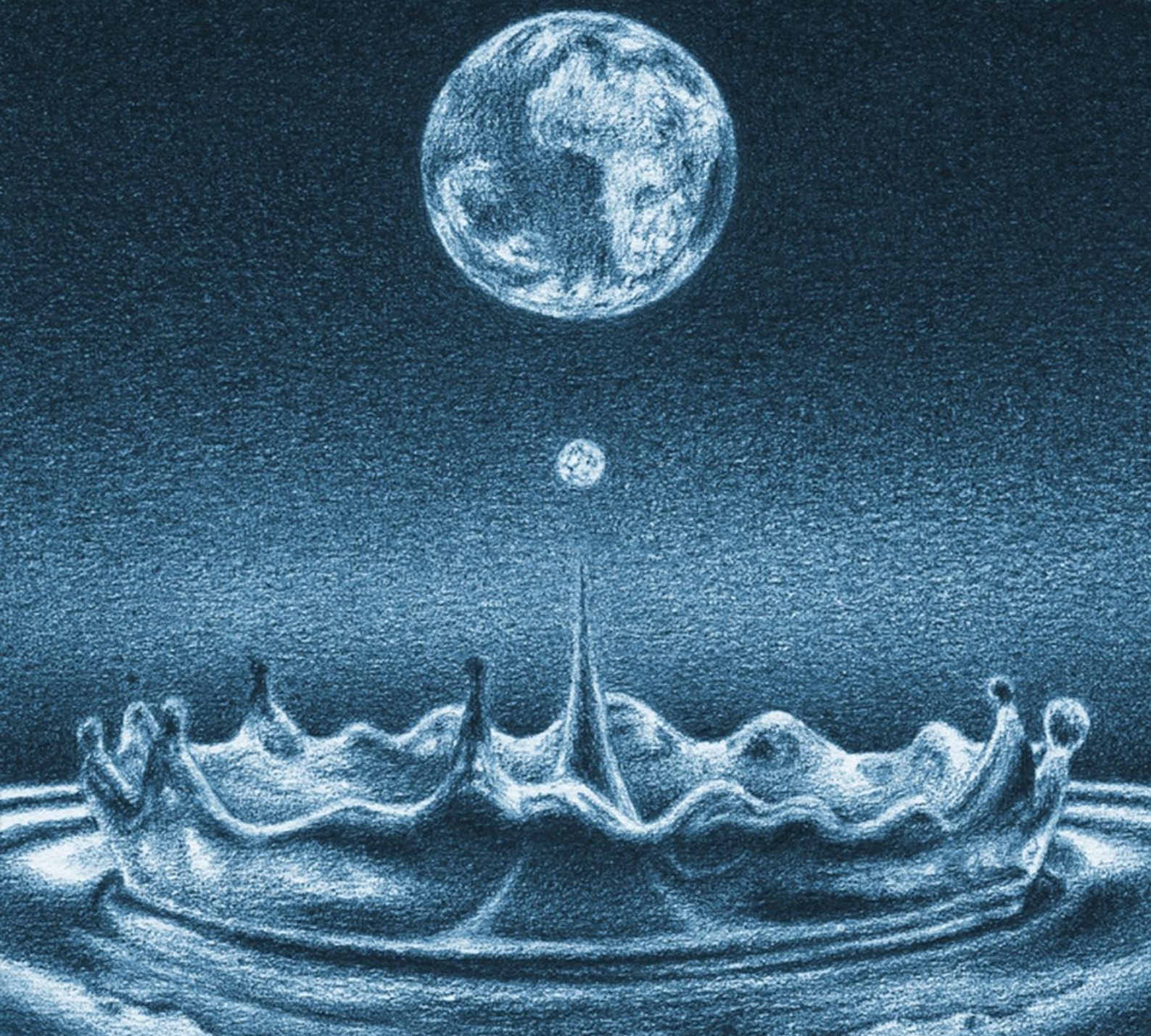

THE ZEITGEIST MOVEMENT

INFORMAČNÝ SPRIEVODCA AKTIVISTU
Peter Joseph / Jacque Fresco / Roxanne Meadows

THE ZEITGEIST MOVEMENT SLOVENSKO
PREKLAD: LÝDIA MACHOVÁ, MÁRIA ŠVECOVÁ

- HNUTIE ZEITGEIST -
POSTREHY A REAKCIE
Informačný sprievodca aktivistu

ÚVODOM

Hnutie Zeitgeist je výkonnou rukou projektu Venus, ktorý je vyústením celoživotnej práce priemyselného dizajnéra a sociálneho inžiniera Jacqua Fresca. Jacques v súčasnosti pôsobí v meste Venus na Floride, kde úzko spolupracuje s kolegyňou Roxanne Meadowsovou. Hneď úvodom je potrebné uviesť, že pán Fresco si nepripisuje výlučné autorstvo za svoje názory a návrhy, ale tvrdí, že sú jedinečným spôsobom vyvedené z vývoja vedeckého bádania, ktoré pretrváva od úsvitu antických čias. Jednoducho povedané, to, čo projekt Venus stelesňuje a hnutie Zeitgeist dotvára, možno zhrnúť ako „uplatnenie vedeckej metódy v záujme celej spoločnosti“.

Ak humánnym spôsobom využijeme vedu a techniku na usporiadanie spoločnosti, môžeme premeniť tento nedostatkom a korupciou presiaknutý svet na niečo nepomerne lepšie organizované, vyvážené, humánne, trvalo udržateľné a produktívne. Aby sa tak stalo, musíme pochopiť, kto sme, čím disponujeme, čo chceme a ako hodláme dosiahnuť naše ciele. Čitateľ by si mal uvedomiť, že vzhľadom na súčasné podmienky, o ktorých bude pojednávať prvá časť tejto príručky, je nielen potrebné ísť iným smerom - je to doslova nevyhnutné. Rozpad súčasného ekonomického systému naberá na obrátkach a predpovedá sa celosvetová nezamestnanosť doposiaľ nevidaných rozmerov. Zároveň sa ničením životného prostredia pomaly ale isto blížime k bodu, z ktorého niet návratu.

Ukázalo sa, že naše súčasné metódy sociálneho správania nie sú schopné riešiť poškodzovanie životného prostredia, ľudské konflikty, chudobu, korupciu a iné otázky, ktoré znemožňujú trvalú udržateľnosť ľudstva na tejto planéte. Je čas, aby sme ako živočíšny druh konečne dospeli a skutočné problémy a možné riešenia preskúmali v ich podstate, nech sú akokoľvek nepohodlné, netradičné a cudzie.

V našej príručke najprv popíšeme súčasné ekonomické problémy, ktorým čelíme, pomenujeme ich skutočné príčiny, dôsledky a zákonitosti, a následne predstavíme riešenia vyvedené z toho, čo je pre život a spoločnosť skutočne relevantné. Ďalej ponúkame návrhy, ako môže každý z nás prispieť k uskutočneniu tejto výzvy a tiež popíšeme metódy komunikácie a aktivity, ktoré, dúfajme, proces transformácie urýchlia.

Prv, než sa pustíme do práce, je veľmi dôležité zastaviť sa na okamih a zamyslieť sa nad názormi, ktoré nám boli vnútené indoktrináciou. Keďže v súčasnosti existuje nespočetné

množstvo hodnôt a ideológií, a ľudia majú tendenciu stotožniť sa s istým spôsobom myslenia, tradíciou alebo predstavou o realite, môže byť pre nich prehodnotenie alebo úplne odpútanie sa od názorov, ktoré dlhodobo uznávali a považovali za správne, veľmi ťažké, ba až bolestivé. Táto pripútanosť k egu spolu s neustálym stavom „obmedzenosti poznania“, ktorý každý z nás zažíva, bude pre mnohých tou najväčšou prekážkou pri čítaní nasledujúcich informácií. Nastal čas posunúť našu oddanosť a uznávanie za úzke hranice trhu, tradícií a národného štátu a obsiahnuť ľudský druh ako celok, spolu s celoplanetárnym prostredím, ktoré zabezpečuje našu spoločnú existenciu. Nastal čas, aby sme Zem začali vnímať ako nedeliteľný organický celok, ako žijúcu entitu skladajúcu sa z bezpočetných životných foriem, ktoré sa ocitli v jednom spoločenstve.

Ak nás príroda naučila čo len jednu vec, tak je to poznanie, že jedinou konštantou je zmena. Nič také ako utópia neexistuje. Preto, ak máme ako druh produktívne vyrásť, musíme sa stať odborníkmi na „zmenu spôsobu myslenia“, a to v čomkoľvek a vo všetkom. Ak sa rozhodnete k tomuto materiálu pristúpiť tak, že sa vedome pokúsite o zachovanie otvorenej mysle a objektivity, potom tieto myšlienky zmenia vašu predstavu o svete, o sebe samom, o budúcnosti našej ľudskej rodiny, a to tým najproduktívnejším, najhumánnejším a najefektívnejším spôsobom.

OBSAH

1. časť: Monetárna ekonomika

1. kapitola: Mechanizmy a dôsledky

- Potreba cyklickej spotreby
- Všadeprítomný nedostatok
- Priorita zisku
- Deformácia hodnôt
- Fiškálna manipulácia

2. kapitola: Konečné zlyhanie

- Za hranicou zodpovednosti
- Posledný outsourcing

2. časť: Čo je rozhodujúce?

3. kapitola: Zákony prírody

- Vedecká metóda
- Dynamická rovnováha

4. kapitola: Prostriedky sociálnej evolúcie

- Ciele
- Metóda
- Nástroje
- Proces

3. časť: Zdrojové hospodárstvo

5. kapitola: Sociálna kybernetika

- Projekt Venus
- Priemysel a práca
- Vláda

6. kapitola: Mestá, ktoré uvažujú

- Doprava
- Životný štýl

4. časť: Prekonanie mýtu

7. kapitola: Gény verzus prostredie

- Správanie človeka
- Právny systém

8. kapitola: Duchovnosť v praxi

- Náboženský ideál
- Reči nám nepomôžu

5. časť: Začnime konať

9. kapitola: Hnutie

- Premosťovanie rozdielov
- Interdisciplinárne tímy

- 1. časť: Monetárna ekonomika -

1. kapitola:

Mechanizmy a dôsledky

Definície pojmov:

Všeobecne sa ekonómia definuje ako „spoločenská náuka, ktorá skúma výrobu, rozdeľovanie a spotrebu tovarov a služieb“¹.

Od začiatku 21. storočia prevláda prakticky vo všetkých ekonomikách sveta istá forma „monetárneho systému“. Monetárny systém využíva peniaze ako sprostredkovateľské výmenné médium, ako prostriedok umožňujúci zamestnanosť, výrobu, distribúciu a spotrebu tovarov a služieb. Použitie tohto média monetárnej výmeny ako základu ekonomického systému možno označiť za „monetárnu ekonomiku“.

V súčasnosti nenájdeme na našej planéte prakticky žiadny národ, ktorý by vo svojich národných podmienkach aplikoval niečo iné ako teóriu monetárnej ekonomiky, no aj tak sa vyskytujú isté variácie. Tie vo všeobecnosti súvisia s tým, do akej miery vstupuje do systému vláda príslušnej krajiny. Súčasná „pohyblivá stupnica“, pohybujúca sa od väčšej regulácie po menšiu, má svoj typický začiatok v komunizme[♦] (maximálna kontrola štátu), prechádza socializmom (čiastočná kontrola štátu) a končí kapitalizmom (malá až žiadna kontrola štátu). Tieto variácie ekonomiky možno nazvať „spoločenské systémy“.

Prevládajúcim systémom súčasného sveta je kapitalizmus. Kapitalizmus, ktorý sa často skrýva pod hlavičkou ďalšieho teoretického pojmu „slobodný trh“, je definovaný ako „hospodársky systém, v ktorom výrobné prostriedky vlastní súkromné subjekty a sú prevádzkované za účelom zisku, a v ktorom investície, rozdeľovanie, hospodársky výsledok, výroba a ceny tovarov a služieb sú prevažne určované fungovaním „slobodného trhu“².

¹ wordnet.princeton.edu/perl/webwn

[♦] Na komunizmus sa táto práca odvoláva v jeho historickej podobe, a nie v zidealizovaných formách obhajujúcich absenciu peňazí.

² en.wikipedia.org/wiki/Capitalism

„Slobodný trh“ vo svojej podstate predstavuje neregulované obchodovanie, pri ktorom sú „ceny tovarov a služieb určované vzájomnou dohodou predávajúcich a kupujúcich, t.j. trhové sily ponuky a dopytu určujú ceny a alokujú dostupnú ponuku bez intervencie štátu.“³ Pojmu „slobodný trh“ sa venuje viacero interpretácií a filozofických škôl. Jednou z tých extrémnejších, avšak v súčasnosti aktívnych, je ideológia rakúskej školy, ktorá používa termín „laissez-faire“, čo znamená doslova žiadne zásahy štátu do ekonomických procesov. Z tohto pohľadu sú „prosperita“ a iné „sociálne“ programy sponzorované štátom považované za neprimerané.*

Keď dáme všeobecnú terminológiu bokom, veľmi dôležitým atribútom monetárnej ekonomiky je „teória hodnoty“. Úroveň „hodnoty“ tovaru alebo služby sa v podstate odvíja od dvoch faktorov: ^

- 1) nedostatku / dostupnosti použitého materiálu
- 2) množstva ľudskej práce potrebnej na výrobu tovaru / poskytnutie služby.

Príklad:

Predstavte si množstvo času a úsilia potrebného na zhotovenie jednoduchej košeľe pred nástupom elektriny a pokrokovej priemyselnej technológie. Celý proces by pozostával z: prípravy pôdy – zasiatia semena bavlníka – kontroly fázy rastu – zberu bavlny – česania – upradenia vlákna – utkania tkaniny – vystrihnutia košeľe z tkaniny.

Pri tomto scenári by z pohľadu ľudskej práce bola hodnota tejto košeľe relatívne vysoká a pravdepodobne by sa predávala za cenu zohľadňujúcu náročnú prácu. Hodnota semena bavlníka (použitej suroviny) by bola zanedbateľná, keďže vzniká ako vedľajší produkt pri predchádzajúcom zbere - semeno teda nie je samo osebe vzácne. Skutočná hodnota tejto košeľe je odvodená od množstva vynaloženej práce.

³ en.wikipedia.org/wuju/Free_market

* O evolúcii, aplikácii a výklade pojmu ekonómia existuje obrovské množstvo materiálov a vedú sa o nich nekonečné diskusie. Nie je v záujme tejto príručky pojednávať o celej ekonómii. Chceme čiastočne poukázať na to, ako sa s nástupom technológií a odstránením nedostatku až 99% ekonomickej teórie mení na zastaranú a irelevantnú prax.

^ Existujú ešte subjektívnejšie, demograficky špecifické formy hodnoty, kde isté „značky“ tvoria cenu (projektovanú hodnotu), ktorá nevychádza z hodnoty ľudskej práce alebo materiálu, ale z „identity statusu“ samotného predmetu tak, ako je vnímaný konzumnou kultúrou. Toto je menej relevantná forma „ekonomickej hodnoty“ a bližšie budeme o nej hovoriť v časti Deformácia hodnôt v tejto kapitole. Rovnako aj hodnoty finančných nástrojov, ako sú cenné papiere na akciových trhoch, sú irelevantné samo osebe, pokiaľ ide o samotnú výrobu a rozdeľovanie.

Čisto hypoteticky si predstavme, že tento výrobný proces nevyžaduje žiadnu ľudskú prácu a semeno bavlníka / voda / slnečný svit / pôda si zachovajú svoju prirodzenú hojnosť. Aká by potom bola hodnota košele? Je zrejmé, že by nemala žiadnu hodnotu.

Na začiatku 21. storočia sa priemyselné stroje podieľajú na siatí a zbere poľnohospodárskych produktov do takej miery, že jeden farmár je schopný sám obhospodáriť viac ako 400 hektárov pôdy. Nástupom strojov v textilnom priemysle, ako je napríklad odzrňovačka bavlníka, došlo k výraznej redukcii ľudského úsilia a vďaka modernej aplikácii priemyselnej kybernetizácie sa čoraz viac blížime k takmer úplnej automatizácii poľnohospodárstva a textilného priemyslu, nehovoriac o mnohých iných odvetviach.

Vtip je v tom, že postavenie ekonomickej hodnoty ako zdanlivo statického ekonomického pojmu sa v dôsledku technického vplyvu mení - výroba vyžaduje čoraz menej úsilia, materiálov je dostatok - a to by mohlo teoreticky úplne odstrániť pojem hodnoty.

Redukciou ľudskej práce resp. jej nahradením strojmi a automatizáciou klesá nadobudnutá „hodnota“, ktorá má vyrovnávať pomer práca-cena. „Hodnota“ výstupu sa presunie na tvorbu a údržbu strojov, ktoré preberajú úlohu pracovnej sily. Následne, čím efektívnejšie, trvanlivejšie a trvalo udržateľnejšie sú tieto pracovné stroje, tým viac klesá „hodnota“ výroby.

Strojová automatizácia spolu s modernými inováciami, ktoré ponúkajú náhradu za „nedostatkové“ zdroje, by nás mohla priviesť do stavu, keď by už žiaden tovar či služba nepotreboval mať „hodnotu“, teda cenovku. Jednoducho by to nedávalo teoretický zmysel.

S ohľadom na našu každodennú skúsenosť je pre väčšinu z nás veľmi ťažké takto uvažovať. Bez ohľadu na to, čo si o tom myslíme, realita je taká, že vzorec neustáleho technického zdokonaľovania spolu s automatizovanými strojmi môže teoreticky vytvoriť ekonomické prostredie, v ktorom je taký dostatok materiálov a výrobných médií a tieto sa využívajú natoľko efektívne, že väčšina ľudí sotva bude mať potrebu čokoľvek „kupovať“, nehovoriac už o tradičnom ponímaní „práce za účelom obživy“. A ešte konkrétnejšie: ak by stroje nahradili len menšiu časť ľudí, čím by sa prehĺbila nezamestnanosť, dosahy by boli systémové a celý hospodársky systém by sa stal nestabilnejším a nefunkčnejším. Tejto otázke sa budeme podrobne venovať v kapitolách 2 a 5.

Nechajme teraz túto otázku bokom a preskúmajme niektoré empirické mechanizmy, ktoré potrebuje monetárna ekonomika predovšetkým v podmienkach kapitalizmu, ak sa má

zachovať integrita systému. V zostávajúcej časti tejto kapitoly budeme hovoriť o piatich základných podmienkach zachovania systému, ich zdôvodnení a dôsledkoch.

Mechanizmus č. 1

Potreba cyklickej spotreby

V monetárnom systéme človek v zásade plní tri role:

Zamestnanca, spotrebiteľa, zamestnávateľa (resp. majiteľa / výrobcu)[♦]

Zamestnanec vykonáva úlohy pre zamestnávateľa výmenou za „mzdu“ alebo peňažnú platbu, zatiaľ čo zamestnávateľ predáva tovar alebo službu spotrebiteľovi za „zisk“, čo je iné pomenovanie pre peňažnú platbu.

Zamestnávateľ a zamestnanec zas fungujú ako spotrebiteľia, keďže za obdržané peňažné platby („mzdy“ a „zisk“) nakupujú tovary a služby nevyhnutné na prežitie. Akt nákupu tovarov a služieb, čo je úloha spotrebiteľa, umožňuje zamestnávateľovi tvoriť „zisk“ a súčasne vyplácať „mzdu“ zamestnancovi.

Inými slovami, požiadavka neustálej spotreby umožňuje zamestnávateľovi zostať v biznise a zamestnancovi udržať si svoje pracovné miesto.

Je dôležité pochopiť, že cyklus platby a spotreby („cyklická spotreba“) nie je možné prerušiť, pretože by došlo k zrúteniu celej ekonomickej štruktúry – peniaze by neprúdili k zamestnávateľovi, zamestnávateľ by si nemohol dovoliť platiť zamestnanca a zamestnávateľ aj zamestnanec by ako konzumenti nedokázali cyklus udržať.

Dôsledok:

Č. 1: Žiadna fyzicky vyrobená vec nesmie mať dlhšiu životnosť ako stanovené maximum, ktoré ešte umožní zachovať ekonomickú integritu prostredníctvom „cyklickej spotreby“.

Inými slovami, každý vyrobený „tovar“ sa za istý čas musí pokaziť, ak má pokračovať finančný cyklus na podporu aktérov (spotrebiteľ / zamestnanec / zamestnávateľ) zúčastnených

[♦] Je tu ešte aj investor poskytujúci fiškálnu podporu zamestnávateľovi / vlastníkovi / výrobcovi alebo obchodu na finančných trhoch za účelom zisku. Táto skutočnosť však nie je pre náš kontext relevantná, keďže existencia investora nie je potrebná na fungovanie trhového systému.

na tejto hre. Túto vlastnosť môžeme definovať ako „plánovanú zastaranosť“ tovarov a služieb.

Plánovaná zastaranosť môže mať dve podoby:

a) zámerná: vedomé potlačenie efektívnosti, aby sa daný výrobok pokazil;

b) následná: škrtý vo výrobe, obyčajne vo forme lacných materiálov alebo nekvalitného dizajnu, za účelom úspory peňazí a opakovaných nákupov klientov. Toto sa okamžite prejaví na nižšej kvalite výrobku.

(Príklad: použitie plastov v elektronike vyjde výrobcu a spotrebiteľovi lacnejšie, avšak trvanlivosť takéhoto materiálu je nízka v porovnaní napríklad s titánom, ktorý je podstatne drahší).

Č. 2: Uvádzanie nových výrobkov a služieb musí byť neustály proces, čím sa má vykompenzovať akákoľvek zvýšená efektívnosť predchádzajúcich generácií výrobkov, bez ohľadu na ich úžitok, čo vedie k produkcii nekonečného odpadu.

Povedané inak, odpad je vedomý vedľajší produkt, ktorý vyplýva z potreby priemyslu udržiavať „cyklickú spotrebu“ v chode. Znamená to, že nahradený alebo zastaraný výrobok sa odvezie na skládku, kde znečisťuje životné prostredie. A čím viac takýchto produktov existuje, tým rýchlejšie životné prostredie znečisťuje.

„Potreba cyklickej spotreby“, ktorú možno považovať za „motor“ poháňajúci celý hospodársky systém, je sama o sebe nebezpečná a skazená, keďže podstata tejto potreby nedovoľuje maximalizovať ekologicky trvalo udržateľné procesy. Neustále znovuvytváranie nekvalitných produktov mrhá disponibilnými zdrojmi a znečisťuje životné prostredie.

Len si predstavte ekonomické dosahy výrobných metód, ktoré by strategicky maximalizovali efektívnosť a trvalú udržateľnosť výroby pri využití najkvalitnejších známych materiálov a techník. Predstavte si automobil, ktorý vďaka svojmu dizajnu nebude potrebovať údržbu na najbližších 100 rokov. Predstavte si dom postavený z ohňovzdorných materiálov, v ktorom všetky spotrebiče, elektrické rozvody, vodoinštalácia a iné príslušenstvo sú zhotovené z vysoko nepriepustných materiálov a tých najkvalitnejších surovín na Zemi. V takomto rozumnejšom svete, v ktorom tvoríme veci, aby pretrvali, čím sa podstatne minimalizuje znečistenie a odpad, a maximalizuje sa zdrojová efektívnosť, by monetárny systém vôbec

nemohol existovať, pretože „cyklická spotreba“ by sa výrazne spomalila a navždy by sa oslabil takzvaný „hospodársky rast“.

Mechanizmus č. 2

Všadeprítomný nedostatok

V monetárnej ekonómii je termín dopytu a ponuky dobre známym pojmom a znamená, že „čím je niečoho viac, tým nižšiu hodnotu to má vo vzťahu k sebe“. Napríklad pitná voda bola kedysi veľmi hojným zdrojom a v komerčnom zmysle sa za jej spotrebu bežne neplatilo. V súčasnosti sa však so zvýšeným znečisťovaním podzemnej vody a obecných vodárenských systémov predáva filtrovaná pitná voda na trhu často za vyššiu cenu ako rovnaké množstvo benzínu. Inými slovami, nedostatok zdrojov je veľmi výnosný. Ak dokáže firma presvedčiť verejnosť, že jej produkt je „nedostatkový“, tým vyššiu cenu môže za takýto produkt účtovať. Firmy majú preto silnú motiváciu prezentovať svoje produkty ako nedostatkové. Tiež je potrebné pripomenúť, že centrálné banky takmer všetkých krajín rovnako vytvárajú nedostatok v množstve peňazí v obeh, a tým udržujú tlak na trhový systém. Bernard Lietaer, tvorca menového systému EÚ, tvrdí:

„Chamtivosť a hospodárska súťaž nie sú výsledkom nemenného ľudského temperamentu. Chamtivosť a strach z nedostatku sú neustále vytvárané a znásobované ako priamy dôsledok peňazí, ktoré používame. Dokážeme vyprodukovať dostatočné množstvo potravy pre všetkých, ale jednoducho niet dostatok peňazí, ktoré by to všetko zaplatili. Nedostatok je v národných menách. Úlohou centrálnych bánk je vytvárať a udržiavať nedostatok meny. Bezprostredným dôsledkom je, že musíme navzájom bojovať, aby sme prežili.“⁴

Dosahy tohto všadeprítomného nedostatku sú zničujúce. Ak sa zisk tvorí v dôsledku nedostatku, ktorý vzniká znečisťovaním životného prostredia, tak sa tým zvrátene podporuje ľahostajnosť k environmentálnym otázkam. Ak podniky vedia, že môžu zarobiť viac, ak zo zdrojov alebo produktov urobia nedostatkovú komoditu, ako vôbec môžeme dosiahnuť stav dostatku? Nemôžeme, pretože korporácie budú vždy motivované vytvárať nedostatok, ak sa im to hodí. A naopak, nedostatok v ponuke peňazí zvyšuje potrebu vzájomne si konkurovať,

⁴ Lietaer, Bernard *Beyond Greed and Scarcity*, Yes Magazine, 1997

čím vzniká neetické, primitívne správanie, kde každý bojuje proti každému a všetkých to vystavuje stresu, konfliktom a chorobám.

Mechanizmus č. 3

Priorita zisku

Najdôležitejším motivačným princípom monetárneho systému je zisk* resp. nadobúdanie peňazí vykorisťovaním druhých. Všetci hráči tejto hry musia nájsť istú stratégiu získania peňazí, ak chcú prežiť. Poberateľ mzdy hľadá najlepší možný plat za svoje služby a zamestnávateľ (majiteľ alebo výrobca) neustále hľadá spôsoby, ako znížiť náklady, aby maximalizoval zisk. Takáto „mentalita“ dominuje monetárnemu systému a práve tí, ktorí vlastnia najväčšie bohatstvo (materiálny „úspech“), patria k tým najbezohľadnejším. Hoci mnohí ľudia, ktorí sú naklonení systému zisku, vedia donekonečna hovoriť o „etických“ normách, ktoré uplatňujú vo svojich praktikách, dejiny ukázali, že uprednostňovanie zisku je vlastne choroba, ktorá nielenže otravuje naše osobné a sociálne blaho a životnú úroveň, ale aj životné prostredie, od ktorého sme závislí doslova vo všetkom, čo ako druh potrebujeme.

Prv, než sa budeme zaoberať negatívnymi dôsledkami tejto mentality, zamyslime sa nad tým, čo mnohí považujú za kladnú stránku uprednostňovania zisku, teda nad „motiváciou“.

Teória hovorí, že potreba zisku dáva osobe resp. organizácii motiváciu pracovať na nových myšlienkach či výrobkoch, ktoré sa predajú na trhu. Inými slovami, prevláda všeobecné presvedčenie, že ak by ľudia neboli motivovaní vlastnou potrebou prežiť pomocou zisku, zaznamenávali by sme len malý spoločenský pokrok.

V prvom rade si treba uvedomiť, že najvýznamnejším prínosom pre spoločnosť neboli korporácie usilujúce o zisk. Nikola Tesla neobjavil striedavý elektrický prúd preto, aby zbohatol. Louis Pasteur, Charles Darwin, bratia Wrightovci, Albert Einstein a Isaac Newton nepriniesli významný prínos do spoločnosti preto, že by ich motivoval sebecký materiálny prospech. Aj keď je pravdou, že užitočné vynálezy a metódy sú v súčasnom svete motivované osobným prospechom, úmysel skrývajúci sa za týmito tvorivými počinmi nemá bohužiaľ nič

* Pre zjednodušenie sa tu termín zisk bude používať ako synonymum slov príjem a mzda. Aj keď klasická ekonomická klasifikácia tieto pojmy rozlišuje, všetky znamenajú nadobúdanie peňazí. Poberateľ mzdy „profituje“ zo svojej práce, pretože, veľmi zjednodušene, je to preňho príjem.

spoločné s ľudskými a spoločenskými problémami, pretože skutočnou motiváciou v monetárnej ekonomike je osobný záujem a potreba prežiť.

Zisk stojí takmer vždy nad záujmom človeka. Už len letný pohľad na rakovinu spôsobenú konzervačnými látkami v potravinách, plánovaná zastaranosť prakticky všetkého, čo sa vyrobí, spolu so systémom zdravotníctva, ktoré účtuje 300 dolárov za jedinú tabletu antibiotík, nám naznačí, že finančná motivácia je vo svojej podstate deštruktívna. Skutočnou motiváciou totiž nie je prispieť do spoločnosti zmysluplným spôsobom, ale vyťažiť z nej bohatstvo za každú cenu. Zisk je falošná motivácia. Problémy našej spoločnosti založenej na peniazoch sa budú dať vyriešiť len vtedy, ak sa z toho riešenia bude dať vyťažiť zisk.

Dôsledok:

Priorita zisku má závažné psychologické a sociálne dôsledky na ľudské správanie. Za účelom riešenia nekonečných problémov súvisiacich s potrebou prežitia pomocou prospechu / zisku / príjmu bola vytvorená celá štruktúra nanútenej kontroly – právny systém. Aj keď trestné činy nesúvisiace s peniazmi (napr. vyplývajúce z veľkého ega, žiarlivosti, emocionálnej straty alebo iných psychologických problémov) sú v súčasnosti spoločenským problémom, ich počet je zanedbateľný v porovnaní s trestnými činmi motivovanými získaním peňazí a majetku. Ak „trestný čin“ definujeme ako „nemorálnosť“ a „nemorálnosť“ ako „morálnu zvrátenosť, nepoctivosť“, získame úplne iný pohľad, pretože ak sa na ziskové činnosti v monetárnej ekonomike pozrieme zblízka, uvidíme, že takmer každá je nemorálna už zo samotnej podstaty svojej existencie. Naša kultúra ich ale považuje za „normálne“, a to do tej miery, do akej sú konsenzuálne tolerované.

Keď si napríklad v potravinách kúpite škatuľku cereálií, v deväť z desiatich prípadov bude objem cereálií zaberáť iba 60% priestoru v škatuli. Táto „reklamná stratégia“, ako by ju nazval výrobca, je vlastne do neba volajúcim klamstvom. Reklamné agentúry so svojou taktikou spoločenskej manipulácie pravdepodobne patria medzi najnemorálnejšie inštitúcie na tejto planéte. Žiaľ, my sme sa naučili nazývať to „reklama“ alebo „stratégia“. Otázke deformácie spoločnosti spôsobenej reklamou sa budeme venovať v neskoršej časti tejto kapitoly (Deformácia hodnôt).

Aby sme nemorálnosť motivovanú peniazmi mohli zasadiť do reálnej perspektívy, rozdelíme si toto zvrátené správanie do troch kategórií: všeobecná kriminalita – firemná kriminalita – štátna kriminalita.

Do *všeobecnej trestnej činnosti*, ktorá má korene v honbe za peniazmi, patria drobné krádeže, nelegálny obchod, podvody, násilné lúpeže a pod. Pozornosť, ktorú venujeme tomuto vedľajšiemu produktu monetárnych systémov, je často nedostatočná na to, aby sme pochopili jeho príčiny. Mnohí majú totiž tendenciu považovať týchto „zločincov“ len za istú sociálnu anomáliu a nevidia jej súvislosť s potrebou prežiť. Prehliada sa aj inherentný stres a ďalšie vedľajšie účinky súvisiace s nedostatkom niečoho.

Mervova-Fowlesova štúdia, ktorá bola vypracovaná v 90-tych rokoch 20. storočia na Univerzite v Utah, zistila veľmi úzku súvislosť medzi nezamestnanosťou a kriminalitou. Výskum sa opieral o údaje z tridsiatich metropolitných území s celkovým počtom viac ako 80 miliónov obyvateľov.

Zistenia ukázali, že jednoppercentné zvýšenie nezamestnanosti má tieto následky:

6,7%-ný nárast vrážd

3,4%-ný nárast násilných trestných činov

2,4%-ný nárast majetkovej trestnej činnosti.

V období od 1990 do 1992 sa to premietlo do zvýšeného počtu:

vrážd o ďalších 1 459

trestných činov o 62 607

majetkovej trestnej činnosti o 223 500.⁵

Ak by ste majetného, etického občana, ktorý si stojí za svojím presvedčením, zbavili bohatstva a zdrojov a nechali ho v meste plnom chudoby len v košeli, ktorú má práve na sebe, je vysoko pravdepodobné, že táto osoba začne klamať, podvádzať a kraďnúť, len aby prežila. Nie je prekvapujúce, že kriminalita sa drží na najvyšších priečkach práve v najchudobnejších štvrtiach miest. Osoba, ktorá sa narodí do deprivovaného prostredia s nedostatočnými zdrojmi, nízkym vzdelaním a obmedzenými možnosťami zamestnať sa,

⁵ Merva-Fowles, *Effects of Diminished Economic Opportunities on Social Stress*, Economic Policy Institute, 1992

urobí všetko, čo musí, aby prežila. Pointa je v tom, že tento druh chorého správania nespôsobujú nejaké geneticky dané „zločinecké tendencie“, ale ekonomická deprivácia, teda utrpenie spôsobené ekonomickým nedostatkom.

Firemná trestná činnosť, ktorá takmer výlučne súvisí so ziskom, má mnoho podôb: plánovaná zastaranosť, trhovú manipuláciu, outsourcing (subdodávateľské zabezpečenie služieb a tovarov), stanovenie cien, tajné dohody medzi monopolmi, vykorisťovanie pracovnej sily, tajné medzivládne dohody - to sú len niektoré z nich. Zámerné odstavenie prevádzky elektrární v Kalifornii spoločnosťou Enron s cieľom zvýšiť cenu svojich akcií v energetike⁶ či vedomá distribúcia liečiv infikovaných vírusom HIV zo strany Bayer Corporation⁷ je pre väčšinu ľudí jasný znak toho, že firemná trestná činnosť je konštantný a častokrát zradnejší jav ako všeobecná kriminalita, pretože jej dôsledky pociťujú obrovské skupiny ľudí.

Potreba zabezpečiť rentabilitu firmy, ktorú má osoba páchajúca firemnú trestnú činnosť, sa v ničom neodlišuje od potreby páchatel'a všeobecnej trestnej činnosti, ktorý chce prežiť. Zatiaľ čo tá druhá osoba zvyčajne pácha trestnú činnosť, aby prežila, prvá osoba koná protiprávne, aby si upevnila pozíciu sily, zachovala životný štýl a bohatstvo. Celé sa to odvíja od strachu. Motivačným faktorom väčšiny firemnej trestnej činnosti je chamtivosť, ktorá pramení z neustálej neistoty, zo strachu, že stratíme niečo, čo vlastníme. Je to ako hráčska vášeň. Čím viac máte, tým viac chcete. Táto neuróza sa donekonečna opakuje a umocňuje v dôsledku sociálnej stratifikácie, ktorú so sebou prináša monetárny systém, pretože so zvyšujúcou sa kúpnu silou je na dosah nekonečné množstvo luxusných tovarov (domy, jachty, limuzíny, diamanty, pozemky, atď). Viac sa tejto otázke budeme venovať v časti Deformácia hodnôt.

O štátnej trestnej činnosti sa uvažuje ťažšie, pretože ide o komplikovanejšiu formu správania. To, ako je vláda vnímaná, veľmi ovplyvňuje hodnoty, ktoré podporuje „vláduca trieda“ v spoločnosti, či už prostredníctvom masmédií alebo nadšeného vlastenectva. Ak sa napríklad pozrieme na hrôzy za čias Hitlera, často zabúdame na to, že mnohí Nemci presvedčene podporovali antisemitský hodnotový systém, ktorý šíril vtedajší režim rôznymi príručkami a éterom. To isté môžeme povedať o invázii USA do Iraku, ktorá mala spočiatku veľkú

⁶ <http://www.nytimes.com/2005/02/04/national/04energy.html>

⁷ http://www.naturalnews.com/News_00647_Bayer_vaccines_HIV.html

podporu verejnosti v dôsledku nenávisťi a strachu pred tzv. islamskými teroristami po útokoch z 11. septembra 2001. Teraz však odložme bokom osvojené hodnoty lojálnosti a vlastenectva a objektívne sa pozrime na to, čím vláda v monetárnom systéme skutočne je, a čo reprezentuje.

Po prvé, všetci členovia vlády musia dostávať plat a všetky projekty, ktoré navrhnú, musia mať zdroj financovania. Je zjavné, že tieto finančné prostriedky plynú buď z daní vyrúbených verejnosti, alebo z bankových úverov, alebo ich poskytnú iné vlády. Zdrojom daní je obchod alebo príjem z obchodovania, úvery musia byť splatené a to z peňazí, ktoré zarobí ďalší obchod, ďalší úver, alebo ďalšia daň, aspoň teoreticky.

Kľúčovou úlohou vlády je vytváranie regulačnej legislatívy, ktorá umožňuje riadiť fungovanie spoločnosti. V ideálnom svete by vládnu prioritou boli najširšie záujmy verejnosti. Žiaľ, dejiny nám neustále dokazujú, že tomu tak nie je, a len málokedy bolo. Namiesto toho vláda, tak ako ju poznáme, je vlastne „matkou“ všetkých ďalších korporácií, ktoré v krajine pôsobia. Samozrejme, dáva to zmysel, pretože hodnota ktoréhokoľvek národa je podmienená stavom jeho hospodárstva. Znamená to teda, že vláda má neodňateľný záujem na hospodárskom stave svojho národa, alebo presnejšie na záujmoch tých vo vlastnej vrstve, t.j. v bohatej vyššej vrstve. Neodňateľný záujem vlády ako aj osoba alebo skupina, ktorá rozhodnutím vlády môže získať alebo stratiť, závisia od spolupráce oboch strán. Politik môže získať peňažné „príspevky“ od firmy, ktorú vo svojich rozhodnutiach zvýhodňuje, zatiaľ čo firma ťaží z rozhodnutí, ktoré boli prijaté v jej prospech. V Amerike plynú do lobovania a príspevkov miliardy dolárov ročne a tieto peniaze sa vyplácajú pod zásterkou „podpory agendy“ darcu.

Existuje množstvo príkladov tajných dohôd medzi vládou a firmami, počnúc schválením neodskúšaných farmaceutických výrobkov Federálnou agentúrou pre liečivá (FDA) až po úspech ropnej lobby v štáte Kalifornia, keď sa neschválil zákon o nulových emisiách, čo definitívne pochovalo ekologické automobily s elektrickým pohonom. Avšak najväčším zločinom vlády motivovaným peniazmi je zneužitie vojny v prospech korporátnych a finančných kruhov.

Povedané slovami dvojnásobného držiteľa Čestnej medaily Kongresu, generálmajora Smedley D. Butlera:

„Vojna je špinavý biznis. Vždy ním bola. Ide o pravdepodobne najstarší, bezpochyby najlukratívnejší, naisto najhorší a jediný obchod s medzinárodným dosahom. Je to jediný biznis, kde sa zisky počítajú na doláre a straty na ľudské životy. Myslím si, že „špinavý biznis“ najlepšie vystihuje to, že je niečím, za čo ho väčšina ľudí nepovažuje. Len malá skupina „zasvätených“ vie, o čo ide. Nepatrné množstvo ľudí z neho prosperuje, nespočetné množstvo trpí. Na vojne dokáže zopár jednotlivcov zarobiť obrovské peniaze...

Na prvej svetovej vojne pekne zarobila hŕstka ľudí. Počas tejto vojny pribudlo v Spojených štátoch minimálne 21 000 nových milionárov a miliardárov. 65. zasadnutie Kongresu podalo správu o hospodárskych výsledkoch korporátneho sektora a o príjmoch vlády. Zisky v čase vojny vykázalo 122 mäsokombinátov, 153 producentov bavlny, 299 odevných firiem, 49 oceľarských podnikov a 340 producentov uhlia. Zisky nižšie ako 25% boli výnimkou. Napríklad uhoľné podniky v čase vojny zhodnotili svoje akcie od 100 do 7 856%. Chicagské mäsokombináty zdvojnásobili až strojnásobili svoj hospodársky výsledok.

A nezabudnime na banky, ktoré prvú svetovú vojnu financovali. Ak niekto zlízal smotanú zisku, tak to boli práve banky. Keďže to boli skôr verejné obchodné spoločnosti ako akciovky, nemuseli predkladať správy akcionárom. Ich zisky boli rovnako tajné ako boli obrovské. Netuším, ako banky zarobili všetky tie milióny a miliardy, pretože tieto špinavé tajomstvá neboli nikdy zverejnené, dokonca ani pred vyšetrovacím orgánom Senátu⁸.

Druhá svetová vojna, vojna v Kórei, Vietname a najnovšie v Iraku a Afganistane sa od prvej svetovej ničím nelíšia. Zrýchlená priemyselná výroba, vojenské objednávky, zmluvy o obnove, nadobudnutie energie a iných zdrojov (krádeže), vysoké úroky Svetovej banky a súkromných bánk pre povojnové ekonomiky, dokonca aj obchodovanie CIA s drogami⁹ – to je len zopár veľmi lukratívnych obchodov.

Existujú tri motívy pre vedenie vojny: 1) zisk z priemyselnej výroby, ktorý sa maximalizuje pre elitu, 2) získanie zdrojov (krádež), 3) geopolitické spojenectvá ktoré uľahčia ďalší priemyselný zisk a krádeže zdrojov.

Toto je jedna z najhorších zvráteností spôsobených potrebou bohatstva a moci. Vláda so svojím tímom hrdlořezov s vymytými mozgami sa všemožne snaží zachovať svoju existenciu, a pokým sa svetové zdroje budú „hromadiť“ v záujme hŕstky, tento reťazec vojny sa nikdy neskončí.

⁸ Butler, Smedley D., *War is a Racket*, Feral House, 1935, Kapitola 1

⁹ Webb, Garz, *Dark Alliance*, Seven Story Press, 1999

Horeuvedená klasifikácia „nemorálneho správania“ je len všeobecná. V každodennom živote nájdeme množstvo variácií ľudského správania, do ktorého rovnako zasahuje tento mechanizmus pachtenia za ziskom. Dennodenne vidíme prejavy nečestnosti, či už ide o „umenie rokovať“, pri ktorom dvaja obchodníci navzájom bojujú o naplnenie vlastných záujmov, pričom si toho druhého vnútorne vôbec nevážia, alebo o nerovnováhu panujúcu v pracovnoprávnom vzťahu, kde sa jeden usiluje maximalizovať efektivitu vynaloženej práce, a tak znížiť hodinovú mzdu, zatiaľ čo ten druhý sa usiluje maximalizovať čas práce, aby zvýšil svoj príjem.

Najdôležitejšie je, že priorita zisku vytvára myslenie „my verzus oni“, keďže v monetárnom systéme musí existovať kupujúci a predávajúci, zamestnanec a zamestnávateľ, klient a vlastník, vlastník a nevlastník. V takomto svete je každá strana nútená bojovať o také podmienky, ktoré sú najvýhodnejšie práve pre ňu samotnú, preto neustále hľadáme strategické ťahy a preto neustále bojujeme. Ak chceme prežiť, musíme byť navzájom v neustálom vojnovom stave. Z hľadiska trvalo udržateľného ľudského pokroku takýto boj vyprodukuje len máločo pozitívne a jeho dôsledkom je chorý, znečistený, zdeformovaný svet, ktorý vidíme okolo seba.

Mechanizmus č. 4

Deformácia hodnôt

Náš hodnotový systém formuje kultúra. A hoci existuje genetický základ istých ľudských atribútov a vzorcov správania, naše poznanie a konanie vyplývajúce z tohto poznania je v prvom rade otázkou vplyvu prostredia.

Monetárny systém to vie, a preto vyžaduje spôsob komunikácie, ktorým informuje verejnosť o tom, čo ktorá firma ponúka na predaj. Táto forma komunikácie sa nazýva „reklama“. Charakteristickou črtou reklamy je „propagácia“ a propagácia je istý spôsob komunikácie, ktorý, všeobecne povedané, vytvára predpojatosť v prospech dotyčného výrobku. Inými slovami, úlohou reklamy je prilákať, alebo lepšie povedané zmanipulovať spotrebiteľa, aby si daný výrobok kúpil. Táto manipulácia má mnoho podôb, ale jednou z najúčinnjších je manipulácia a/alebo využitie „hodnôt“ publika - toho, čo pokladá za dôležité.

Prv, než budeme pokračovať, je potrebné poznamenať, že masová spotreba, s ktorou sa v súčasnosti stretávame v Spojených štátoch a inde, nevyzerala vždy takto. Pôvodne bola

Amerika do istej miery založená na pracovnej etike protestantizmu, kde prevládajúcimi hodnotami boli hospodárnosť a šporovlivosť. Avšak na začiatku 20. storočia sa zosúladenej podnikateľskej komunite podarilo tieto hodnoty zdeformovať a vytvorila sa nová armáda impulzívnych, neustále nespokojných spotrebiteľov uvedomujúcich si svoj status. Reklamné agentúry prestali argumentovať užitočnosťou svojich produktov a stavili radšej na príťažlivosť a status. V dôsledku toho spotrebuje súčasný priemerný Američan dvojnásobok toho, čo spotreboval na konci druhej svetovej vojny.¹⁰

Jedna z najúčinnějších foriem „manipulácie hodnôt“ je spájanie totožnosti osoby s nejakým ideálom. Vlastenectvo a náboženstvo sú toho klasickým príkladom, pretože indoktrináciou v ranom veku je človek často vedený k tomu, aby pociťoval blízky osobný vzťah k svojej krajine alebo náboženstvu, následkom čoho bezvýhradne podporuje stanovené doktríny z vlastnej vôle.

Ďalším príkladom je „móda“. Móda má mnoho podôb, počínajúc odevmi, ktoré nosíme, až po ideológie, ktoré vyznávame. Ak chceme vidieť, nakoľko je komerčný priemysel úspešný v manipulovaní našich hodnôt, stačí sa pozrieť na množstvo ľudí naokolo, ktorí sa obklopujú „značkovými“ predmetmi za jediným účelom – demonštrovať firemnú značku, od ktorej odvodzujú svoj sociálny status alebo ním vyjadrujú svoju „štýlovosť“. Košele značky Tommy Hilfiger, kabelky značky Prada a nablýskané hodinky značky Rolex sú príkladmi výrobkov, pri ktorých užitočnosť či funkčnosť predmetu absolútne stratila svoj význam a dôraz sa kladie na to, čo daný predmet „reprezentuje“.

Žiaľ, títo ľudia si často neuvedomujú, že vlastne nie sú ničím iným ako chodiacou reklamou príslušnej firmy.

Pojmy ako „status“ či „výraz“ existujú len v ovplyvnenom „hodnotovom vnímaní“ jednotlivca, a ak je takýmto spôsobom zmanipulovaný dostatočný počet ľudí, vzniká „trend“, ktorý prostredníctvom kolektívneho stotožňovania sa so značkami len ďalej posilňuje klamnú predstavu. Tieto trendy sú také účinné, že tí, ktorí nepodľahnú diktátu módy, sú považovaní za vydedencov a sú vylúčení.

¹⁰ Schor, Juliet, *The Overworked American*, New York Books, 1991, str. 208

Nechajme teraz márnivosť bokom a pozrime sa na pokrivené hodnoty vytvorené spôsobom myslenia a svetonázorom. Neustála potreba upokojuvania vlastných potrieb sa často ako rakovina šíri do ďalších psychologických oblastí a vytvára a posilňuje neurotické stavy, akými sú chamtivosť, závisť a ego.

Chamtivosť je pravdepodobne odpoveďou na to, prečo monetárny systém nielen prežíva, ale aj pretrváva. Keďže v našej spoločnosti získavame tovary a služby (a tým aj nadobúdame istú životnú úroveň) v závislosti od kúpnej sily, človek je vedený k tomu, aby chcel stále viac a viac materiálneho bohatstva, ktoré akoby nemalo konca. Výsledkom je kultúra, ktorá nemá zmysel pre mieru, pre to, čo je naozaj dôležité, a nikdy nemá „dost“. Reklama tomu neustále nahráva v podobe rôznych „možností“, čo často ľudí vedie k tomu, že začnú pochybovať o svojej hodnote, pretože nevlastnia „tie najlepšie veci v živote“.

Závisť zjavne začína klíčiť už v ranom veku človeka, možno práve vo chvíli, keď učiteľ pochváli dobrého žiaka a vyhreší zlého, pričom ten s horšími známami pocíti závisť voči žiakovi, ktorý dostal dobré známky. Nech už závisť vzniká akokoľvek, klasickou reklamnou taktikou je využiť túto neurózu a cez médiá predstaviť človeka, ktorý vlastní niečo, čo vy nie, čo vo vás vyvolá pocit, že potrebujete dotyčnú vec, aby ste sa mu „vyrovnali“. Toto veľmi pripomína chamtivosť, avšak s tým rozdielom, že ľudia začnú nenávidieť druhých za to, čo vlastnia, a tým sa často vytvára sociálne napätie a často konflikt.

Ego býva často definované ako „pocit nadradenosti nad druhými“. Táto deformácia má v zásade dve podoby:

- 1) všeobecná nadradenosť prameniaca z príslušnosti k bohatej spoločenskej vrstve resp. z postavenia v sociálnej hierarchii
- 2) arogancia vyplývajúca z vlastných výtvorov, vyžadovanie prestíže, uznania či inej „odmeny“.

Táto druhá podoba ega sa mnohým zdá byť „prirodzená“, keďže v dnešnej dobe si ľudia potrpia na „ocenenie“ za svoje idey a vynálezy. A monetárny systém takéto zmýšľanie plne podporuje, pretože pokiaľ hovoríme o zisku, človek je doslova „odmenený“ a „uznávaný“ za svoj nápad či počin. Preto máme často sklony požadovať uznanie za to, čo robíme, aj keď to s peniazmi nemá nič spoločné.

Treba si však uvedomiť, že nikto z nás v skutočnosti nič nevynašiel ani nevytvoril úplne sám. Každá nová idea alebo výtvor buduje na výsledkoch práce predchádzajúcich generácií, vplyvoch prostredia a spätnej väzby odborníkov. Isaac Newton raz povedal: „**Ak som dovidel ďalej, tak len preto, že som stál na pleciach gigantov.**“¹¹ Myslel tým, že svoj výskum, a teda aj objavy, budoval na práci mnohých skvelých vedcov, ktorí žili pred ním. Uznanie preto nepatrí len jemu, ale všetkým autorom vedeckých objavov, s ktorými sa oboznámil a pracoval.

Táto podoba ega nemá oporu, keď človek pochopí, že VŠETKY vynálezy a výtvary sú vlastne výsledkom časovo naväzujúcej spolupráce.

A čo sa týka prvého chápania ega (všeobecná nadradenosť), ide o triedne orientovanú dispozíciu a psychologický prostriedok umožňujúci jednej osobe cítiť sa lepšie, pretože vlastní viac ako druhý človek. Pre bohatého človeka kráčajúceho po ulici je omnoho jednoduchšie ignorovať bezdomovca s vysvetlením „je to lenivý flákač“, ako v ňom vidieť obeť kultúry. Zaslepené elitárstvo vo forme „triedne zakoreneného rasizmu“ rovnako vedie ľudí k tomu, aby vnímali tých s menšou kúpyschopnosťou ako jednoducho „menejcenných“ či „nehodných“, pretože sociálny status, vzdelanostná úroveň a životný štýl, ktoré si elita môže dovoliť, sú pre nich nedosiahnuteľné, a to vytvára priepastné rozdiely v kultúre.

V konečnom dôsledku sa naše hodnoty odrážajú od toho, čo nám pomáha vytvárať pohodlnejší a lepší život. Ak žijeme v systéme, ktorý odmeňuje súťaživosť, nevedomé sebectvo, nemorálnosť, márnivosť a aroganciu, potom sa budú v spoločnosti neustále objavovať práve tieto hodnoty. A hoci mnoho ľudí verbálne podporuje „poctivosť, záujem o druhých a pokoru“, veľmi ľahko uvidíme, prečo sa týmto kvalitám nedarí - pretože systém prežitia v dnešnej spoločnosti ich nepodporuje ani neposilňuje.

Mechanizmus č. 5

Fiškálna manipulácia

Dnešné obeživo sa označuje termínom „nekryté“, čo znamená, že jeho hodnota je stanovená úradným nariadením. Znamená to, že hodnotu obeživa nič „nekryje“, iba ak pot pracovnej sily, ktorá vymieňa svoje služby za peniaze. Pred mnohými rokmi mala väčšina peňažných

¹¹ Newton, Isaac, *Letter to Robert Hooke*, 5. február 1675

mien „zlatý štandard“, ktorý poskytoval pseudoempirický základ hodnoty bankovky, ale aj to bola len dohodnutá hodnota, keďže jej zdroj sa jednoducho presunul na surovinu s názvom „zlato“, ktorá sama osebe vnútornú hodnotu nemá. „Hodnota“ akéhokoľvek materiálu je úmerná jeho nedostatku (ponuka) a dopyt, pričom tieto atribúty sa neustále menia, a tým sú nestabilné.

Táto takzvaná rovnica ponuky a dopytu sa priamo uplatňuje na *hodnotu peňazí*. Hodnota v systéme nekrytých peňazí je odvodená od množstva peňazí v obehu v danej ekonomike. Rovnako ako v prípade akéhokoľvek nerastného bohatstva platí, že čím viac peňazí je v obehu, tým nižšia je hodnota nekrytých peňazí. Ak je v obehu menej peňazí, zvyšuje sa hodnota každej bankovky. Tento jav sa všeobecne nazýva „inflácia“ a „deflácia“.* Veľmi zjednodušene povedané - ak sú do ekonomiky nalievané nové peniaze, bez ohľadu na aktuálny dopyt po tovaroch a službách, ceny v ekonomike nakoniec porastú, keďže hodnota peňazí úmerne klesne. Tomu hovoríme „inflačný efekt“. Avšak ak sa nové peniaze rýchlo použijú na tvorbu nových tovarov a služieb, a existuje dopyt po týchto výrobkoch, peniaze sa do ekonomiky dostanú bez výrazného inflačného efektu. Napríklad, ak je na trhu dopyt po nových nehnuteľnostiach a vláda naleje do ekonomiky jednu miliardu dolárov nových peňazí a všetky tieto peniaze sa využijú na výstavbu nových domov, ktoré sa následne odpredajú, inflačný efekt je minimálny.

Nárast ponuky peňazí a ich dostupnosti v ekonomike nazývame *monetárna expanzia* a pokles ponuky peňazí sa nazýva *monetárna kontrakcia*. Keď sú aktívne obe tieto sily, je tu tendencia vzniku cyklického trendu – „cyklu expanzie a kontrakcie“, ktorý poznáme aj pod názvom „hospodársky cyklus“ alebo „cyklus expanzie a recesie“ (o ňom nižšie). Fáza expanzie sa vo všeobecnosti spája s takzvaným „hospodárskym rastom“, pretože sa využíva množstvo peňazí a často rastie zamestnanosť. Naopak, fáza kontrakcie je obdobím, ktoré často označujeme ako recesia či depresia, peňažné zdroje vysychajú, v obehu je menej peňazí, pracovné príležitosti sa scvrkávajú a firmy krachujú.

* Klasická definícia inflácie je „nárast cien“ (cenová inflácia), zatiaľ čo deflácia znamená „pokles cien“. Základná príčina „cenovej inflácie“ a „cenovej deflácie“ je nárast a pokles v ponuke peňazí (menová inflácia). Avšak toto nie je jediná príčina. Môže to tiež ovplyvniť nadvýroba resp. podvýroba. Môže nastať obdobie inflácie a deflácie súčasne, a to vtedy, keď dôjde ku kríze systému, ktorá spotrebúva ponuku peňazí rýchlejšie, ako sa tvoria a nalievajú do systému.

Typická definícia ekonomického rastu znie: „Nárast objemu tovarov a služieb, ktoré hospodárstvo v istom časovom období vyprodukuje“. Ako meradlo hospodárskeho rastu sa bežne používa systém merania HDP (hrubého domáceho produktu), ktorý v podstate porovnáva príjmy ekonomiky s jej výstupmi v istom časovom úseku.

Prv, než pôjdeme ďalej, treba poznamenať, že idea hospodárskeho rastu v tradičnom ponímaní, pokiaľ ide o skutočný rozvoj človeka, je *nezmysel*. Neexistuje nič ako skutočný hospodársky rast sám osebe, pretože jeho podkladový mechanizmus takmer výlučne vychádza z množstva likvidity (peňazí) v systéme. Inými slovami, ak sfaľujem sto miliónov dolárov a dám vám ich na rozbeh podnikania (pritom neviete, že sú falošné) a vy za ne kúpite a opravíte starú budovu, zamestnáte ľudí a začnete vyrábať výrobok, ktorý verejnosť kupuje, toto by sa považovalo za „expanziu“ hospodárstva. Vy ste zainvestovali do nehnuteľnosti, zvýšili zamestnanosť a vytvorili nové produkty, ktoré iní kupujú, a tým stimulovali obeh peňazí (cyklus spotreby).

Čo sa však stane, keď sa zistí, že všetky peniaze, ktoré ste mali, boli falošné a vašu prevádzku zavru? Toto by bola „kontrakcia“ hospodárstva, pretože peniaze z neho zmiznú – vaši zamestnanci budú prepustení, budova skonfiškovaná a výroba zastavená.

Pri takomto scenári si položíte otázku: A kde je tu *skutočný* rast? Ak nárast v ponuke peňazí (expansion) vedie k tvorbe pracovných miest a výroby, zatiaľ čo pokles peňazí (kontrakcia) vedie k strate práce a produkcie, o čo tu vlastne ide?

Ak chceme tento mechanizmus pochopiť, musíme sa pozrieť na to, ako sa peniaze tvoria a ako ich vláda a/alebo centrálna banka reguluje. Ako príklad použijeme Spojené štáty a jej centrálnu banku – Federálnu ústrednú banku (FED).

Ako sme sa už zmienili, cyklus expanzie a kontrakcie je cyklický a je spätý s prílivom a odlivom peňazí do/zo systému. Tento vzorec významným spôsobom kontroluje a manipuluje centrálna banka (Federálna ústredná banka), a to prostredníctvom *úrokových mier*. Úroková miera je poplatok účtovaný dlžníkovi za použitie sumy peňazí. Tento poplatok sa odvíja od istého percenta z požičanej finančnej čiastky.

Keďže všetky peniaze v ekonomike Spojených štátov a takmer v každej inej ekonomike sveta sú vytvárané z dlhu cez úvery[♦], rýchlosť vzniku peňazí závisí od toho, koľko je osoba ochotná zaplatiť v podobe úroku, aby úver získala. Komerčné banky odvíjajú svoje úrokové sadzby od hodnôt stanovených centrálnou bankou.

Napríklad v USA predstavuje základný úrok najnižšiu úrokovú sadzbu, ktorú banky účtujú najbonitnejším klientom. Táto úroková sadzba vychádza zo „sadzby federálnych fondov“, ktorú stanovuje Federálna ústredná banka.

Nie je účelom tejto knihy rozpitvávať zložité metódy prešpikované odbornou terminológiou, ktoré bankový systém používa. Avšak je dôležité pochopiť, že Federálna ústredná banka má moc ovplyvňovať úrokové sadzby všetkých bánk. *Toto znamená kontrolu nad objemom úverovaných peňazí, a teda aj nad množstvom peňazí v obehu.*

Keď Federálna banka zníži úrokové sadzby, znížia ich aj komerčné banky a úver (pôžička) zlacnie. Keď Federálna banka zvýši úrokové sadzby, úver zdražie. V podmienkach nízkych úrokových sadzieb si ľudia požičiavajú viac peňazí, využívajú ich na trhu a vytvárajú tým tzv. ekonomický rast (expanziu). Naopak, v podmienkach vysokých úrokov si menej ľudí môže dovoliť požiť peniaze, menej peňazí je preto v obehu a ekonomický rast sa spomalí či zvráti (kontrakcia).

Toto sa nazýva hospodársky cyklus a Federálna ústredná banka môže prostredníctvom manipulácie úrokových sadzieb kedykoľvek do istej miery „priškrtiť“ expanziu a kontrakciu peňazí.[♦]

A načo je Federálnej banke takáto kontrola?

Aby sme to pochopili, treba mať na pamäti, že: 1) všetky peniaze sa tvoria z dlhu (úverov) a 2) nárast v ponuke peňazí môže vyústiť do inflácie.

Ak by sme dovolili, aby ponuka peňazí neustále rástla (expandovala), potom by to bola len otázka času, kedy by sa trh nadmernou likviditou nasýtil, čím by sa výsledný hospodársky rast stlmil. To by viedlo k inflácii - peniaze by sa znehodnocovali a ceny rástli. Rovnako je

[♦] Chicago Federal Reserve, *Modern Money Mechanics*, 1963

[♦] V prípade hospodárskeho zlyhania, kedy sa dlh/inflácia stane nekontrolovateľnou, manipulácia s úrokovou sadzbou bude mať malý alebo žiadny efekt. Bližšie viď Kapitola 2.

ponuke peňazí úmerný aj nesplatený dlh, a čím viac ekonomika „expanduje“, tým viac dlh narastá. To neodvratne vedie ku kríze systému, keďže peniaze potrebné na splatenie účtovaného úroku z úverov nie sú v ekonomike okamžite dostupné.* Preto *je vždy viac nesplateného dlhu ako disponibilných peňazí*. Akonáhle dlh prerastie za hranicu toho, čo si osoba alebo firma môže dovoliť, začne v platení zameškávať (veľmi často systematickým spôsobom), poskytovanie úverov sa spomalí a/alebo zastaví a ponuka peňazí sa zmenší. Tento konkrétny scenár nadvlády dlhu a anulácie expanzie môžeme veľmi zjednodušene nazvať „finančným zlyhaním“.

Prv, než pôjdeme ďalej, musíme sa ešte detailnejšie pozrieť na dlh. Je potrebné pochopiť, že dlh sám osebe je veľmi aktívnym nástrojom sociálnej kontroly, ale nie v takom zmysle, ako sa väčšina domnieva. V monetárnom systéme sa celá štruktúra opiera o účasť človeka v systéme. Štruktúra je hierarchická, takže tí, ktorí sa nachádzajú na vrchole pyramídy, získavajú vždy viac ako tí na základni. Preto je pre tých na vrchole nanajvyš výhodné, ak majú ľudia motiváciu pracovať a ak sa obávajú straty zamestnania, lebo sa tým zachováva ich podriadenosť. Osoba, ktorá „potrebuje“ prácu, ochotnejšie prijme horšie platenú prácu a je menej pravdepodobné, že bude spôsobovať problémy.

Jeden z najspoláhlivejších spôsobov, ako prinútiť ľudí k práci a udržať ich v podriadenosti je zadĺžiť ich. Osoba topiaca sa v dlhoch sa podstatne viac podvolí systému ako osoba nezadĺžená. O tomto mechanizme „otroctva dlhu“ sa hovorí málo, zväčša preto, že väčšinu ani nenapadne, o čo ide. Každý existujúci dolár musí byť teoreticky splatený bankovému systému, a aby boli tieto peniaze splatené, musia ich „zarobiť“ zadĺžené strany, zvyčajne v podobe „mzdy“ alebo „zisku“, čo si vyžaduje ľudskú prácu a podriadenosť.

Táto otázka súvisí so skutočnosťou, že nesplateného dlhu bude *vždy* viac ako existujúcich peňazí (v dôsledku platenia úroku) a úsilie verejnosti o splatenie dlhov v rámci tohto systému je úplne márne. Vždy bude totiž existovať dlh, ktorý treba zaplatiť, čím sa udržiava otroctvo verejnosti.

V ďalšej kapitole budeme pokračovať v analýze finančného systému a jeho politiky a ukážeme si, ako sú opakované zlyhania systému zabudované do jeho samotnej štruktúry.

* *Web of Debt*, Ellen Brown, Kapitola 2 - vhodné pre tých, ktorí nie sú oboznámení s touto skutočnosťou.

Najprv si však zhrnieme, o čom pojednávala táto kapitola:

Zhrnutie 1. kapitoly:

- Nášmu svetu vládne prax monetárnej ekonomiky (monetárny systém). V tomto systéme je „hodnota“ tovaru alebo služby vo všeobecnosti definovaná *dostupnosťou* (stupňom nedostatkovosti) potrebných zdrojov spolu s množstvom/druhom *ľudskej práce* potrebnej na výrobu/službu. Na základe tejto teórie hodnoty platí, že ak by bolo možné vyrobiť tovary alebo poskytnúť služby bez zapojenia ľudskej práce a použitím zdrojov, ktorých by bol dostatok, hodnota (cenovka) by sa rovnala nule, teda takýto produkt by nemal žiadnu monetárnu hodnotu. **Ak by takáto situácia nastala, napríklad so zapojením automatizácie práce a chemických procesov za účelom náhrady nedostatkových zdrojov, potom by celý finančný systém (systém založený na zisku) nemal žiaden základ a nemohol by existovať.**
- Skrytá sila hýbajúca trhom je *nedostatok*. Pre priemysel je nedostatok žiadúci, pretože zvyšuje dopyt. Táto skutočnosť ignoruje environmentálne/ľudské potreby a podporuje nezákonné metódy, ktoré **skôr obmedzujú výrobnú kapacitu a dostupnosť zdrojov, ako by ju rozširovali pre všeobecné dobro.** Rovnako centrálné banky zámerne udržiavajú stav nedostatku peňazí, čím nútia ľudí viesť medzi sebou každodenné boje, lebo nikdy nie je dostatok pre všetkých, a chudoba a triedna stratifikácia sa tým neustále opakujú.
- Monetárny systém si vyžaduje „cyklickú spotrebu“, resp. neustály obrat na trhu. Toto sa prejavuje v neprirodzenej potrebe vyrábať nekvalitné, rýchlokazivé výrobky, pretože ak by sa vyrábali tovary s dlhou životnosťou, odolné a trvalo udržateľné, doplatil by na to trh, pretože by menej ľudí potrebovalo opravy a kupovalo by sa menej nových výrobkov. Súčasná prax vedie k vysokej miere znečisťovania a k nadmernej tvorbe odpadu. **Ak by boli výrobky navrhované tak, aby mali dlhú životnosť, použitím najkvalitnejších dostupných materiálov a metód, monetárny systém by nemohol existovať, pretože podmienkou jeho fungovania sú neustále finančné príjmy z nákupov.**
- Najdôležitejšou otázkou ľudskej existencie je otázka prežitia a v monetárnom systéme sa tento vnútorne daný osobný záujem prejavuje ako neustála honba za ziskom. Takéto uvažovanie prinieslo spoločnosti podstatne viac problémov ako úžitku, pretože záujem o

spoločnosť sa vždy ocitá až za peňažným prospechom. Ak by priemyslu na spoločnosti skutočne „záležalo“, a blaho a najlepší záujem ľudí by boli prioritou, potom by *monetárny systém nemohol fungovať*, pretože jeho celková orientácia vyžaduje prítomnosť „diferenčnej výhody“. Inými slovami, „rovnosť“ a „spravodlivosť“ nemajú miesto v systéme, v ktorom je podstata prežitia založená na súťaživosti. Prirodzene, že zástancovia systému vám povedia, že systém vytvára „motiváciu“, ale táto motivácia je v skutočnosti len motiváciou peňažného prospechu, a nič viac. Zmysluplné vklady do spoločnosti fungujúce v tomto systéme sú len náhodným vedľajším produktom, a nie prvopočiatocným úmyslom. Finančná skazenosť je konštanta, jej mnohé podoby sú akceptované ako legálne s tým, že „tak to chodí“. *Vojna* je najhoršou formou ekonomickej motivácie, pri ktorej sa smrť a deštrukcia stávajú pozitívnymi pre tých, ktorí majú komerčné alebo politické postavenie, vďaka ktorému z nej môžu ťažiť. Vskutku, priemysel si želá vojnu, a to bez ohľadu na jej neľudskosť. **Vzhľadom k týmto skutočnostiam je pravdepodobné, že pokiaľ bude fungovať systém založený na zisku, vojny sa nikdy neskončia a ľudia sa budú neustále snažiť získať výhodu nad druhými, aby sami mohli prežiť.**

- Ľudský hodnotový systém je do veľkej miery produktom prostredia. Výsledkom monetárneho systému vyžadujúceho, aby sa ľudia správali bezohľadne, a zdeformovaných hodnôt, ktoré vytvárajú reklamné agentúry, aby podnietili nákupy tovarov, je kultúra márnivých, sebeckých, agresívnych a neistých ľudí. Márnivosť, ego, závisť a chamtivosť sú všetko vedľajšie produkty systému a pokiaľ ide o „podporu“ predaja, výsledok je vždy dôležitejší ako použitý prostriedok. Rovnako platí, že konkurenčná, sebecká motivácia inherentne prítomná v honbe za ziskom vytvára ľahostajnosť voči blahu ostatných a podporuje sklony k zneužívaniu a osobnému prospechu.

- Peniaze používané v dnešnom svete sú nekryté a spravidla ich reguluje centrálna banka. V Spojených štátoch je to Federálna ústredná banka (centrálna banka krajiny), a tá manipuluje s úrokovými sadzbami za účelom kontroly expanzie a kontrakcie ponuky peňazí. Dlh vytváraný úvermi (nezabúdajme, že peniaze vznikajú z úverov, a teda peniaze vznikajú z dlhu) sa zväčšuje v dôsledku úroku, keďže peniaze potrebné na splatenie úroku z úveru sa nikdy netvorí vo sfére ponuky peňazí. Preto, keď dôjde k zväčšeniu ponuky peňazí, čo spravidla prináša „ekonomický rast“ (začnú sa používať nové peniaze), vzniká zároveň úmerná časť dlhu, čo núti ľudí podriať sa práci, aby zvládli svoju zadlženosť.

Keďže istina a úrok z nesplatených úverov vždy prevýši disponibilnú ponuku peňazí, nejde o nič iné ako o istú formu ekonomického otroctva, pretože je doslova nemožné, aby sa verejnosť niekedy dlhov zbavila. Taktiež je termín „ekonomický rast“ v podstate nezmysel, pretože každý expanzívny rast je dočasný a musí byť vyvážený kontrakciou. Jediný dôvod tvorby ďalších pracovných miest je ten, že v obehú je viac peňazí.

2. kapitola:

Konečné zlyhanie

Za hranicou zodpovednosti:

David Walker, bývalý generálny kontrolór a vedúci GAO (Úradu verejnej kontroly) už pred voľbami v roku 2004 varoval, až ak nedôjde k zásadným ekonomickým zmenám, do roku 2009 nebudú Spojené štáty a ich daňoví poplatníci schopní splácať úroky národného dlhu.¹² Štúdia schválená americkým Ministerstvom financií v roku 2001 zistila, že aby bolo možné splácať dlh pri jeho súčasnom tempe rastu, musela by do roku 2013 daň z príjmov vzrásť na 65%¹³.

A ak si Spojené štáty nebudú môcť dovoliť splácať úrok zo svojich dlhov, nastane konečné štádium zrušenia sa ekonomiky, čo vyústí do učebnicového úplného bankrotu. V dôsledku finančných a obchodných prepojení by sa táto kríza systému pravdepodobne rozšírila do celého sveta.

Ako k tomu došlo? Prečo sa národný dlh USA v januári 2009 vyšplhal na 12 250 000 000 000 dolárov? Z 203 krajín sveta existujú iba štyri (!), ktoré iným nedlhujú peniaze. Kolektívny externý dlh všetkých vlád sveta je v súčasnosti asi 52 biliónov dolárov¹⁴ a toto číslo nezahŕňa obrovský dlh domácností každej krajiny.

V podstate je zbankrotovaný celý svet. Ale ako to? Ako môže svet ako celok byť sám sebe dlžníkom?

¹² Al Martin, *Protocols for Economic Collapse in America* (článok), 2008

¹³ Ellen Brown, *Web of Debt*, Third Millennium Press, str. 368

¹⁴ *CIA World Factbook*, 2009, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2079rank.html>

Evidentne je to všetko nezmysel. Nič také ako „peniaze“ nejstuje. *Existujú len celosvetové zdroje , ľudská práca a ľudská vynaliezavosť.* Peňažný systém nie je nič iné ako hra - zastaraná a nefunkčná hra.

Tí, ktorí majú postavenie a sociálnu moc, ľubovoľne menia pravidlá hry. Podstata týchto pravidiel vyviera z rovnakého súťaživého, zdeformovaného spôsobu myslenia, aký vidíme v každodennom „monetárnom“ živote, s tým rozdielom, že v tomto prípade je hra zmanipulovaná priamo pri zdroji, a to v prospech tých, ktorí poťahujú motúzikmi.

Napríklad, ak investujete milión dolárov do vkladových listov s 5%-ným výnosom, ročne z tohto certifikátu získate 50 000 dolárov. Zarábate tak peniaze z peňazí samotných - papier vyrába ďalší papier, nič viac. Nejde o žiaden vynález, žiaden vklad do spoločnosti, vôbec nič. Ak ale patríte k nižšej či strednej spoločenskej vrstve, ktorej finančné zdroje sú obmedzené, a na dom alebo kreditnú kartu musíte získať úrokovaný úver, zaplatíte banke úrok, ktorý banka, teoreticky, použije na vyplatenie tých piatich percent milionárovi! Nielenže je táto rovnica neuveriteľne odporná, pretože používa úžeru (úrok), aby „chudobným vzala a bohatým dala“, ale svojou konštrukciou podmieňuje *triednu stratifikáciu* - nižšie vrstvy zotrávajú v chudobe, sú neustále zaťažované dlhom, kým vyššie triedy žijú v bohatstve a prebytok peňazí sa mení na ďalšie peniaze, a nie na prácu.

Odhliadnuc od tejto skutočnosti existujú v systéme aj iné hry, ktoré fungujú už desaťročia, ale v súčasnosti začínajú prerastať do nevyhnutných matematických katastrof, ktoré mali byť predvídané už pred sto rokmi.

Cyklus prosperity a krízy

V prvoplánových definíciách hospodárskeho cyklu spravidla stojí: „Opakujúce sa kolísania hospodárskej aktivity pozostávajúce z recesie a oživenia a rastu a úpadku“.¹⁵ Príčiny výkyvu sa tu však nespomínajú. Zatiaľ čo existuje viacero teórií o príčine, vyzerá to tak, že väčšina ekonómov bočí od toho najzjavnejšieho - skutočnosť, že na hospodársky cyklus veľmi silne vplyva monetárna kontrakcia (odtok peňazí) a expanzia (prílev peňazí).

¹⁵ wordnet.princeton.edu/perl/webwn

Keď sa do ponuky peňazí vlejú nové peniaze, spravidla sa použijú na nejaký účel. Veľmi často tým účelom môže byť rozbehnutie podnikania, kúpa domu, investovanie na akciovom trhu a pod. Toto použitie peňazí často predstavuje tzv. ekonomický rast. No skrytou silou za ekonomickým rastom je v skutočnosti *úverová expanzia* v podobe úverov súkromným a právnickým osobám. Toto je v podstate fáza prosperity v našom cykle prosperity a krízy. Ak preskúmame minulé trendy ekonomickej expanzie v Spojených štátoch, zistíme veľmi úzku súvislosť s expanziou úveru (napr. akciová bublina v rokoch 1990-2000).

Žiaľ, peniaze nie je možné do ekonomiky nalievať donekonečna, keďže dlh a inflácia spôsobené expanziou nakoniec zdoľajú výhody „rastu“. Je to spôsobené tým, že na ošetrovanie nesplateného dlhu sú vždy potrebné nové peniaze, predovšetkým na zaplatenie úroku z úverov (ktorý v ponuke peňazí neexistuje).

Znamená to, že po období rastu (konjunktúry), keď už ekonomické ukazovatele signalizujú spomaľovanie rastu ekonomiky, finanční regulátori resp. vláda sa môžu rozhodnúť buď:

[1] v expanzii pokračovať, tým že sa vlejú ešte viac peňazí, veľmi často znížením úrokových sadzieb (ako napr. základného úroku alebo diskontnej sadzby) alebo jednoducho presunom obrovských finančných čiastok do niektorých sektorov (ako napríklad v r. 2008 v podobe štátnej pomoci bankám vo výške 700 miliárd USD)

alebo:

[2] ponechať kontrakcii (recesii) voľný priebeh, zvýšiť úrokové miery a prinavrátiť hospodárstvo do stavu rovnováhy, čím sa pripraví na ďalšiu fázu expanzie.[▲]

V minulosti sa často používali obe riešenia naraz, pričom základný zámer bol „uvoľniť“ recesiю navýšením likvidity. Dôvod je jednoduchý. Pre triedu, ktorá je pri moci, je politicky nepopulárne mať nezamestnaných, chudobných občanov. To by mohlo viesť k pohrdaniu vládnu garnitúrou a možno aj k revolúcii. Preto sa vždy bude hrať divadielko na upokojenie verejnosti predstavou falošnej bezpečnosti, aby sa pravde o vnútornej nefunkčnosti a korupcii pyramidovej hry známej ako monetárny systém zabránilo vyjsť na povrch[♦].

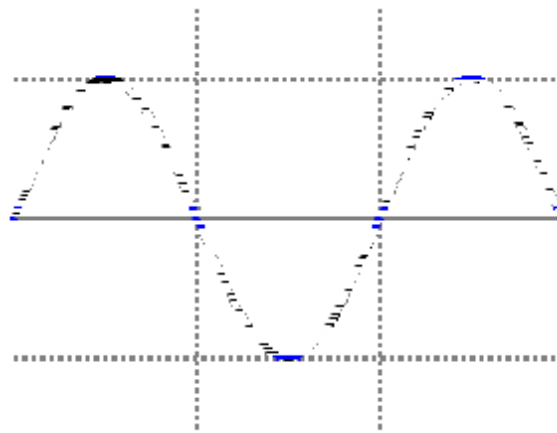
[▲] Ide o zovšeobecnené, skrátené príklady. Nie je účelom tejto publikácie podrobne popísať všetky prvky a atribúty.

[♦] Systém, v ktorom sa peniaze tvoria z dlhu a úroku, čím sa tvorí ešte väčší dlh, ako je peňazí v obehu, je ukažkovým príkladom pyramidovej hry. Tento nástroj sa nazýva systém frakčných rezerv. Vid' Ellen Brown: *Web of Debt*, Kapitola 2, kde sa o tejto peňažnej expanznej politike dozviete viac.

Výsledok takéhoto „uvoľnenia“ kontrakcie len odsunie nevyhnutné na neskôr, a keďže vláda USA doslova každú kontrakciu, ktorej sme boli svedkami za posledných 70 rokov, „uvoľňovala“ tým, že do systému vlievala nové peniaze, môžeme očakávať „súdny deň“, a ten môže nastať v čase, keď čítate tieto riadky.

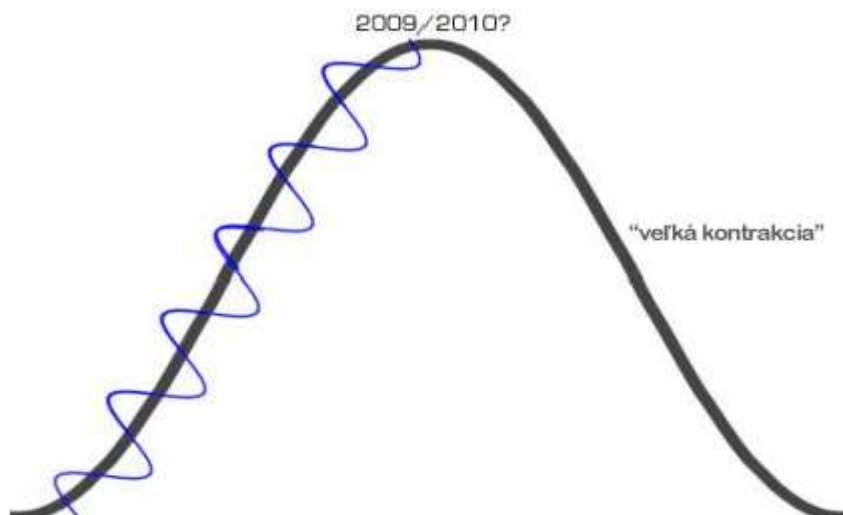
Graf č. 1 zobrazuje ideálny hospodársky cyklus, ktorý osciluje okolo strednej hodnoty, s vrcholmi označujúcimi „expanziu“ a poklesmi označujúcimi „recesiu“.

Graf č. 1

Ak však uvážime, že peniaze sa zo strategických dôvodov do systému vlievajú vždy, keď dôjde ku kontrakcii, „stredná hodnota“ vlastne narastá. Graf č. 2 je ideálnym zobrazením diania za uplynulých sedemdesiat rokov, a toho, čo môžeme očakávať pri „veľkej kontrakcii“.

Graf č. 2

Od marca 2006 vláda USA prestala zverejňovať agregát M3, ktorý predstavuje celkový objem peňazí v ekonomike vo všetkých podobách. Aká je príčina? Vláda si neželá, aby verejnosť vedela, aký objem peňazí sa nalieva do systému. Graf č. 3 znázorňuje agregát M3 až do momentu, kedy sa tento údaj prestal zverejňovať.

Graf č. 3:

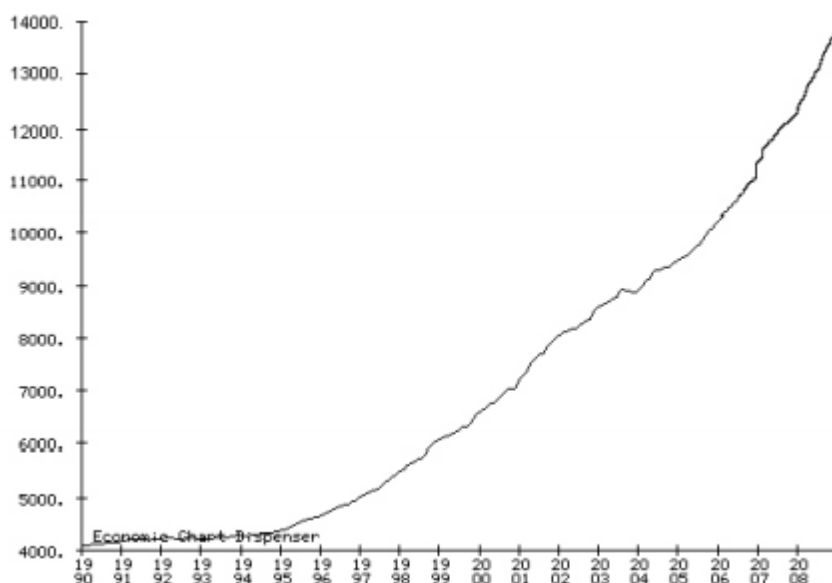

Bez ohľadu na skutočnosť, že Federálna ústredná banka (FED) prestala zverejňovať agregát M3, svetoví ekonómi nezávisle od seba vysledovali prvky agregátu M3* a zistili, že od roku 2006 do konca roku 2008 narástol objem peňazí z asi 10 biliónov na 14,5 biliónov, ide teda o takmer 50%-ný nárast za menej ako tri roky (graf č. 4).

Graf č. 4:

* http://www.shadowstats.com/alternate_data/money-supply

AGREGÁT M3 – K DNEŠNÉMU DÁTUMU: V MILIARDÁCH DOLÁROV

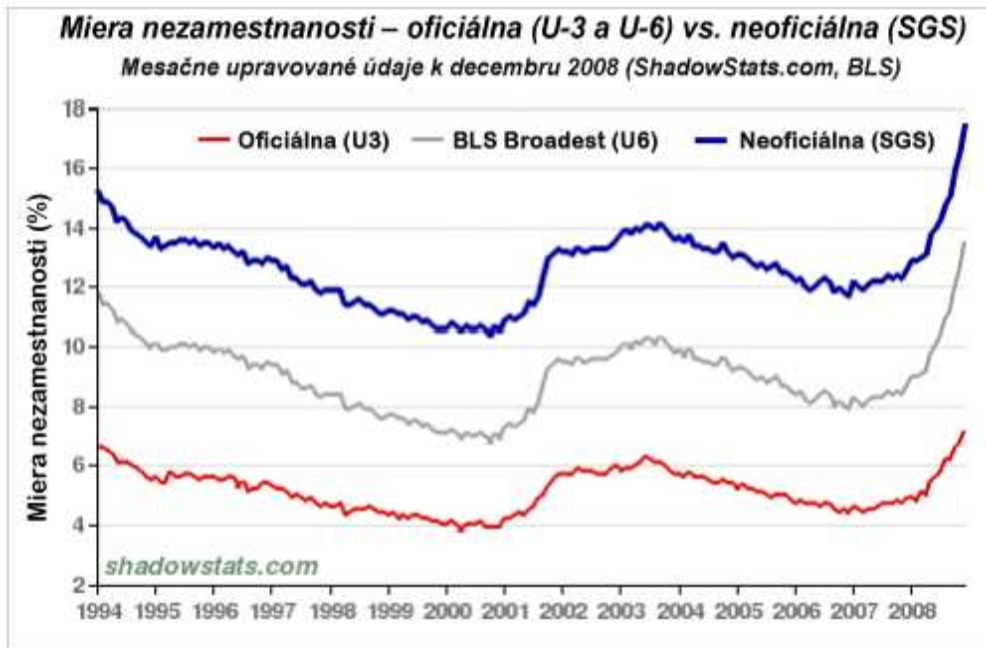

Ako ďaleko ešte môžeme zájsť? Týmto tempom bude do roku 2015 ponuka peňazí asi 30 biliónov dolárov.

Skutočnosť, že do systému sú nalievané peniaze, však neznamená automaticky ekonomickú expanziu. Toto je kľúčový fakt. Napríklad, jeden z neklamných znakov hospodárskeho rastu je tvorba pracovných miest. Graf. č. 5 znázorňuje úroveň nezamestnanosti v USA vrátane ukazovateľa SGS[^], ktorý zohľadňuje tých nepracujúcich Američanov, ktorí v súčasnosti nie sú počítaní medzi nezamestnaných len preto, že sa skončila doba ich evidencie.

Graf. č. 5:

[^] Neoficiálny (SGS - Štatistiky tieňového kabinetu) ukazovateľ Alternatívnej miery nezamestnanosti predstavuje oficiálny odhad Úradu pre štatistiku zamestnanosti (BLS) (úroveň U-6) navýšený o neoficiálny počet „nehľadajúcich nezamestnaných“, ktorí sa prestali oficiálne evidovať počas Clintonovej vlády.
http://www.shadowstats.com/alternate_data

Zatiaľ čo oficiálne vládne agentúry zverejnili sedempercentnú mieru nezamestnanosti koncom roku 2008, hlbší prieskum zistil, že pravdivejšia je 18%-ná miera nezamestnanosti v USA. Podrobnejšie sa dôvodmi tejto skutočnosti budeme zaoberať v časti Posledný outsourcing, nateraz túto informáciu použijeme, aby sme pochopili, že nalievanie peňazí do ponuky peňazí nemá žiaden vplyv na súčasnú finančnú krízu.

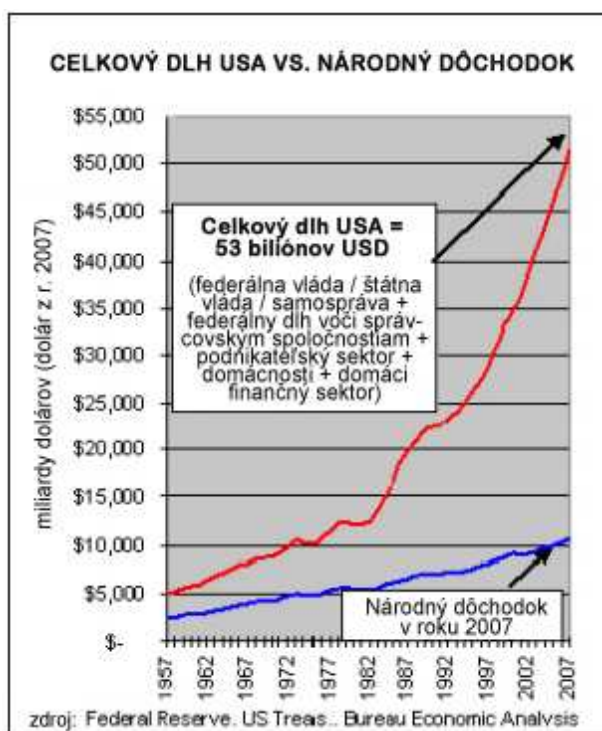
Ako sme už konštatovali, peniaze nemôžu byť do hospodárstva nalievané donekonečna, keďže dlh a inflácia spôsobené rastom nakoniec prevážia výhody „rastu“. Práve toto sa v súčasnosti deje a pravdepodobne nepomôže žiadna intervencia (finančná pomoc) na „zmiernenie“ krízy.

Prečo? Hlavne preto, že úroveň dlhu je privysoká. Celkový dlh vlády USA *plus* dlh ich občanov v roku 2007 bol približne 53 biliónov dolárov¹⁶ (graf. č. 6). Toto je šialenstvo, keď si uvedomíme, že v roku 2007 bola celková ponuka peňazí (agregát M3) v USA asi 12 biliónov dolárov. Máme teraz vliat' do ekonomiky USA viac ako 40 biliónov, aby sme ho vykryli? Nie, pretože by to nielen viedlo k ďalšiemu mnohobiliónovému dlhu, ale pravdepodobne by to aj spôsobilo hyperinfláciu obrovských rozmerov. Navyše vezmime do úvahy, že HDP Spojených štátov v roku 2007 bol len asi 14 biliónov dolárov!¹⁷

¹⁶ <http://mwhodges.home.att.net/nat-debt/debt-nat-b.htm>

¹⁷ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/print/us.html>

Graf č. 6: Celkový dlh USA verzus národný dôchodok

Tohto času (roku 2009) máme súčasne defláciu aj infláciu, pričom deflácia v podobe kontrakcie vyhráva. Jednoducho povedané - peniaze miznú rýchlejšie ako ich je možné do systému nalíať. Aj keď príčinou tohto je samotný systém, reťaz udalostí súčasného kolapsu zrejme začal veľkou bublinou špekulácií na realitnom trhu. Po jeho krachu trh s derivátmi (s hodnotami mnohonásobne prevyšujúcimi HDP celej planéty)¹⁸, ktorý realizoval hazardné operácie s hypotékami na bývanie, sa tieto stali „toxickými“ v dôsledku zabavenia nehnuteľností. To naštartovalo krach investičných bánk s následným krachom komerčných bánk, čo viedlo ku krachu korporácií, ktoré pre svoju existenciu potrebujú úvery, až to nakoniec vyústilo do prepúšťania pracovnej sily. Táto kríza systému je globálna, pretože finančné trhy sú medzinárodnej povahy, čo vysvetľuje, prečo krajiny západného sveta čelia podobným ekonomickým problémom ako USA.

Treba si však uvedomiť, že aj keď to vyzerá, akoby vinníkom za krízu bola táto bublina s nehnuteľnosťami a „dravé úvery“, nie je tomu tak. K zlyhaniu by tak či tak došlo v dôsledku samotnej podstaty hospodárskeho systému. Avšak neveriteľná nezodpovednosť pri riadení

¹⁸ Brown, Ellen, *Credit Swaps: Evolving Financial Meltdown and Derivative Disaster Du Jour*, webofdebt.com, 2008

tohto systému, ktorý sa sám ničí, významne znásobila a urýchlila blížiaci sa kolaps, a preto vyzerá budúcnosť veľmi neradostne, ak sa táto falošná štruktúra zvaná monetárny systém zachová.

Posledný outsourcing

Všetko, čo sme uviedli v predchádzajúcej časti, je veľmi dôležité na pochopenie toho, kde sa nachádzame a kam v ekonomickej štruktúre smerujeme. Treba si tiež uvedomiť, že tieto informácie sa vzťahujú rovnako na Neameričanov ako Američanov, keďže svet má rovnaký základný systém, ktorý je úzko prepojený.

Na tento problém ľudia často reagujú navrhnutím „menovej reformy“. Tieto návrhy sa často zmieňujú o návrate k zlatému štandardu, o zákaze používať úrok, o ukončení činnosti Federálnej ústrednej banky, o odovzdaní právomoci tlačiť peniaze vláde, ktorá by ich rozdeľovala nezatažené dlhom, atď.

A hoci tieto a mnohé iné reformy majú logický základ, nezohľadňujú jeden nezastaviteľný jav, ktorý sa od začiatku 20. storočia zrýchľuje a významným spôsobom ovplyvňuje pracovnú silu:

Ľudskú prácu nahradili stroje.

Jadrom hospodárskeho systému je mechanizmus „práca za príjem“. Celý hospodársky systém je postavený na tom, že ľudské bytosti predávajú svoju prácu ako tovar na voľnom trhu. Ak by ľudia nemali možnosť „zarábať si na živobytie“, potom by monetárny systém, ako ho poznáme, skončil. Nikto predsa nemôže kupovať tovary, ak nezarobí peniaze. A firmy si nemôžu dovoliť vyrábať, ak je spotrebiteľ bez kúpnej sily. *Táto otázka prevažuje všetko, o čom doteraz táto kapitola pojednávala.*

John Maynard Keynes, autor knihy *Všeobecná teória nezamestnanosti, úroku a peňazí*, pohľadavo poznamenáva:

„Nakazili sme sa novou chorobou, ktorej meno niektorí čitatelia ešte nepočuli, ale o ktorej budú v najbližších rokoch veľa počuť, a síce „technologickou nezamestnanosťou“. Ide

o nezamestnanosť zapríčinenú naším objavom, ako možno menej využívať ľudskú prácu, ktorý však predbehol tempo, akým dokážeme nájsť nové uplatnenie ľudskej práce.¹⁹

Zatiaľ čo sa politici, podnikateľskí lídri a odboroví predáci prekrikujú o tom, čo podľa nich spôsobuje rastúcu nezamestnanosť vo svete, ako napríklad subdodávateľsky zabezpečované služby u zahraničných firiem (outsourcing) či práca emigrantov, skutočná príčina - *technologická nezamestnanosť* - zostáva vo verejnej diskusii bez povšimnutia.

Povedané slovami laureáta Nobelovej ceny za ekonómiu Wassilyho Leontiefa:

„Využitie človeka ako najdôležitejšieho činiteľa výroby nutne zoslabne rovnakým spôsobom, ako zoslablo využitie koní v poľnohospodárskej výrobe, ktoré boli s nástupom traktorov vytesnené úplne.“²⁰

Keďže trhový kapitalizmus vychádza z logiky zníženia nákladov na vstupy (vrátane ceny práce), aby sa zvýšil zisk, tendencia nahradiť ľudskú prácu strojovou automatizáciou vždy, keď je to možné, je prirodzeným pokrokom v priemysle. Koniec koncov, stroj nepotrebuje odpočívať, nepotrebuje zdravotné poistenie ani žiadne dávky, a nie je členom odborového hnutia, ktoré neustále niečo požaduje.

Zbežný pohľad na historické údaje amerických štatistík práce podľa priemyselných odvetví jednoznačne naznačuje vzorec náhrady ľudskej práce strojmi. V poľnohospodárstve je už takmer všetka tradičná ručná práca nahradená strojmi. V roku 1949 stroje zozbierali len 6% bavlníka na juhu USA. Do roku 1972 sa strojovo vykonávalo už 100% zberu.²¹ V 50-tych rokoch minulého storočia, keď sa automatizácia dostala do sféry výroby USA, do deviatich rokov prišlo o prácu 1,6 milióna robotníkov.²² V roku 1860 sa 60% Američanov živilo farmárstvom, dnes je to menej ako 3%.²³ V roku 1950 pracovalo vo výrobe 33% pracujúcich Američanov, v roku 2002 ich bolo už len 10%.²⁴ Americký oceliarsky priemysel zvýšil

¹⁹ Keynes, John Maynard, *The General Theory of Unemployment, Interest and Money*, 1931

²⁰ Leontief, Wassily, *National Perspective: The Definition of Problems and Opportunities*, 30.6.1983, str. 3

²¹ Peterson, Willis, *The Cotton Harvester in Retrospect: Labor Displacement or Replacement?* St. Paul, 1991, str. 1-2

²² Kahn, Tom, *Problems of the Negro Movement, Dissent*, 1964, str. 115

²³ "Why job growth is Stalled", *Fortune*, 3/8/93, str. 52

²⁴ http://www.usatoday.com/money/economy/2002-12-12-manufacture_x.htm

výrobu medzi rokmi 1982 a 2002 zo 75 miliónov ton na 120 miliónov ton, ale počet robotníkov v oceliarstve klesol z pôvodných 289 000 na 74 000.²⁵

Alliance Capital vypracoval v roku 2003 štúdiu 20 najsilnejších ekonomík sveta, od roku 1995 do 2002, pričom sa zistilo, že vo výrobe došlo k redukcii 31 miliónov pracovných miest a výroba vzrástla o 30%.²⁶ Tento vzorec narastajúcej produktivity a zisku je spolu so znižujúcou sa zamestnanosťou nový mocný fenomén, ktorý bude pokračovať svojím tempom i naďalej.

Ale kde sa tieto pracovné miesta podeli? - Prešli do sektora služieb. Od roku 1950 do 2002 vzrástol podiel Američanov zamestnaných v sektore služieb z 59% na 82%²⁷. Sektor služieb tak vytváral pracovné miesta, ktoré boli za posledných 50 rokov zrušené v poľnohospodárstve a v priemysle.

Tempo vytvárania nových pracovných miest sa však nástupom počítačovej automatizácie spomaľuje. Banky znížili počet pracovníkov pri prepážkach od roku 1983 do 1993 o 37% a do roku 2000 už 90% všetkých klientov bánk používalo bankomaty²⁸. Telefónnych operátorov vo firmách takmer úplne nahradila elektronická hlasová služba, prepážkových pracovníkov na poštách zas nahradzujú samoobslužné automaty a pokladníkov počítačové kiosky. Napríklad McDonalds už roky hovorí o plnej automatizácii svojej reštauračnej siete, o nahradení obslužného personálu a tiež o zavedení automatického kuchynského náradia pri varení, ako je obracačka burgerov²⁹. Skutočnosť, že tak doposiaľ neurobili, je zrejme otázkou vzťahov s verejnosťou, lebo si dobre uvedomujú, o koľko sa zníži počet pracovných miest, ak prejdú na automatizáciu.

Neexistuje jediná oblasť priemyslu služieb, do ktorej by neprenikol vplyv počítačovej automatizácie. Ak by sa človek tvorivo zamyslel nad aplikáciou existujúcej technológie, ktorá ešte nezasiahla sektor služieb, čoskoro by sme takmer zo dňa na deň videli zánik väčšiny pracovných miest orientovaných na služby, počínajúc prepážkovými pracovníkmi, pokladníkmi, čašníkmi a telefónnymi operátormi.

Ekonom Stephen Roach vyslovil varovanie:

²⁵ Schwartz, Nelson D. *Will "Made in the USA" fade away?*, *Fortune* Nov. 24, 003, str. 102

²⁶ *US Weekly Economic Update: Manufacturing Payrolls Declining Globally: The Untold Story*, Alliance Bernstein, okt. 2003

²⁷ http://www.usatoday.com/money/economy/2002-12-12-manufacture_x.htm

²⁸ *Retooling Lives*, Vision 2000, str. 43

²⁹ http://www.techdirt.com/articles/20030901/1345236_F.shtmls

”Sektor služieb už ďalej nemôže fungovať ako nekonečný tvorca pracovných miest.”³⁰

Kam má teda prudko sa rozvíjajúci nový sektor umiestniť čerstvo prepustenú pracovnú silu? Nemá kde - aspoň zatiaľ nie. Hoci v rozvíjajúcom sa svete informatiky existuje mnoho špecializovaných oblastí, ich možnosti ponúknuť niečo, čo by aspoň čiastočne kompenzovalo masívnu stratu pracovných miest, sú výrazne obmedzené. Ekonómovia sa síce snažia vytvoriť nové modely, ktorými chcú vyriešiť otázku takmer nezastaviteľnej nezamestnanosti, či už ide o vládne dotácie pracujúcim (sociálne dávky) alebo o nové pojmy ako “záporná daň z príjmu”, avšak väčšina odmieta uvažovať nad tým, čo je skutočne potrebné, ak sa má zabrániť totálnemu chaosu na tejto planéte. Riešením nie sú pokusy o “nápravu” vzniknutých problémov. Nastal čas prekonať tento systém ako celok. V dobe technologickej tvorivosti je totiž systém peňažnej výmeny spolu s kapitalizmom úplne zastaraný.

Zhrnutie 2. kapitoly:

Svetový monetárny systém nie je nič iné ako hra. V reálnom živote má malú oporu. Vznikol pred tisícmi rokmi, keď bol nedostatok zdrojov každodenným problémom. V tých časoch ľudia potrebovali spôsob rozdeľovania tovarov a služieb a súčasne odmeňovania tých, ktorí ich vytvorili. Tento systém práce používajúci peniaze bol oporou spoločnosti tak dlho, že väčšina ľudí si svet bez peňazí ani nevie predstaviť. Mechanizmy tohto systému však z hľadiska svojej štruktúry a psychológie od začiatku spôsobujú zásadné problémy pre celú spoločnosť, počnúc finančnou kriminalitou a emocionálnym rozvratom až po obrovské zneužívanie a vykorisťovanie planéty a seba navzájom. Dnešný svet je vskutku len reťazcom mafiánskych klanov. V podstate neexistuje deliaca čiara medzi organizovaným zločinom a klasickým podnikaním. Preto je celý svet v konflikte so sebou samým, jednotlivci, podniky a krajiny neustále obraňujú svoje vlastníctvo a neúnavne pracujú na tom, aby získali ešte viac, často použitím sily a korupcie. Preto je dnes celý svet sám sebe dlžníkom, dlží si absurdné peňažné čiastky, a integrita svetovej finančnej štruktúry je v dôsledku vlastných nedostatkov na pokraji zrútenia.

Existuje však ešte mocnejšia, bezprecedentná sila, ktorá je garanciou konečného zániku hospodárskeho systému, ako ho poznáme, a síce *technologická nezamestnanosť*. Ľudské bytosti čoraz rýchlejšie nahrádzuje pokroková automatizácia, čo speje k pohrome nevídaných rozmerov, pretože ak ľudia nemajú prácu, nemôžu nič kupovať, a tým prestanú podporovať

³⁰ Interview. 3/15/94 v *The End of Work* /Jeemy Rifkin), str. 143

ekonomiku. Táto skutočnosť je konečným dôkazom toho, že súčasný systém je zastaraný, a ak chceme zabrániť pouličným nepokojom a chudobe, o akej sa nám ani nespomína, budeme musieť prehodnotiť svoje tradičné predstavy o tom, ako funguje spoločnosť na tej najzákladnejšej úrovni.

Požadujeme nový spoločenský systém, ktorý je prispôsobený súčasnej úrovni poznania a moderným metódam.

- 2. časť: Čo je rozhodujúce? -

3. kapitola:

Zákony prírody

Keď prekročíme hranice spoločenského kontextu a z odstupu preskúmame samých seba a svet, v ktorom žijeme, pravdepodobne zistíme, že v systéme je množstvo porúch. Inými slovami, základy života sa stratili v mori sociálnych, pracovných a finančných záväzkov, z ktorých mnohé sú umelé. Napríklad potreba peňazí a príjmu - človeka vrhá do situácie, kde sú jeho možnosti voľby veľmi obmedzené. Práca, ktorú prijmeme za účelom zárobku, zvyčajne neodráža skutočné záujmy konkrétneho človeka a ani záujmy spoločnosti ako celku. Ak by sme preskúmali dnešné povolania, pravdepodobne by sme zistili, že veľká časť nemá hlbší zmysel ako len udržiavať cyklickú spotrebu. Táto zbytočnosť spôsobuje obrovské plytvanie životom a zdrojmi. Napríklad osoba predávajúca poistenie vykonáva povolanie, ktoré je potrebné len pre vnútorné fungovanie monetárneho systému, a nemá oporu v prírodných procesoch, pokiaľ ide o reálny "vklad do spoločnosti". To isté platí o burzových makléroch, obchodníkoch a o komkoľvek inom, kto má do činenia s finančným sektorom. Toto sú zbytočné, prázdne zamestnania, ktoré ničím reálnym dlhodobo do spoločnosti neprispievajú. A hoci možno argumentovať tým, že rola, ktorú hrajú, ovplyvňuje každodenný život ľudí v ekonomickom systéme, nastal čas, aby sme zaujali odstup a začali sa zameriavať na spoločenské otázky, ktoré sú skutočne kľúčové pre spoločenský pokrok - a nie na zbytočné pracovné miesta, ktoré boli vymyslené za účelom vzájomného odčerpávania bohatstva. Toto je plytvanie životom.

Dôsledkom je, že celý dnešný vzdelávací systém nie je ničím iným ako fabrikou na výrobu vykrajovacích formičiek, ktorá pripravuje ľudí hlavne na vopred definované role. Táto stránka ľudského života je v nás natoľko zakorenená, že mnohí sa mylne domnievajú, že “mať zamestnanie” je inštinktívnou potrebou človeka. Aj rodičia sa pýtajú svojich detí: “Čím chceš byť, keď budeš veľký?”, akoby mali len jednu možnosť. Toto je znepokojujúce a narúša to komplexný ľudský potenciál.

Teraz na chvíľu zabudnime na súčasné spôsoby správania sa spoločnosti a pozrime sa na to, čo je naozaj objektívne dané. Položme si otázku:

Čo sa nám podarilo kváziempiricky zistiť o prírodnom svete a ako to môžeme využiť na organizáciu nášho života na tejto planéte?

Prírodný zákon č. 1:

Každá ľudská bytosť potrebuje primeranú stravu, čistý vzduch a čistú vodu, a preto musí rešpektovať dané symbiotické prírodné procesy.

Asi 40% úmrtí vo svete je spôsobených znečistením vodných zdrojov, ovzdušia a pôdy.³¹ Je to ohromujúce číslo. Ako môže spoločnosť brať samu seba vážne, keď nedokážeme zachovať v dobrom stave svoje životne dôležité prírodné zdroje a procesy? Prečo dnes toľko takzvaných vedcov pracuje na ezoterických otázkach ako čierne diery, kvantové polia a pretváranie iných planét, keď sa ešte stále nedokážeme postarať sami o seba?!

Problémom je, že väčšina ľudí nechápe prepojenosť prírody a reťazca procesov, ktorými získavame potravu, vzduch a vodu, alebo sa nad ňou ani nezamýšľajú. Ak však preskúmame tieto procesy a poučíme sa z nich, logická argumentácia a dedukcia nás privedú k vhodnejším formám ľudského správania, ktoré nám pomôžu uspokojiť naše potreby.

Napríklad voda a vzduch sú prírodné zdroje, ktorých je na Zemi úplný dostatok, a ktoré musíme my, ľudia, iba udržiavať a zachovávať. Žiaľ, náš impulzívny, krátkozraký systém zisku sa postaral o to, že disponibilné vodné zdroje sa blížia ku stavu krízového nedostatku, keďže priemysel ich pri každej príležitosti znečisťuje. Vzduch, ktorého je vo všeobecnosti stále veľký dostatok, je veľmi znečistený v oblastiach s vysokou koncentráciou obyvateľstva,

³¹ http://www.eurekalert.org/pub_releases/2007-08/cuns-pc4081307.php

a to do takej miery, že mnohí ľudia v Ázii dnes po vonku nosia rúška cez tvár. Samozrejme, že znečistené ovzdušie a voda prinášajú množstvo ďalších problémov. V samotných Spojených štátoch sa do životného prostredia ročne vypúšťajú asi 3 milióny ton toxických chemikálií, a to sa odráža na vrodených deformáciách, narušenom imunitnom systéme, výskyte rakoviny a mnohých ďalších závažných zdravotných problémoch.³² Dokonca aj prírodná cirkulácia vzduchu a vody sú ohrozené. Od kyslých dažďov až po odlesňovanie - sme svedkami neustáleho rozvratu toho, čo sa kedysi vyskytovalo v prirodzenej, čistej forme a v hojnom množstve.

Pokiaľ ide o výrobu potravín, musíme poznamenať, že dnešný priemysel uprednostňuje produkciu najlacnejších a najviac konkurencieschopných potravín na úkor zdravia. Veľká časť moderných potravín napríklad obsahuje kukuričný sirup s vysokým obsahom fruktózy. Táto lacná náhrada trstinového cukru preukázateľne výrazne zvyšuje riziko cukrovky a ďalších zdravotných problémov.³³ Prečo sa používa? Lebo je to rentabilné a verejnosť, ktorá je vždy citlivá na cenu, bude tieto potraviny kupovať, lebo sú cenovo dostupnejšie.

Symbiotický vzťah prírodných procesov má v sebe zabudovaný istý referenčný rámec, ktorý spoznáme, ak pomocou vedeckého bádania pochopíme *skutočné* fungovanie sveta.

V našom správaní by mala byť prvoradou prioritou snaha o čo najvyššiu optimalizáciu podmienok, ktoré zachovávajú a maximalizujú hojnosť a kvalitu našich životných potrieb. Žiaľ, toto sa nedeje.

Práve naopak, naša trvalá udržateľnosť je vážne ohrozená v dôsledku metód, ktoré používame. Monetárny systém sa stále zaujíma len o krátkodobý zisk, ignorujúc deštrukciu z dlhodobého hľadiska. Prírodný zákon hovorí, že na prežitie potrebujeme vysokokvalitný vzduch, potravu a vodu, preto *musíme prekonať akýkoľvek systém, ktorý narúša, alebo podporuje narušenie symbiotických environmentálnych procesov, ktoré udržujú naše základné potreby v rovnováhe.* Ak tak neurobíme, dôsledky porušenia tohto zákona nás môžu uvrhnúť do stavu, odkiaľ, z environmentálneho hľadiska, niet návratu, a nad prežitím ľudskej rasy bude visieť otáznik.

³² http://www.eurekaalert.org/pub_releases/2007-08/cuns-pc4081307.php

³³ <http://www.diabeteshealth.com/read/2008/08/20/4274/the-dangers-of-high-fructose-corn-syrup/>

Prírodný zákon č. 2:

Jedinou konštantou je zmena a poznatky človeka sa neustále menia.

Neexistuje žiadny dôkaz toho, že čokoľvek, čo dnes považujeme za pravdivé, si svoju nemennosť zachová aj zajtra. Áno, paradoxne to platí aj o všetkom, čo tu čítate. Hoci sa na základe súčasných vedeckých poznatkov môžu isté pozorované prírodné javy javiť ako kváziempiricky podložené, špecifiká každého pojmu vždy podliehajú zmene, pretože rovnako sa neustále menia (a snáď aj zdokonaľujú) naše nástroje, analytické metódy a merania.

Povedané slovami C.J. Keysera:

“Absolútna istota je výsadou nevzdelanej mysle a fanatikov”.³⁴

Letný pohľad na dlho obhajované historické predstavy o tom, že svet je plochý, a že Slnko sa otáča okolo Zeme, nám ukáže, že intelektuálna zmena je konštantná a ľudia si musia voči novým poznatkom zachovať maximálne “otvorenú” myseľ, a to aj vtedy, ak by to malo spochybníť ich vlastnú identitu. To, že v modernej kultúre sa s našimi presvedčeniami a hodnotami spája priveľa ega, je len nešťastný vedľajší účinok evolúcie. Napríklad náboženstvo má tendenciu urputne sa pridŕžiavať nemenných svetonázorov, ktoré neraz odrážajú videnie reality pred mnohých tisícov rokov. V dôsledku samotnej podstaty religióznych ideí, ktoré hrozia metafyzickými dôsledkami (nebom/peklom) tým, ktorí majú iný názor, mnoho ľudí si zachováva náboženský svetonázor zo strachu, odmietajúc nové poznatky, ktoré by mohli pomôcť nielen im v každodennom živote, ale aj spoločnosti ako celku. Samozrejme, náboženstvo nie je v tomto jediné, pretože, ako sa zdá, väčšina ľudí chce veriť, že to, čo považujú sa správne a pravdivé, je pravdivé aj z empirického hľadiska. Samozrejme, dáva to zmysel, pretože dnešná spoločnosť znevažuje tých, ktorí “nevedia”.

Všetko, čo si myslíme, a čo “poznáme”, je len pravdepodobné. Pomocou moderných analytických metód, ktoré preukázali svoj dlhodobý proaktívny úžitok pre spoločnosť, dokážeme svoje poznatky a presvedčenia zmerať na stupnici od najmenej pravdepodobných po najpravdepodobnejšie, nie však na základe ľudského úsudku či subjektívnosti, ale na základe konkrétnych spätných väzieb a reakcií prírodného sveta.

³⁴ Fresco a Keyes, *Looking Forward*, Barnes, 1969, str. 62

Vedecká metóda:

Príroda má svoje vlastné zákony a nezaujíma sa o to, čo vy alebo ktokoľvek iný považujete za pravdivé. S ohľadom na túto skutočnosť, je v našom najlepšom záujme naučiť sa čo možno najlepšie zharmonizovať sa s prírodou. Plávať po prúde je omnoho jednoduchšie ako proti nemu, a aj keď celým svojím srdcom veríme, že dokážeme chodiť po strope bez fyzických pomôcok, gravitačný zákon to jednoducho nedovolí.

Najlepšia známa metóda objavovania a uplatňovania prírodných zákonov sa nazýva vedecká metóda.

Vedecká metóda pozostáva z troch krokov:

- 1) zistenie, že nová myšlienka alebo problém potrebuje riešenie;
- 2) uplatnenie logickej argumentácie[♦] za účelom vytvorenia hypotézy, pri zohľadnení všetkých dostupných informácií;
- 3) overenie hypotézy vo fyzickom svete prostredníctvom pozorovania.

Vedeckou metódou sa myslí súbor techník na skúmanie javov, získavanie nových poznatkov, korigovanie a doplnenie predchádzajúceho poznania a jeho využitie. Použité techniky pozostávajú z empirických pozorovacích metód (ako meranie), zdôvodnených hypotéz a nakoniec otestovania týchto hypotéz v podmienkach reálneho sveta za účelom získania spätnej väzby o platnosti danej idey. Všetky závery si vyžadujú testovateľný dôkaz, nielen logické usudzovanie či rozum. Logická argumentácia je síce dôležitá na začiatku vedeckého zisťovania, no môže zlyhať, pretože poznatky každého z nás sú vždy do istej miery obmedzené.

Klasický príklad pochádza z aristotelovských čias. Aristoteles (384 – 322 p.n.l.), s použitím logickej argumentácie vychádzajúcej z jeho vtedajšieho poznania, vyslovil hypotézu, že ťažký predmet padá rýchlejšie ako ľahší predmet rovnakého tvaru a materiálu. Logicky usudzoval, že čím je predmet ťažší, tým rýchlejšie bude vo vákuu klesať. Túto myšlienku však neoveril.

[♦] "Logika" je tu definovaná ako metóda ľudského myslenia, ktorá zapája lineárne myslenie krok za krokom, orientované na *príčinu a následok*, berúc do úvahy čo najviac relevantných informácií s cieľom vyvodit' záver alebo hypotézu.

A keďže náležite neaplikoval vedeckú metódu, svet si musel počkať ďalších 2000 rokov na Galileu, ktorý nakoniec Aristotelovu hypotézu podrobil skúške a zistil, že Aristoteles sa mýlil, pretože rýchlosť, akou predmet klesá vo vákuu, nezávisí od hmotnosti.

Ide o to, že nech sú naše závery akokoľvek správne odargumentované, musia byť overené. Ak horiace drevo zalejeme vodou, pravdepodobne oheň uhasíme. To nám dáva informáciu, z ktorej môžeme vyvodíť záver: “Voda uhasí oheň”. A hoci táto teória platí pre väčšinu prípadov, sú situácie, keď neplatí: ak hasíte vodou horiaci olej, olej rýchlo vypláva na povrch vody a požiar sa bude šíriť ďalej. Preto hypotéza “Voda uhasí oheň” nie je celkom pravdivá a je potrebné ju revidovať, aby zohľadnila aj spomínaný prípad.

Vedecká metóda je zároveň postoj, perspektíva. Bez ohľadu na to, či sa niečo javí byť pravdivé, treba to preveriť pozorovacím testom, aby sme zistili platnosť tvrdeného. Vlastne by sme mali pristupovať veľmi skepticky k akémukoľvek tvrdeniu, ktoré sa nedá vidieť alebo overiť vo fyzickom svete.

Povedané slovami Stuarta Chasea:

“[Vedecká metóda] sa zaujíma o to, ako sa veci naozaj dejú, a nie ako by sa mali diať. Dnes je väčšina z nás amatérskymi vedcami, aj keď si to len zriedkakedy uvedomujeme. Vedecká metóda nie je primárne záležitosťou laboratórií či urýchľovača častíc alebo merania, je to spôsob nazerania na veci, spôsob zhromažďovania poznatkov z vonkajšieho sveta, ktoré držia pokope a neropadnú sa ako bránky v Alicinej hre kroketu.”³⁵

Vedecká metóda skúmania je to, čo umožňuje ľuďom chápať seba a fyzický svet. V dobrom i v zlom, je doslova za každým pokrokom, ktorý zlepšuje život človeka na Zemi. A hoci by niektorí mohli diskutovať o tom, čo robí pokrok pokrokom, v živote neexistuje nič, čo by tak významne prispelo k tvorbe a k slobode, ako práve veda. Všetky fyzické a materiálne výhody, ktoré si ľudstvo užíva, sú výsledkom vedeckého skúmania. Od elektriny cez odzrňovačku bavlníka, penicilín, telefón, až po internet - to, čo bolo prv považované za nemožné, veda neustále mení na možné. Aj mysticky a tradicionalisticky orientovaný veriaci zvyčajne ustúpi svetu vedy a v naliehavom prípade vyhladá nemocnicu, aby sa mu dostalo zdravotnej starostlivosti.

³⁵ Chase, Stuart, *Tyranny of Words*, Harcourt Brace, NY, 1938, str. 123-24

Väčšina ľudí v dnešnom svete má však tendenciu nazerať na vedu ako na chladné a bezcitné médium a odmietajú vedeckú perspektívu argumentujúc napríklad atómovou bombou ako príkladom zdegenerovaných ľudských hodnôt. V skutočnosti je veda a technika len nástrojom, a ako čokoľvek iné, môže byť použitá na produktívny alebo deštruktívny účel. Voľba je už na nás.

Dynamická rovnováha:

Dynamická rovnováha nastáva vtedy, keď sa dva alebo viac protichodných procesov deje v rovnakej miere. Použijme jednoduchý príklad – vlastníte malý ostrov, na ktorom (1) rastie divoká mrkva, (2) žije zajačia rodinka a (3) svorka vlkov. Aby zajace prežili, jedia mrkvu a vlci zas žerú zajacov. V každom tomto vzťahu je rovnováha, ktorá musí existovať v závislosti od nosnej kapacity ostrova. Ak nebude dosť mrkvy na obživu súčasnej zajačej populácie, niektoré zajace neprežijú. Ak nebude dostatok zajacov ako potravy pre vlkov, neprežijú niektoré vlky. Ak úrodu mrkvy zničí sucho, neprežije nikto.

Inými slovami, vo fyzickom svete existuje rovnováha, ktorá do istej miery diktuje, aké možnosti majú organizmy využívajúce dostupné zdroje na svoje prežitie. Pokiaľ ide o našu planétu, nazvali by sme to nosnou kapacitou Zeme.

V dôsledku monetárneho systému vlastní väčšinu materiálov na planéte len hŕstka súkromných korporácií. Tieto korporácie nezverejňujú pravdu o svojom majetku, pretože ak by tak urobili, malo by to pre nich nepriaznivé finančné dôsledky. A čo je ešte horšie, v najlepšom záujme týchto korporácií je udržiavať nedostatok ako sa len dá, keďže nedostatok zvyšuje hodnotu každej jednotky, a prináša teda aj viac zisku.

Ľudské riadenie dynamickej rovnováhy tejto planéty je najvýznamnejšia počiatočná premenná, pokiaľ ide o samotné riadenie spoločnosti, a je to možné len vtedy, ak zistíme, aká je v skutočnosti nosná kapacita Zeme. Potreby ľudskej populácie musia byť v rovnováhe so zdrojmi Zeme.

Čo teda vieme a čo môžeme vyvodzovať o dostupných zdrojoch našej planéty?

Základné stavebné kamene prežitia človeka v spoločnosti pozostávajú z:

- 1) energie,
- 2) priemyselných resp. technických surovín,
- 3) potraviny, vzduchu a vody.

(1) Energia je základom modernej spoločnosti. Je jedným z najdôležitejších faktorov podmieňujúcich fungovanie spoločnosti. V prvom rade je potrebné dostať sa k obnoviteľným zdrojom energie. Našťastie, výsledky sú ohromujúco priaznivé. Do začiatku 21. storočia bola odkrytá celá paleta zdrojov obnoviteľnej energie, z ktorých mnohé majú výnimočný potenciál ďaleko presahujúci potreby súčasnej ľudskej populácie. Éra ropných a fosílnych palív so sprievodným znečistením sa končí. Niet dôvodu naďalej spaľovať fosílnu palivá, iba ak kvôli ziskuchtivým záujmom, ktoré držia perspektívy nových energetických zdrojov v šachu. Nezabúdajme, že to posledné, čo si energetický priemysel žela, je dostatok energie, pretože ten by sa odrazil na strate zisku monetárneho systému.

Najvýznamnejším energetickým zdrojom súčasnosti je *geotermálna energia*. Správa Massachusettského technického inštitútu z roku 2006 o geotermálnej energii sa zmieňuje o 13 000 zetajouloch energie, ktoré má Zem v súčasnosti k dispozícii, z čoho by sa pomocou zdokonalenej technológie dalo bez problémov zachytiť 2000 ZJ.³⁶ Celková energetická spotreba všetkých krajín sveta je asi pol zetajoulu ročne³⁷, čo znamená, že len z tohto zdroja by energia vystačila celej planéte na asi 4000 rokov. A keď si uvedomíme, že teplo na Zemi sa neustále obnovuje, tento druh energie je naozaj nevyčerpatelný a možnosti jej využitia sú neobmedzené.

Okrem zdrojov geotermálnej energie sú ďalšími účinnými možnosťami aj zdroje solárnej, veternej, vlnovej a prílivovej energie, ak dokážeme energiu zachytiť efektívnejšími technológiami. *Slnečné žiarenie*, ktoré každoročne dopadá na zemský povrch, prevyšuje energetickú spotrebu Zeme viac ako 10 000-násobne.³⁸ Problém teda nie je v dostupnosti, ale v efektívnom využití týchto energií za použitia technológií. Od jednoduchých solárnych panelov, ktoré dokážu zachytiť energiu a uskladniť ju v bateriách pre osobnú spotrebu, až po veľké solárne elektrárne - neustále vznikajú nové technológie znásobujúce tento potenciál.³⁹

³⁶ MIT, *The Future of Geothermal Energy*, 2006

³⁷ Vychádzame z údajov z roku 2005, *World Consumption of Primary Energy by Energy Type and Selected Country Groups*, 1980-2004

³⁸ <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/solar+energy>

³⁹ http://www.redorbit.com/news/science/1637594/research_highlights_potential_for_improved_solar_cells

Veterná energia, aj keď často kritizovaná ako slabá a nepraktická, je omnoho výkonnejšia, ako sa väčšina ľudí domnieva. Štúdie amerického ministerstva energie dospeli k záveru, že vietor na Veľkých prériach v štátoch Texas, Kansas a Severná Dakota by dokázal zabezpečiť také množstvo elektriny, ktoré by pokrylo energetickú potrebu celého národa.⁴⁰ Ešte pôsobivejšie informácie prináša štúdia Stanfordskej univerzity publikovaná v roku 2005 v Žurnále geofyzického výskumu (Journal of Geophysical Research) - *ak by sme využili čo len 20% potenciálu veternej energie planéty, pokrylo by to celosvetovú spotrebu energie.*⁴¹

A to sme ešte nespomenuli vlnovú a prílivovú energiu. Prílivová energia vzniká z prílivových vln v oceáne. Energia sa generuje pomocou turbín, ktoré tento pohyb zachytávajú. Na tento účel môžeme využiť Golský prúd, islandské prúdy a iné podvodné prúdenie. Vo Veľkej Británii je momentálne dostupných 42 vhodných lokalít a podľa prognóz by bolo možné zabezpečiť 34% z celkovej spotreby energie UK využitím prílivovej energie.⁴² Odhaduje sa, že energia z vln získavaná z povrchových pohybov oceánu má celkový potenciál až do 80 000 TWH ročne.⁴³ Znamená to teda, že 50% celkovej energetickej spotreby planéty by sa dalo pokryť týmto jediným zdrojom.⁴⁴

Je dôležité zdôrazniť, že prílivová, vlnová, solárna a veterná energia v podstate nevyžadujú žiadnu predchádzajúcu energiu - na rozdiel od uhlia, svietiplynu, zemného plynu, biomasy, vodíka a iných zdrojov.

Skutočnosť je taká, že na tejto planéte je energie viac ako dost'

Jediný dôvod, prečo sa ľudia domnievajú, že energie je nedostatok, je, že monetárny, resp. kapitalistický systém svojou stratégiou inklinuje k vytváraniu nedostatku.

(2) Ďalšia otázka je: *Čo s priemyselnými surovinami?* Dokážu pozemské zásoby surových fyzických zdrojov, ako sú drevo, železná ruda, hliník či bavlna pokryť potreby svetovej populácie?

⁴⁰ "U.S. National Renewable Energy Laboratory". 6. február 2007

⁴¹ http://www.stanford.edu/group/efmh/winds/global_winds.html

⁴² <http://www.bwea.com/marine/resource.html>

⁴³ *Future Energy Solutions/správa IEA, 2003*

⁴⁴ World Consumption of Primary Energy by Energy Type and Selected Country Groups, 1980-2004, Energy Information Administration, U.S. Department of Energy

Všetko okolo nás sa skladá z maličkých častíc nazývaných atómy. Existuje veľa rôznych druhov atómov a každý má svoju osobitnú kombináciu protónov, neutrónov a elektrónov. Tieto rôzne druhy atómov nazývame prvky. V Mendelejovej periodickej tabuľke je teraz 118 prvkov*, z čoho 92 sa na Zemi vyskytuje v prirodzenej forme (zvyšných 26 je vyrobených synteticky) a v podstate všetko okolo nás pozostáva z týchto prvkov. Najdôležitejšia kategória prvkov je kategória kovov, pretože sa tavia pri relatívne vysokých teplotách, ľahko menia tvar na tenké drôty alebo plech a nelámu sa, dobre vedú teplo a elektrinu. Preto sú to veľmi užitočné materiály pri výrobe tovarov rôzneho druhu. Kovy sa nachádzajú v zemskej kôre aj v oceánoch, či už v čistej podobe alebo ako súčasť nerastov. V súčasnosti zisťujeme celkové nerastné zásoby podľa rozsahu komerčnej výroby. Žiaľ, nedáva nám to jasnú predstavu o tom, čo všetko máme k dispozícii. Kým niektorých prvkov či nerastov je výrazný dostatok, ako napríklad kremík, hliník a železo, iných evidentne ubúda, napríklad medi, olova, zinku, zlata a striebra.⁴⁵

Podľa našich informácií ešte nebol vykonaný kompletný geologický prieskum nerastov alebo prvkov Zeme, iba prieskumy regionálnych rozmerov. V budúcnosti bude takýto prieskum nevyhnutný.

Celkovo existujú tri základné predpoklady na pochopenie nosnej kapacity Zeme:

- a) presné poznanie, akými prvkami a materiálmi Zem disponuje
- b) nakoľko dokáže technika vyrobiť syntetické náhrady za isté prvky a materiály
- c) ako spoločnosť organizuje resp. riadi využívanie týchto prvkov a materiálov.

a) Musíme zrealizovať komplexný prieskum všetkých planetárnych prírodných zdrojov. To nám poskytne kľúčové informácie, podľa ktorých môžeme postupovať. Je to podobné, ako keď vlastníme napr. 4000 m² pôdy a chceme na nich pestovať nejaké plodiny - najskôr urobíme skúšku pôdy, aby sme spoznali jej vlastnosti. Od tejto informácie potom závisí, akú plodinu tu môžeme pestovať. Hovoríme tu vlastne o „nosnej kapacite“ pôdy. Z celoplanetárneho pohľadu ide o rozhodujúcu informáciu, ktorá bezprostredne ovplyvní naše rozhodovanie.

* Periodická tabuľka prvkov znázorňuje chemické prvky usporiadané podľa atómového čísla na základe periodického zákona.

⁴⁵ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/383726/mineral-deposit/82165/Geochemically-abundant-and-scarce-metals>

b) Rozdiel medzi súčasnosťou a minulosťou tkvie v našej väčšej schopnosti riešiť problémy kreatívne prostredníctvom vedeckej metódy. Pokiaľ ide o nedostatkové materiály, dôležitou schopnosťou je nachádzať ich náhrady. Napríklad diamanty boli dlho považované za nedostatkový zdroj s vysokou hodnotou. Tento tvrdý nerast sa okrem iného používa aj v presných obrábacích strojoch, avšak vďaka syntetickým diamantom vyhotoveným v laboratórnych podmienkach už drahé prírodné diamanty nie sú v strojoch potrebné.

Veľa moderných priemyselných materiálov má svoje syntetické ekvivalenty a takéto riešenia vedeckých problémov sú už dnes veľmi časté. V skutočnosti je nedostatok akéhokoľvek materiálu závažný len do tej miery, nakoľko je ťažké nájsť zaň náhradu alebo provizórne riešenie.

c) Dôležitejšia ako náhrady alebo provizórne riešenia je však samotná podstata užívania planetárnych prírodných zdrojov. Toto je vskutku najzásadnejšia otázka v diskusiách o nosnej kapacite Zeme. Ako už bolo povedané, ľudia fungujú v monetárnom systéme, ktorý odmeňuje nedostatok, plánovanú zastaranosť, znečisťovanie a multiplicitu.

V porovnaní s minulosťou priemyselná produkcia sveta rastie. Vďaka novým technológiám dokážeme s omnoho menším počtom ľudí vyrobiť viac, a to rýchlejšie ako kedykoľvek v dejinách. Avšak v dôsledku systému zisku máme nespočetné množstvo výrobcov produkujúcich rovnaké veci a všetci súťažia o podiel na trhu. Tak vzniká multiplicita.

Ich výrobky sú inherentne nekvalitné od okamihu, kedy boli vyrobené, pretože výrobcovia znižujú kvalitu použitých materiálov, aby skresali náklady. A keďže ide o systém založený na konkurencii, odpad narastá - na výrobu nekvalitných výrobkov, ktoré napokon skončia na skládkach, sa neustále používajú cenné suroviny. K narastaniu odpadu prispieva aj to, ako priemysel manipuluje s verejnosťou, aby žiadala nefunkčné, imidžové výrobky. Nezabúdajme, že monetárny systém môže fungovať iba pri cyklickej spotrebe, a to vedie k plytvaniu zdrojmi.

Skutočná príčina nedostatku na našej planete však nesúvisí až tak s dostupnosťou zdrojov ako s naším rozhadzovačným a vykorisťovateľským správaním. Ochrane či strategickému použitiu zdrojov sa nevenuje takmer žiadna pozornosť, až kým nebude neskoro. Rozumná spoločnosť by prírodné zdroje planéty sprístupnila, priemysel by bol zorganizovaný ako celok a medzi výrobou a tým, čo je k dispozícii, by panovala *súvisťnosť*. Každý vyrobený predmet by bol

navrhnutý tak, aby mal čo najdlhšiu životnosť, čo by viedlo k zníženiu priemyselnej produkcie a zachovaniu zdrojov.

(3) Pokiaľ ide o produkciu potravín a ochranu vodných zdrojov, do hry vstupujú rovnaké problémy monetárneho systému – znečisťovanie, znižovanie nákladov a nedostatok. (Znižovanie odpadu znižuje zisk. Ak sa odpad spracováva namiesto toho, aby sa niekde vysypal, je to nákladnejšie.)

Voda pokrýva 70% zemského povrchu. Technické vymoženosti, ako je *odsolovanie*, dokážu vyrobiť pitnú vodu z morskej, a použitím reverznej osmózy aj z poloslaných vodných zdrojov. Toto je len ďalšia ukážka toho, že technika je súčasťou spravovania zdrojov rovnako ako samotné zdroje. Myšlienka, že vody vhodnej na použitie nie je dosť, platí len vo vzťahu k dnešným obmedzeným metódam a ku každodennému priemyselnému znečisťovaniu.

V rámci technického pokroku sa vyvíja aj produkcia potravín a vzniká množstvo nových pestovateľských metód. V súčasnosti sa však veľmi zle nakladá so zemským povrchom a cennú ornicu[^] ničia nevhodné poľnohospodárske metódy. Podľa niektorých správ prichádzame ročne o 1% ornice a Národná akadémia vied zistila, že pestovateľská plocha USA podlieha erózii minimálne desaťkrát rýchlejšie, ako je čas potrebný na náhradu erodovanej pôdy.⁴⁶

Našťastie, vedci vymysleli novú podobu bezpôdneho poľnohospodárstva, ktoré sa volá hydroponia. Toto nové mocné médium ponúka ľuďstvu spektrum možností, a to nielen na napravenie škody, ktorú sme napáchali, ale aj na pestovanie plodín v nových priestorových a časových dimenziách. Hydroponické pestovanie nám teoreticky umožňuje pestovať plodiny uprostred púšte, pokiaľ máme vhodný zavlažovací systém alebo zavlažujeme podzemnou vodou.

Medzi ďalšie nevyužitú možnosti produkcie potravín patria visuté viacposchodové podmorské farmy a epifyty (rastliny čerpajúce živiny zo vzduchu – pozn. prekl.)

Dôležité je, že produkcia potravín je nedostatková len do tej miery, do akej o tom sami rozhodujeme. Ak sa rozhodneme k výrobným metódam pristupovať inteligentne a strategicky, pričom budeme chrániť životné prostredie, naplno využijeme vedecké vynálezy, ktoré

[^] Ornica je povrchová, najvyššie položená vrstva zeme, zvyčajne s hrúbkou 5 až 20 cm. Obsahuje najvyššiu koncentráciu organickej hmoty a mikroorganizmov a vyskytuje sa na miestach s najvyššou biologickou pôdnou aktivitou Zeme. Spravidla sa tu nachádza koreňový systém rastlín, ktoré z ornice získavajú väčšinu živín.

⁴⁶ http://seattlepi.nwsourc.com/local/348200_dirt22.html

maximalizujú naše kapacity produkcie potravín, a obmedzíme neefektívne a zdrojmi plytvajúce metódy, zdravých potravín ako aj vody bude viac ako dost'. Deti nehladujú preto, že by nebolo dost' potravy. Zbytočnú smrť miliónov ľudí ročne nespôsobuje skutočný nedostatok, ale ich nedostatočná kúpna sila.

Zhrnutie 3. kapitoly:

Dynamická rovnováha planéty Zem vo vzťahu k ľudskému druhu nepredstavuje nemenný systém. Je na nás, aby sme veci udržiavali v rovnováhe pomocou inteligentného spravovania prírodných zdrojov Zeme. Ak sa to robí správne, potom nemáme žiadny dôvod predpokladať, že by všetci nemohli zažívať hojnosť. Tri atribúty spravovania sú: 1) poznanie inventára surovín, 2) proaktívne pôsobenie za účelom vyriešenia akéhokoľvek nedostatku pomocou strategických náhrad, 3) využitie techniky za účelom maximalizácie vysokokvalitnej výroby, minimalizácie environmentálnych dosahov a riešenia problémov vo všeobecnosti.

Príroda má vlastné zákony a je v našom najlepšom záujme rešpektovať ich a náležite s nimi zosúladiť naše konanie. Musíme počítať s tým, že to, čo dnes považujeme za pravdivé, sa zajtra môže zmeniť. Toto je novovznikajúca podstata poznania. Učíme sa z vlastných chýb. Všetky chyby sú v skutočnosti darom, pretože nás dokážu posunúť na vyššiu úroveň chápania. Vedecká metóda opierajúca sa o logické myslenie, pozorovanie a testovateľné dôkazy je usmerňujúcou filozofiou, ktorá rieši problémy a zlepšuje kvalitu života ľudstva.

4. kapitola:

Prostriedky sociálnej evolúcie

Čo chceme dosiahnuť? Ako sa tam dostaneme? Aké nástroje potrebujeme ?

Naše hodnoty sa skladajú z toho, čo považujeme za dôležité, z našich cieľov, z toho, na čom nám záleží, čo je pre nás posvätné, a čo od života očakávame. Hodnoty nie sú nemenné a večné, avšak hodnoty nanucované človeku v ranom veku majú silnú schopnosť pretrvať. Tradičná indoktrinácia, ako nacionalistické a náboženské presvedčenia, sa môžu stať piliermi identity človeka a emocionálne sa ťažko prekonávajú. Ľudské hodnoty vychádzajú z prostredia. Ak by ste bielej americkej rodine zo strednej vrstvy odňali dieťa po narodení a dali ho do arabskej, islamskej rodiny na Blízky východ, toto dieťa bude v dospelosti veľmi

pravdepodobne hovoriť po arabsky a stane sa z neho moslim vyznávajúci tradičné hodnoty, ktoré mu táto rodina a spoločenská kultúra vstúpili.

Väčšina našich tradičných hodnôt má korene v dávnej minulosti. V Biblii napríklad stojí: „V potu tváre budeš dorábať chlieb svoj každodenný.“ A čo ak spoločnosť nepotrebuje, aby sme pracovali za peniaze? Môže byť táto hodnota pravdivá? Skutočnosť je taká, že hodnoty zastarávajú, podobne ako vedomosti a čokoľvek iné. Vzhľadom na objavy súčasnej vedy je väčšina hodnôt našej spoločnosti zastaraná už celé tisícročia.

Avšak, zastavme sa na chvíľu a pozrime sa, aké sú hodnoty, ktoré sú tak vysoko cenené jednotlivcami aj spoločnosťou. Hnutie Zeitgeist spolu s projektom Venus vyznáva súbor spoločenských hodnôt, a teda aj cieľov, ktoré sú podľa nás zásadné pre trvalú udržateľnosť nášho druhu.

Ciele

Čistý vzduch a voda, nutrične hodnotná potrava, materiálna hojnosť, rýchla, ekologická a efektívna doprava, primerané vzdelanie, verejná zdravotná starostlivosť, koniec vojnám, osobná sloboda, prostredie umožňujúce neustále zdokonaľovanie našich schopností, všeobecný ľudský rozvoj, znížený stres, menšia kriminalita.

Tieto spoločenské ciele nie sú vôbec zložité ani iracionálne. Náboženský aj svetskí filozofi sa už celé tisícročia snažia dosiahnuť takéto podmienky v spoločnosti.

Metóda

Keď sme si už pomenovali naše základné ciele, musíme sa ďalej zamyslieť nad metódami, ktoré musíme použiť, ak chceme tieto ciele dosiahnuť. Najúčinnjším nástrojom, ktorý poznáme, je jednoznačne vedecká metóda. Pozorovanie, logika a overovanie už dávno prekonali poverčivosť, intuíciu a metafyziku. Povedané slovami Karla Pearsona:

„K pravde nejestvuje skratka - jediná cesta, ako prísť k poznaniu sveta, je cez bránu vedeckej metódy.“⁴⁷

⁴⁷ Pearson, Karl, *The Grammar of Science*, 1911, str. 17

Inteligentná aplikácia vedeckých metód nám dala všetko potrebné na uľahčenie každodenného života. Aplikácia vedy na organizáciu spoločnosti ako celku je ďalší krok našej evolúcie (viď III. kapitolu, ktorá približuje vedeckú metodiku).

Nástroje

Hmotné nástroje potrebné na dosiahnutie našich cieľov sú výsledkom humánneho použitia techniky. Od jednoduchého kladiva po plne automatizovaný výrobný závod - technické vynálezy uľahčujú výrobné metódy a to, čo bolo kedysi považované za nemožné, menia na možné.

Dejiny techniky zaznamenávajú obrovský a zrýchľujúci sa rozvoj. Spolu s vedeckými metódami myslenia dokážu technické nástroje, ktoré máme k dispozícii, zmeniť ľudstvo zásadným spôsobom, pre mnohých snád' až príliš fantastickým na to, aby to bola pravda. Ak by sme objasnili princíp fungovania mobilného telefónu človeku v 12. storočí, zrejme by bol v šoku a tento „zázračný“ nástroj by presahoval jeho chápanie.

Jednou typickou vlastnosťou techniky je jej schopnosť neustále vyvracať to, čo sa pokladá za nemožné. Slovom Dr. Georgea Gallupa:

„Človek si vždy myslí, že civilizácia dosiahla vrchol práve v jeho dobe. Namyslene odmieta priradiť si pozíciu na časovej osi, ktorá sa tiahne tisíce a milióny rokov do budúcnosti ako aj do minulosti. Ak sa na ľudský pokrok pozrieme zhora z hľadiska 8000 rokov, čo je približne doba, v ktorej máme dôkazy o ľudskej existencii, zistíme, že je omnoho menej pôsobivý, ako sa nám zdá dnes.“⁴⁸

Začiatkom 20. storočia sa väčšina vedcov zhodla na tom, že zostrojiteľ lietadla je nemožné. Bratia Wrightovci však boli vo svojej dielni na bicykle príliš zaneprázdnení priskrutkovaním plynového motora ku krídlam na to, aby sa zapodievali mylnými názormi. Čoskoro pokorili oficiálne tvrdenia a zostrojili „lietajúci stroj“, ktorý bol považovaný za nemožný.

Ak vám vedec povie, že niečo je možné, pravdepodobne má pravdu. Ak však povie, že niečo nie je možné, pravdepodobne sa mýli. Veda a technika už pokorili mnoho vyslovených predpokladov o nemožnosti niečoho, a takto to bude aj naďalej. S vysokou mierou istoty môžeme predpokladať, že bez ohľadu na to, čo budúcnosť prinesie z technického hľadiska,

⁴⁸ Gallup, George, *The Miracle Ahead*, New York Evanston and London, Harper and Row, 1964, str. ix

z pohľadu dnešného chápania a používaných metód sa to môže javiť ako nemožné a „absurdné“.

Proces

A teraz sa vráťme k dôležitej otázke, a síce trom atribútom osobnej a spoločenskej evolúcie:

Naše **CIELE** – **METÓDA** myslenia – **NÁSTROJE** realizácie

Ciele si definujeme na základe našich hodnôt, na riešenie problémov a na vytvorenie a overenie hypotézy využívame vedeckú metódu a na premenu cieľa na realitu využívame techniku.

Je dôležité zdôrazniť, že toto zovšeobecnenie nie je lineárne a každá časť ovplyvní všetky ostatné. Napríklad svoje hodnoty často korigujeme nástupom novej techniky spolu s logickou argumentáciou vedeckej metódy. Ak bol človek vychovávaný na základe hodnotového systému „pomoci chudobným“ a potom sa ocitne v prostredí, kde nežijú chudobní, táto hodnota v dôsledku technického pokroku pravdepodobne stratí oporu pre svoju existenciu.

Najvýznamnejším atribútom ovplyvňujúcim evolúciu spoločnosti sú v konečnom dôsledku neustále meniace sa hodnoty. Jediné relevantné hodnoty sú tie, ktoré prispievajú k zdokonaľovaniu spoločnosti a tie, ktoré bránia jej pokroku.

Zhrnutie 4. kapitoly:

Náš prístup k evolúcii spoločnosti sa odvíja od našich hodnôt. Naše hodnoty sú kombináciou osobnej reflexie nadobudnutých poznatkov a tradičnej kultúrnej indoktrinácie, do ktorej sme sa narodili. Ako čas plynie, naše hodnoty sa menia. Žiaľ, väčšina hodnôt, ktoré dnes ľudia majú, vychádza zo spoločenského systému, ktorý je z hľadiska vzťahu k modernej vede a technike v mnohom zastaraný.

Proces realizácie pozostáva z: poznania toho, čo chceme (ciele), uvažovania o problémoch tým najefektívnejším, a teda vedeckým spôsobom (metódou) a použitia najúčinnějších technických nástrojov na premenu cieľa na skutočnosť (nástroje).

Vysokohodnotným cieľom hnutia Zeitgeist a projektu Venus je nové usporiadanie („dizajn“) spoločnosti v prospech celého ľudstva tak, aby bolo dostatok všetkého pre všetkých, aby sa maximalizovala osobná sloboda a šťastie, a aby sa neustále znižovalo agresívne spoločenské

správanie a zločinnosť. Tieto hodnoty je možné dosiahnuť aplikáciou inteligentných a humánných vedeckých metód a nástrojov techniky. Ďalej si povieme, ako na to.

- 3. časť: Zdrojová ekonomika -

5. kapitola:

Sociálna kybernetika

„Požadujeme bezprostrednú zmenu našej kultúry, v ktorej sa na odveké negatívne javy, ako sú vojna, chudoba, hlad, dlžoba a ľudské utrpenie, hľadí nielen ako na javy, ktorým sa dá vyhnúť, ale aj ako na javy absolútne neprijateľné. Čokoľvek, čo nespĺňa túto požiadavku, bude mať za následok len ten istý rad problémov, ktoré sú vlastné súčasnému systému.“⁴⁹ – Jacques Fresco

Nastal čas nového usporiadania našej celosvetovej spoločnosti. Dôvodom tejto potreby nie sú žiadne inovatívne záujmy ani intelektuálne ambície. Dôvodom je upadajúci monetárny systém, narastajúca chudoba a konflikty vo svete, neustála korupcia podnecovaná bažením po zisku a neprestávajúce ničenie planéty ako aj nás samých prostredníctvom komerčného priemyslu. Nachádzame sa na rázcestí. Buď prevezmeme zodpovednosť za naše životy a samotnú spoločnosť, alebo na to doplatíme. Čím dlhšie zotrváme v tomto zastaranom systéme, tým bude situácia nestabilnejšia.

Projekt Venus

V tejto časti sa budeme zaoberať projektom Venus. Projekt Venus, za ktorým sa skrýva celoživotná práca sociálneho inžiniera a stavebného dizajnéra Jacqua Fresca, je organizácia, ktorá si neželá nič iné než mierumilovnú a udržateľnú svetovú civilizáciu. Snaží sa obnoviť spoločnosť v súlade s dnešnými poznatkami a modernými metódami. Jej princípy sú v podstate založené na využívaní vedy a techniky v záujme ľudstva a spoločnosti. Spoločenské usporiadanie, ktoré projekt Venus presadzuje, sa volá **zdrojová ekonomika**.

⁴⁹ Fresco, Jacques, *The Best That Money Can't Buy: Beyond Politics, Poverty and War*, Global Cybervisions, FL, 2002

Zdrojová ekonomika funguje na báze existujúcich zdrojov a nie obchodovania. Všetky tovary a služby sú v nej dostupné bez použitia peňazí, úveru, výmenného obchodu alebo akejkoľvek formy dlhu či otroctva. Cieľom tohto nového spoločenského zriadenia je oslobodiť ľudstvo od monotónnych, otupných a nezmyselných zamestnaní, ktoré nijakým spôsobom neprispievajú k rozvoju spoločnosti, a na druhej strane podporiť nový rebríček hodnôt zameraný na sebarealizáciu, vzdelanie, sociálne povedomie a tvorivosť, ktoré sú v rozpore s povrchnými, do seba zahľadenými ideálmi prevládajúcimi v dnešnom svete - bohatstvom, majetkom a mocou. Projekt Venus si je vedomý, že Zem oplýva zdrojmi, a že naše zastarané spôsoby ich rozdeľovania prostredníctvom monetárnej kontroly už nemajú opodstatnenie. Práve naopak, s dlhodobým prežitím ľudstva sú úplne nezlučiteľné. Monetárny systém vznikol pred tisíckami rokov v čase veľkého nedostatku. Jeho pôvodný význam spočíval v metóde rozdeľovania tovarov a služieb na základe množstva vykonanej práce. V žiadnom prípade však neodráža našu skutočnú schopnosť vyrábať tovary a služby.

Ako sme už hovorili v 2. kapitole, pokroková technika postupne vyraduje ľudí z role ekonomickej pracovnej sily. Tento zásadný posun zmení istým spôsobom celú spoločnosť. Buď dospejeme do takého zriadenia, kde sa za príjem nepožaduje otroctvo ľudí, kde je spoločnosť usporiadaná ako celok a ťaží z modernej techniky, ktorú vedome podporuje, alebo sa pravdepodobne zvezieme na chodníčky chaosu, kde zúri nezamestnanosť, prudko sa šíri kriminalita, zavádzajú sa prísne opatrenia policajného štátu s cieľom bojovať proti odporu a prírodné zdroje sa ešte viac zneužívajú a ničia.

Fyzické prežitie a kvalita života závisia výlučne na našom využívaní, spravovaní a uchovávaní prírodných zdrojov. Pri našej neustále narastajúcej kreatívnej schopnosti využívať tieto zdroje tými najhumánnejšími, technicky konštruktívnymi a účinnými spôsobmi, nemá tradičný princíp „práca za peniaze a peniaze za zdroje“ už žiadny logický základ. Najpodstatnejšie je inteligentné spravovanie zdrojov Zeme. V rozumnejšom svete by sme zobrali do úvahy dynamickú rovnováhu nášho svetového ekosystému a patrične mu prispôbili náš vlastný proces výroby.

Zdrojová ekonomika by musela byť globálna, pretože celkové využívanie planéty je otázkou celosvetovej organizácie. Planétu je možné dôkladne preskúmať a spravovať iba s využitím holistického princípu. A ten nie je subjektívny. Zem je v podstate sada nástrojov, ktorá nám ponúka mnoho možností vytvoriť dostatok techniky, potravy a energie. Pokiaľ nesledujeme všetky zdroje planéty a nepozerali sme na ňu ako na synergistický celok, naše schopnosti sú

veľmi obmedzené. Dnešný svet je nanešťastie rozdrobený konkurenciou zameranou len na zisk, náboženskými skupinami a primitívnym stotožňovaním sa s istou národnosťou, kvôli čomu je v súčasnosti veľmi ťažké vytvoriť globálny systém spravovania zdrojov. Toto je ďalší dôvod, prečo monetárny systém sám osebe tak ničivo pôsobí na naše budúce prežitie: podstatne obmedzuje spoluprácu medzi jednotlivými skupinami ľudí. Čo sa týka ideológií, je načase, aby sme odhodili náboženské a národnostné rozdiely medzi sebou a uvedomili si, že sme všetci na tej istej planéte a máme tie isté základné potreby. Udržateľnosť systému a skutočný pokrok sa dajú dosiahnuť jedine pri vzájomnej spolupráci celého sveta. Problematike rozdeľovania na základe ideológií sa budeme podrobnejšie venovať v 7. kapitole.

Priemysel a práca

Ako sme už spomínali, štatistiky ukazujú, že ľudskú pracovnú silu stále viac a viac nahrádzajú automatizované stroje, čo spôsobuje nezamestnanosť, a tým zníženie kúpnej sily obyvateľstva. Časom sa tento fenomén rozšíri, až nastane bod zlomu, kde nedostatok kúpnej sily spotrebiteľov zničí monetárnu ekonomiku, lebo bez ohľadu na to, aká výhodná bude produkcia podnikov, ľudia jednoducho nebudú mať peniaze, aby si tieto výrobky mohli kúpiť, čím sa ukončí mechanizmus „cyklickej spotreby“.

Tí, ktorí si sú tohto problému vedomí, sa často snažia nájsť riešenie v rámci monetárneho systému a zvyčajne navrhujú istú formu „hypersociálneho socialistického štátu“, v ktorom bohatá elita vlastní továrne a virtuálne neexistujúca stredná vrstva (možno 5% svetovej populácie) dohliada na fungovanie strojov, kým zvyšok sveta dostáva peniaze vo forme prídelov zo štátu. Takáto predstava je absolútne hrozivá a absurdná. Viedla by k diktátorstvu, extrémnym obmedzeniam slobody a k obrovskej nespokojnosti verejnosti, pretože spoločnosť by bola ešte stále rozvrstvená na triedy a tí hore by mali k dispozícii viac zdrojov ako miliardy ľudí pod nimi.

Dnes sme teda svedkami zámerného zadržiavania a spomaľovania technického rozvoja so zámerom udržania zamestnanosti ľudí. Je to, akoby sme mali poruke elektrickú vítačku, ale namiesto toho použijeme ručnú, lebo chceme dostať zaplatené za viac hodín roboty. Ide o jav, ktorý je v samotnej podstate kontraproduktívny. Je číre šialenstvo spomaľovať alebo ignorovať technický pokrok len preto, aby sme udržali zastarané spoločenské zriadenie. **Celý zmysel techniky spočíva v oslobodení ľudstva od samotnej práce!** Potrebujeme usporiadanie, ktoré sa snaží maximalizovať naše technické možnosti s cieľom oslobodiť ľudí

od driny a zvýšiť produktivitu, ako sa len dá. Všetko ostatné, čo tieto kritéria nespĺňa, je neprijateľné.

Aby sme si tento postoj priblížili, skúsme na chvíľu úplne zabudnúť na náš súčasný spoločenský systém založený na peniazoch a pozrime sa na moderné výrobné metódy, ktoré by sa uplatnili v zdrojovej ekonomike. Otázka znie: *Ako by sme vytvorili systém výroby, ktorý maximalizuje vysokokvalitné výstupy, znižuje množstvo odpadu, berie do úvahy dynamickú rovnováhu biosféry a minimalizuje ubíjajúcu mechanickú ľudskú prácu?*

S využitím vedeckej metódy by sa na základe logického uvažovania naskytli nasledovné metódy priemyselnej výroby:

1. krok: Prehľad o zdrojoch Zeme.
2. krok: Rozhodnutie, čo treba vyrábať, na základe rebríčka priorít od základných potrieb (potrava, voda, príbytok a pod.) cez úžitkové výrobné prvky (nerastné suroviny, automatizované stroje, technický pokrok a pod.) až po produkty používané na neúžitkové účely (zábavné médiá, rádiá, hudobné nástroje a pod.).
3. krok: Optimalizácia výrobných metód a maximalizácia životnosti produktov.
4. krok: Metódy distribúcie k ľuďom.
5. krok: Optimalizovaná recyklácia tých výrobkov, ktoré sa napokon stanú zastaranými alebo nevyužitelnými.

1. krok: *Prehľad o zdrojoch Zeme.*

Ako sme už hovorili v predošlej kapitole, je nevyhnutné vedieť, čo na tejto planéte máme, lebo to sa odrazí v našich možnostiach. Ak tieto informácie máme, priemyselnú produkciu môžeme vždy prispôbiť na akýkoľvek vznikajúci nedostatok a zároveň zabezpečiť matematicky najvhodnejšie prerozdelenie zdrojov na základe ich dostupnosti a opodstatnenosti ich využitia. Problém akejkoľvek chýbajúcej suroviny sa okamžite rieši hľadaním alternatív a náhrad. Takýto systém sa dá dosiahnuť vďaka elektronickým spätným väzbám prichádzajúcim v reálnom čase zo všetkých zdrojových sektorov planéty priamo do centrálnej počítačovej databázy, ktorá monitoruje akýkoľvek narastajúci nedostatok alebo problém. Táto myšlienka monitorovania svetových zdrojov nie je vôbec pritiaľnutá za vlasy, aj keď sa môže zdať komplexná. Americká armáda a Pentagon majú už dnes satelity a podmorské detektory na obranné účely. Tieto prístroje by sa jednoducho mohli preorientovať na účely monitorovania životného prostredia namiesto monitorovania ľudí.

2. krok: *Rozhodnutie, čo treba vyrábať.*

Čo vlastne potrebujeme? Toto je veľmi závažná otázka, pretože okrem jedla, vody a bývania väčšina dnešných ľudí ani netuší, čo naozaj chcú alebo potrebujú, pretože sa nikdy neinformovali o skutočnom stave techniky. To, čo si myslíme, že chceme, je priamy následok stavu informovanosti spoločnosti o technickom rozvoji. Ak by sa napríklad človekovi pred 300 rokmi roztrhla košeľa, určite by si myslel, že na jej zošitie potrebuje ihlu a niť. Dnes by sa domnieval, že potrebuje elektrický šijací stroj. Avšak v skutočnosti potrebuje taký typ látky, ktorá sa neroztrhne tak ľahko, alebo dokonca vôbec.

Kto má vo svojom byte prach, si pomyslí: „Potrebujem vysávač.“ Určite? Možno to, čo skutočne potrebuje, je domáci tlakový systém, ktorý zabráni vstupu prachu do bytu, alebo ktorý je vybavený elektrostatickými vzdušnými filtrami pohlcujúcimi prítomný prach ako aj vzduchom prenášané baktérie. Inými slovami, ak sa z materiálneho hľadiska kriticky pozrieme na to, čo potrebujeme, uvedomíme si, že naše potreby sa neustále menia. Veda a technika sú ukazovatele ľudských potrieb, a preto by všetky vyrobené produkty mali byť zdokonalené tak, ako je to len technicky možné. Náš súčasný monetárny systém, ktorý neustále vyrába zbytočné, zastarané produkty, len aby udržal priemysel a ekonomiku v chode, nemá schopnosti ani snahu produkovať najpokrokovejšie nástroje. A to z toho dôvodu, že väčšina dnešných produktov by vôbec neexistovala, ak by sa priemysel zameriaval na to, čo najlepšie slúži potrebám spoločnosti.

3. krok: *Optimalizácia výrobných metód a maximalizácia životnosti produktov.*

Ak by som si chcel vyrobiť stôl, usiloval by som sa o to, aby vydržal čo najdlhšie. Dáva to zmysel, nie? Ak sa stôl zničí, znamená to, že musím vyrobiť nový, čo ma bude stáť viac materiálu a vynaloženej práce. Zdá sa logické, že všetko, čo sa v spoločnosti vyrába, by malo mať čo najdlhšiu možnú životnosť, aká sa dá technicky dosiahnuť.

Smutné ale je, že v našom súčasnom systéme nastáva presný opak, lebo, ako sme už spomínali, súčasný monetárny systém prekvitá vďaka mnohosti tovarov a ich plánovanej zastaranosti. Bez nich by sa celá ekonomika zrútila. **Je priam desivé, ako niekto vôbec môže nečinne sedieť a obraňovať sklon monetárneho systému k tvorbe odpadu.** V rozumnejšom svete budeme vyrábať veci, ktoré vydržia.

Optimalizácia výrobných metód znamená využívať najvhodnejšie materiály a postupy, a pritom získavať najtrvalejšie a najefektívnejšie produkty. Ľudskú pracovnú silu v súčasnosti nahrádzajú stroje nielen preto, že je to finančne výhodnejšie v rámci systému zisku, ale práca vykonaná strojmi je aj omnoho kvalitnejšia ako tá ľudská. Štatistiky o výstupoch to dokazujú

neustále – keď ľudskú prácu nahradia stroje, priemyselná produktivita sa zvýši. Nemalo by ísť, samozrejme, o žiadny prekvapujúci fakt, keďže stroj sa nikdy neunaví a je po mechanickej stránke vždy presnejší a dôslednejší ako človek. Vysoko efektívna automatizácia pracovnej sily spolu s vedecky spravovanými zdrojmi (ako sme hovorili v 3. kapitole) vytvoria flexibilné prostredie takmer bez existencie nedostatku, ktoré by mohla riadiť len veľmi malá časť obyvateľstva. Viac k otázke „kto bude riadiť stroje?“ už o chvíľu.

4. krok: Metódy distribúcie k ľuďom

Distribučné metódy by taktiež záviseli od stavu techniky. Výroba by tak napokon mohla byť až natoľko racionálna, že produkt by sa vyrobil až po tom, čo si ho vyžiada niekto, kto ho potrebuje. Na začiatok by však boli najjednoduchšie distribučné centrá podobné obchodným domom využívajúcim automatizovaný dovoz. Nesmieme zabudnúť, že keďže v tomto systéme sa nepoužívajú peniaze, človek by nemal dôvod hromadiť doma množstvo zbytočností. Tiež by nemal dôvod kradnúť veci, ktoré sú dostupné každému – nemal by ich totiž komu predať.

Keďže všetky výrobky v zdrojovej ekonomike by boli vytvorené na čo najdlhšiu možnú dobu používania, aj dnešné hodnoty konzumnej spoločnosti by stratili svoj význam. Nehovoriac o zániku všetkých ostatných scestných hodnôt, ktoré nám vštepuje reklamný priemysel, a pre ktoré sa cítime chamtiví, podradení alebo neschopní v závislosti od toho, čo vlastníme a čo nie. Reklama by v novom systéme nemala miesto, okrem všeobecných informácií o produktoch dostupných každému, kto ich potrebuje. Keď by niekto potreboval nejakú vec, jednoducho by sa pripojil na centrálny systém, vyhľadal by si ju a vytvoril na ňu požiadavku. Daný predmet by si krátko nato vyzdvihol alebo by mu bol doručený.

5. krok: Optimalizovaná recyklácia tých výrobkov, ktoré sa napokon stanú zastaranými alebo nevyužitelnými.

Tento krok má počiatky už vo výrobnej fáze, lebo pri produkcii každého výrobku by sa rovno uvažovalo o jeho neskoršej recyklácii. V ideálnom prípade by boli všetky veci udržateľné a recyklovateľné. Takéto strategické riešenie by malo za následok, že zastarané produkty by sa mohli znovu využiť, čím by sa odpad redukoval na úplné minimum.

Dá sa očakávať, že najzložitejším a najmäťúcejším zo spomenutých piatich krokov našej novej výrobnej metódy zdrojovej ekonomiky bude pre mnohých krok číslo 3, teda využitie strojov ako náhrady za ľudskú pracovnú silu vo všetkých možných oblastiach. Otázka typu „a

kto sa bude o stroje starať?“ je veľmi častá. Budeme sa tomu venovať trochu neskôr. Medzitým sa pozrime na stručné dejiny využívania automatizácie a počítačovej techniky.

Prvý významný automatizovaný robot s názvom Unimate firmy Unimate Inc. mal 106 metrov kubických a na podlahe zaberol šesť metrov štvorcových. Prvýkrát ho využili v roku 1961 v továrni firmy General Motors Corp. v Trentone v New Jersey, kde riadil stroj na striekanie karosérií automobilov. O šesť rokov neskôr ho využívali na bodové zváranie a pripínanie spon na sedadlové rámy. V roku 1970 vytvorila automobilka prvú automatizovanú výrobnú linku na bodové zváranie pozostávajúcu z 28 robotov⁵⁰.

Ľudia, ktorí stáli za výrobou týchto strojov, dobre vedeli, aké dôsledky nové roboty prinášajú. John Snyder, prezident U. S. Industries, Inc. a výrobca automatizovaného zariadenia, založil v roku 1962 „Nadáciu na podporu automatizácie a zamestnanosti“ v snahe „nájsť cestu, ako zmierniť dopad automatizácie na prepustených robotníkov.“ Ako sám povedal:

„Chcem predávať automatizované stroje, ktoré vyrába moja firma, ale ak sa tým zhorší naša ekonomika, ak sa nevyrieši problém nezamestnanosti, budem mať problém ich predávať a nebudem mať dôvod ich vyrábať. Som presvedčený, že všetci výrobcovia by mali zdieľať tento názor - že problém nezamestnanosti a problém automatizácie sú rovnako dôležité pre ekonomiku ako aj pre robotníkov.“⁵¹

V roku 1946 vznikol prvý všeobecne účelový elektrický počítač s názvom ENIAC. Obsahoval 18 000 elektróniek, zaberol 207 štvorcových metrov a vážil viac ako 30 ton.⁵² Profesor z Pennsylvania State University Irving Brainerd odhadol, že počas 80 223 hodín svojho fungovania spracoval ENIAC viac výpočtov, ako celé ľudstvo od počiatku vekov.⁵³

*Dnes má počítačový čip s rozmermi 0,5 milimetrov štvorcových rovnaký výkon ako ENIAC.*⁵⁴

Všetky dnešné stroje sú napojené na počítače. Počítač je v podstate mozog celého stroja a dáva mu inštrukcie, čo treba robiť. Táto kombinácia stroja a počítačovej inteligencie by sa dala nazvať *kybernetika*. Dnešné kybernetické stroje sú pravdepodobne najväčším a najvplyvnejším vynálezom v dejinách ľudstva. Možnosti, ktoré ponúkajú tieto nástroje,

⁵⁰ Sprovieri, John, *50 Years of Assembly: Robots to Change the Future—Again*
http://www.assemblymag.com/Articles/Column/BNP_GUID_9-5-2006_A_10000000000000127612

⁵¹ Rodden, Robert G., *The Fighting Machinists, a Century of Struggle*.
<http://www.iamaw lodge1426.org/hisupdate63.htm>

⁵² <http://en.wikipedia.org/wiki/ENIAC>

⁵³ Kanellos, Michael, *ENIAC--Monster and Marvel*, http://news.cnet.com/2009-1006_3-6037980.html

⁵⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/ENIAC>

majú schopnosť úplne zmeniť fungovanie spoločnosti - počínajúc oslobodením človeka od nútenej práce.

Ako povedal Einstein:

„Pri definitívnej automatizácii [...] budeme náš moderný priemysel považovať za primitívny a zastaraný, rovnako ako sa dnes pozeráme na človeka z doby kamennej.“⁵⁵

Takejto realite by sme sa nemali brániť. Mali by sme ju radostne vítať. Kybernetika je vyhlásením emancipácie človeka, pretože nás oslobodzuje od bežnej driny a otvára nové obzory pre ľudský potenciál a výskum.

Ako povedal Dr. Norbert Wiener, uznávaný „otec kybernetiky“:

„Posadiť ľudí k veslám a využívať ich ako zdroj sily je degradácia človeka, ale takmer rovnaká degradácia je prideliť im stále sa opakujúce činnosti vo fabrike, ktoré vyžadujú menej ako milióntinu ich mozgovej kapacity.“⁵⁶

Kybernetické stroje značne presahujú fyzické schopnosti človeka. Sú napríklad schopné počítať v neuveriteľných rýchlostiach, ktoré tiež výrazne presahujú počítačiu rýchlosť a kapacitu ľudského mozgu. Tí, ktorým science fiction vstúpilo presvedčenie, že takéto nové stroje by mohli získať „vedomie“ a „zmocniť sa ľudskej rasy“, by mali vedieť, že podobné predstavy nemajú absolútne žiadnu oporu v realite. Kybernetické stroje nie sú nič iné ako kreatívne vylepšenie schopností človeka. Rovnako ako nám kladivo pomôže zabiť klinec do dosky, kybernetické stroje nám pomôžu vykonať zložité úlohy a uľahčia nám tým proces dosiahnutia určitého cieľu. Stroje robia len to, čo majú naprogramované, nič viac.

Slovami Authora C. Clarka:

„Populárna predstava živená komiksami a lacnými sci-fi príbehmi, že inteligentné stroje musia byť zákonite zlomyseľné bytosti nepriateľské voči človeku, je natoľko absurdná, že sa mi ani nechce plytvať energiou na jej vyvrátenie. Takmer ma láka tvrdiť, že len neinteligentné stroje by mohli byť zlomyseľné. Kto znázorňuje stroje ako aktívnych nepriateľov, vyobrazuje len vlastnú agresivitu. Čím vyššia inteligencia, tým vyšší stupeň spolupráce. Ak by vôbec niekedy vypukla vojna medzi ľudstvom a strojmi, dá sa ľahko uhádnuť, kto by ju začal.“⁵⁷

⁵⁵ Fresco and Keyes, *Looking Forward*, Barnes, 1969, s.72

⁵⁶ Fresco, Jacque, *The Best That Money Can't Buy*, Global Cybervisions, 2002, s.54

⁵⁷ Clarke, Arthur C., *Profiles of the Future*, NY Harper & Row, 1964, s.226-227

Veľmi častou reakciou na myšlienku nahradenia ľudskej pracovnej sily strojmi je nedôvera pochádzajúca z našich každodenných problémov s dnešnou technikou. Či už ide o pokazené auto alebo zamrznutý počítač, zdá sa, že dnešná spoločnosť pociťuje k technike lásku a nenávisť súčasne. V prvom rade, ako sme už spomínali, v monetárnom systéme je na skoré pokazenie predurčené všetko, čo sa vyrába. Aj taká NASA, ktorá by jednoznačne potrebovala len najlepšie materiály a techniku, má obmedzený rozpočet a musí z neho zoškrtávať, keď je to nutné. Vaše auto a počítač nemajú šancu. Obe odvetvia priemyslu majú obrovské pododvetvie - opravy a údržbu. Ak by počítače a autá neboli určené na pokazenie sa, len v týchto dvoch sektoroch by o prácu prišli desiatky miliónov ľudí po celom svete.

Skutočne, ak chceme dosiahnuť, aby vytvorené kybernetické stroje pozostávali z najkvalitnejších súčiastok a programov, musíme prekonať monetárny systém, ktorý bráni ich efektívnosti a výdrži. Neexistuje dôvod, prečo by všetko vo vašej domácnosti, od chladničky cez sporák až po televízor či počítač nemohlo vydržať po celý váš život bez jedinej fyzickej opravy. Ako to môžeme tvrdiť s takou istotou? Pretože najlepšie materiály na tejto planéte, ako napríklad titan, majú trvácne vlastnosti, ktoré presahujú život jedného človeka o tisícky rokov. Dnešné predmety sa vyrábajú z najlacnejších možných materiálov, aby sa zvýšila zisková marža. Z tohto dôvodu pozostáva väčšina všeobecných produktov v spotrebiteľskom priemysle úplne alebo sčasti z umelej hmoty. Tá je totiž jedným z najlacnejších dostupných syntetických materiálov. Nemá žiadnu odolnosť voči teplu, ľahko sa láme a veľmi rýchlo sa opotrebuje – preto sa, pochopiteľne, všetko tak kazí. A presne to je zámer.

V rozumnejšom svete by sa toto netolerovalo. Navrhované zariadenia budú mať nielen extrémnu výdrž a životnosť, ale v konečnom dôsledku budú schopné samé sa aj opraviť.

V dnešných autách nie sú už varovné signály, ktoré nás upozorňujú na problémy v konkrétnej časti auta, žiadnou novinkou. Túto myšlienku je možné rozšíriť na všetky stroje, a to do takej miery, že počítač v danom zariadení si nielen bude vedomý istého problému, ale bude aj vedieť nasmerovať dodatočné prístroje, aby pokazenú súčiastku v reálnom čase vymenili. Na ešte vyššom stupni sa nachádzajú technológie materiálov ako napríklad „zliatiny s tvarovou pamäťou“ (shape memory alloys). Tieto kovy si doslova dokážu zapamätať svoj tvar. V prípade poškodenia tvarovej štruktúry telesa stačí cez poškodenú časť previesť elektrický prúd, ktorý okamžite vráti telesu pôvodný tvar. Najdôležitejšie však je, že samoopravovacie zariadenia a štruktúry sú už teraz realitou. Produkcia s takouto efektívnosťou sa však

v monetárnom systéme necení, preto nemá väčšina ľudí ani tušenie, čo všetko je už dnes možné.

Povedané slovami Thorsteina Veblena:

„Ak by bol výrobný priemysel štátu organizovaný ako jeden systematický celok, a spravovali by ho kompetentní technici s cieľom maximalizovať výrobu tovarov a služieb, a nie dnešní neznalí biznismeni, ktorí ho zneužívajú s cieľom maximalizovať zisk, výsledný výstup tovarov a služieb by bezpochyby prekonal súčasný výstup o niekoľko stoviek percent.“⁵⁸

Úloha, ktorú bude človek zohrávať v automatizovanej hi-tech kybernetickej továrni budúcnosti, bude jedine rola dozorca a nič viac.

Keď sa raz vybuduje kybernetický priemyselný systém, bude ho treba už len aktualizovať a dohliadať na to, aby fungoval. A s postupom času môžeme očakávať čoraz rýchlejší pokrok našich technických možností.

Ale čo komplexné povolania, ako napríklad lekári, architekti a podobne?

Musíme sa spýtať samých seba: „Čo je pravou podstatou týchto povolání?“

Čo presne robí lekár, stolár, inštalatér, architekt a iní vo svojej práci?

Identifikujú vopred známe javy a reagujú na ne.

Keď vás lekár vyšetruje, v podstate využíva len tie poznatky, ktoré predtým nadobudol. Ak navštívite dermatológa, lebo sa domnievate, že možno máte rakovinu kože, lekár si prezrie vašu pokožku a v duchu sa vracia k informáciám, ktoré sa naučil. Potom pravdepodobne vezme vzorku pokožky a podrobí ju počítačovej analýze. Je to „technický“ proces. Rovnako by sa mohol zostrojiť optický skener, ktorý by vám ruku zosnímal a okamžite zistil diagnózu. Moderný počítač s optickou technikou nie je obmedzený spektrom ľudského oka a jeho pamäť a schopnosť spracovania informácií zďaleka presahuje tú ľudskú. Je len otázkou času, kedy extrémne pokrokové prístroje nahradia chirurgov. V niektorých oblastiach to prebieha už dnes.

Rovnaký princíp platí pre všetky ďalšie úžitkové povolania. Stolár je osoba, ktorú niekto najme, aby mu opravil alebo vytvoril istý typ štruktúry. Aj keď môžu existovať tzv.

⁵⁸ Veblin, Thorstein, *The Engineers and the Price System*, NY B.W. Huebsch, 1921, s.120-121

„kreatívne“ prvky jeho práce, svoje rozhodnutia ešte stále zakladá na fyzike, geometrii a moderných materiáloch. Ak chcete vybudovať loď, ako prvé potrebujete poznať najlepšie dostupné materiály a potom najintegrovanejšiu metódu na ich uplatnenie. Tieto poznatky sú čisto technickej povahy a nevyžadujú nikoho názor. A to nás privádza ku kľúčovému zisteniu. K zisteniu, ktoré bude mať závažný vplyv na náš vývin na tejto planéte:

Ďalším krokom je prenechanie rozhodovacieho procesu počítačom.

Všetky užitočné role, ktorých sa ľudia v spoločnosti ujímajú, sú vo svojej podstate technickej povahy. Logické sa nám to zdá vo vzťahu k fyzickej práci, lebo už poznáme veľa strojov, ktoré nahradili úlohu človeka napr. v oblastiach továrenskej výroby či stavby. Mnohí si však neuvedomujú, že dnes už aj svoju duševnú prácu prenechávame počítačom. Ak si to neviete celkom predstaviť, vezmite si len príklad použitia kalkulačky – svoj proces rozhodovania ste presunuli na prístroj.

Nesmieme zabúdať, že logické uvažovanie, teda naša kognitívna schopnosť vymýšľať riešenia na problémy z pohľadu príčiny a následku, je čisto technický proces, odrážajúci sa od množstva informácií, ktoré v danom momente máme. Ak máme napríklad problém s autom, pôjdeme k automechanikovi, ktorý využije svoje schopnosti rozpoznávať poruchy a svoju asociatívnu pamäť, a na základe logického uvažovania zváži všetky možné príčiny ako aj riešenia problému. *Je to objektívny, technický proces.*

Ľudský mozog automechanika je však schopný využívať pamäť a intelektuálne spracovávať informácie len do istej miery. Moderný počítač na druhej strane dokáže uskladniť neporovnateľne viac údajov ako človek, a vie ich nepretržite a rýchlo spracovávať bez prejavov únavy alebo lenivosti. Dajme tomu, že sme napríklad do počítača naprogramovali sadu údajov o konkrétnom aute. Počítač vďaka programom pozná každú jeho súčiastku, každú skrutku, každý elektrický káblik atď. Naprogramované má aj poznatky fyziky, aby sa vedel odvolávať na skutočné fungovanie auta na základe príčiny a následku, a nielen na jednotlivé súčiastky. Keď auto privezieme na kontrolu, automechanik rozpozná fyzické vlastnosti najlepšie ako vie a potom prejde k počítaču, kde zadá model auta a popis problému. Môže napríklad napísať „nefunguje ľavé svetlo“. Počítač automaticky vypíše zoznam potenciálnych problémov súvisiacich so svetlom a ďalej rad otázok pre automechanika, ktoré sa logicky snažia zistiť príčinu problému. Počítač môže napríklad napísať: „Skontrolujte

spojenie kábla 15b“ a zároveň ukáže schému, kde sa daná súčiastka nachádza. Ak mechanik zistí, že tu problém nie je, zadá túto informáciu do počítača a ten prejde k ďalšej logickej možnosti. V skutočnosti robí rozhodnutia počítač, automechanik len upresňuje, na čo sa má zamerať.

Najdôležitejšie si je uvedomiť, že naozaj neexistuje žiadna oblasť ľudskej činnosti, ktorá by sa nedala výrazne zdokonaľiť prenechaním procesu rozhodovania počítačovej inteligencii. Jediné, čo nás dnes nadraduje nad počítače na rozumovej úrovni, je naša schopnosť vytvárať v mysli komplexné asociácie. Zatiaľ sa žiadnemu počítaču nepodarilo efektívne reagovať na „komplexnú otázku“ položenú napr. v anglickom jazyku. Je nutné otázku najskôr preložiť do takého jazyka, ktorému počítač vďaka programom rozumie, napríklad do matematickej reči. Na druhej strane však nové oblasti, ako napríklad umelá inteligencia (AI), už začínajú napredovať a prinášajú neuveriteľné možnosti tohto typu „vedomia“. V budúcnosti budú aj počítače schopné komplexných myšlienkových procesov, ktoré sa kedysi mylne považovali za výhradnú schopnosť človeka. Neexistuje dôkaz, ktorý by svedčil o opaku.

V nasledujúcej časti popíšeme, ako tento nový spôsob prenechania práce a rozhodovania vysoko efektívnym počítačovým systémom nahradí tradičnú inštitúciu - „vládu“.

Vláda

„Obrovský a stále napredujúci vývoj vedy a techniky dosiaľ nešiel ruka v ruke so sociálnymi, ekonomickými a politickými zmenami... V súčasnosti len začíname objavovať potenciál rozvoja našej kultúry aj v iných oblastiach ako je technika, hlavne na poli sociálnom, politickom a ekonomickom. Môžeme s istotou tvrdiť, že spoločenské zriadenia ako moderný kapitalizmus, fašizmus či komunizmus sa budú v budúcnosti považovať za primitívne experimenty uskutočnené v snahe prispôsobiť modernú spoločnosť moderným metódam.“⁵⁹ – Dr. Ralph Linton

V prvom rade, vláda, ako ju poznáme, je len vedľajší produkt nedostatku. Vlády po celom svete sa podobne ako mafiánske skupiny snažia uchovať svoje súčasné mocenské pozície a zároveň sa všemožne snažia posilňovať svoje ekonomické výhody. Čo sa týka riadenia spoločnosti, vláda nemôže robiť v podstate nič iné ako vytvárať zákony, stanovovať rozpočty a vyhlasovať vojny. A to sú len obyčajné výtvary monetárneho systému. Práve vďaka samotnej podstate ich moci sme boli v priebehu dejín svedkami nepretržitého sledu skazených vlád, počínajúc od genocídneho vyvražďovania vzpierajúcich sa národov a končiac zámerným

⁵⁹ Linton, Ralph, *The Tree of Culture* (New York: Alfred A. Knopf, 1959, s.47-8)

utláčaním vlastných občanov s cieľom udržať zavedený poriadok. Dôvodom, prečo sú všetky vlády na tomto svete skazené, je, že v tomto systéme jednoducho nemajú na výber. Ničím sa nelíšia od korporácií, tiež sa snažia v monetárnom svete prežiť. Navzájom spolu všetky zápasia a každých zopár stoviek rokov sa periodicky objavujú nové „svetové impéria“.

Ak si chce akákoľvek vláda udržať moc nad svojím ľudom, musí presadzovať jednotný hodnotový systém. Ak chcú napríklad vodcovia nejakého štátu, aby verejnosť podporovala ich vojny, dajú v parkoch vystaviť sochy „veľkých vojnových hrdinov“ a prostredníctvom médií budú rozširovať myšlienku „vznešenosti“ armády. Taktiež sa často odvolávajú na „boha“ a svoje vojny predstavujú ako istú formu boja proti „zlu“. Takáto manipulácia udržiava neinformovanú verejnosť „na ich strane“ a s úzkym svetovým rozhľadom. Ako povedal Albert Einstein: „Patriotizmus je choroba.“ Ak niekto povie, že „USA je najlepšia krajina na svete“, je to to isté, akoby povedal, že „belosi sú Bohom vyvolená rasa“. Patriotizmus je len rasizmus s vlajkou, nič viac. Faktom je, že rozhodnutia dnešných vlád sú založené na plytkej sebeckosti elity, presne ako v korporáciách. Ide o deštruktívny stav bez budúcnosti.

Ako sme už povedali, čím viac uvažujeme nad problémami na našej planéte, od chudoby v Afrike až po ničenie Amazonského pralesu, **uvedomujeme si, že každý problém v živote je v skutočnosti technickej povahy.**

Z tohto dôvodu nie je prečo uplatňovať tradičné *názory* na riešenie problémov, pretože vďaka našim technickým znalostiam môžeme dospieť k väčšine riešení pomocou vedeckej metódy, spolu s uplatnením všetkých známych premenných súvisiacich s daným problémom. Ak si niekto prečíta jednu stranu z knihy a zavrie ju, môže si ľahko vytvoriť „názor“ na tú knihu ako celok. Ak si niekto iný prečíta knihu celú, tiež môže mať svoj názor. Koho názor by ste si vážili viac? Osoby, ktorá prečítala celú knihu alebo osoby, čo prečítala len jednu stranu?

Inými slovami, čím viac informácií berieme do úvahy v procese rozhodovania, tým správnejšie to rozhodnutie bude. Tiež sme spomínali, že automatizované stroje dnes majú schopnosť pracovať lepšie ako človek po fyzickej aj mentálnej stránke. Naše mozgy sa nemôžu ani len porovnávať s počítačmi, ktoré majú k dispozícii miliardy informácií obrovských informačných databáz, a ktorých výstup dáť sa približuje rýchlosti svetla. Prenechanie procesu rozhodovania na počítačovú inteligenciu je ďalším krokom sociálnej

evolúcie. Výrazne obmedzuje vplyv omylnosti človeka a odstraňuje nebezpečné predsudky, subjektivitu a názory.

Z dôvodu obmedzenosti zmyslového a rozumového vybavenia nášho tela nemôže nikto na svete vedieť všetko. Naše zmysly sú obmedzené svojím rozsahom – očami napríklad vidíme len zlomok elektromagnetického poľa. Preto je úplne logické prenechať rozhodovanie na počítače, lebo tie týmto spôsobom obmedzené nie sú. Počítače môžu a budú schopné riešiť problémy, na ktoré sa človek jednoducho nezmôže pre svoju fyzickú a mentálnu obmedzenosť. Je to rovnaký prípad ako nosenie okuliarov. Okuliare sú technický vynález – pomôcka pre človeka, ktorá mu umožňuje vidieť lepšie ako by videl bez nej. Kybernetické stroje nie sú ničím iným. Ide jednoducho o vylepšujúce nástroje, ktoré rozširujú naše schopnosti. Človek má jedinečnú schopnosť zdokonaľiť sa prostredníctvom technických vynálezov. Musíme si to uvedomiť a naplno túto schopnosť využiť.

V zdrojovej ekonomike ľudia rozhodnutia nerobia - dospievajú k nim pomocou vyspelých technických nástrojov, ktoré využívajú vedeckú metódu. Neexistuje žiadny „pravicový“ ani „ľavicový“ spôsob zostrojenia lietadla. Tak načo vôbec tieto zastarané náhľady v spoločnosti ešte uplatňujeme? Keď si uvedomíme, že spoločnosť je technický vynález, ktorý je zložený z istých komponentov rovnako ako napríklad lietadlo, pochopíme, že náš prístup k takzvanej „vláde“ by mala byť čisto vedecký. „Politika“ je dnes zastaraná, lebo jej procesy sú z veľkej časti subjektívne a bez opory vo vede. Politika je následkom monetárneho systému a nedostatku. My sa teraz musíme snažiť dopracovať k novému vznikajúcemu systému – musíme sa posunúť z obdobia, kde hlavným problémom bolo zdieľanie nedostatku, do obdobia, kde sa rieši súčasný problém: vytváranie a rozdeľovanie dostatku.

Vládu a koncept „štátu“ napokon úplne prekoná a nahradí objektívny systém globálneho spravovania zdrojov a technická organizácia. V systéme s dostatkom zdrojov nemá štát, ako ho dnes poznáme, žiadne opodstatnenie. Vláda sa tak stane kybernetizovaným systémom, bude prepojená na priemysel, a bude preto zodpovedná za výrobu a distribúciu tovarov a tiež za spravovanie zdrojov a životného prostredia. Štrukturálny základ pre takúto „vládu“ si predstavujeme nasledovne:

1) Centrálna databáza s katalógmi všetkých známych materiálov obsahujúca technické poznatky na riešenie problémov a na vynálezy nových vecí. Ako sme už hovorili, iba

počítače majú schopnosť uskladňovať informácie a logicky ich vyhodnocovať na omnoho vyššej úrovni ako človek. Jedine počítače budú schopné integrovať úplne všetky známe poznatky a ponúkať riešenia, ktoré budú mať logický základ v celom rozsahu získaných údajov. Tiež sme spomínali, že najefektívnejšie rozhodnutia sú také, ku ktorým sa dospelo zhodnotením všetkých relevantných premenných. Už dnes máme možnosť začať pracovať na centrálnej počítačovej databáze, ktorá bude obsahovať všetky získané vedomosti, počínajúc od vlastností, kombinácií a aplikácií každého prvku periodickej tabuľky a končiac kompletnou históriou technických vynálezov. Keď sa nám podarí vytvoriť systém, ktorý umožní počítačom kontextuálne prepojiť všetky známe disciplíny, budeme mať v rukách nástroj nesmiernych rozmerov. Obmedzenosť našich fyzických a psychických schopností už nebude prekážkou, lebo nová metóda riešenia problémov a objavovania nových vecí bude založená na spolupráci s týmto databázovým programom. V podstate by to mohlo fungovať ako obyčajná internetová stránka. Predložili by ste problém alebo otázku určenú pre databázový program, a dostane sa vám spätná väzba vychádzajúca zo súčasného stavu vedomostí v danej dobe.

Takýto proces informovania sa ničím nelíši od kalkulačky, ibaže táto nová „kalkulačka“ obsahuje zložitý asociatívny systém a rozsiahlu databázu informácií, ktorá sa nevzťahuje len na matematiku, ale zapája aj fyziku, biológiu, astronómiu a všetky ostatné vedecké disciplíny do jedného koncentrovaného celku.

Je veľmi pravdepodobné, že americká armáda už má podobnú databázu a rozhodovacie programy, ktoré využíva na vojenské stratégie.

Pre efektívnosť takéhoto systému je v každom prípade veľmi dôležité, aby mal neustálu spätnú väzbu z celej planéty – aby presne vedel, ktoré zdroje máme a ktoré nie. Preto je nutný celosvetový systém senzorov. Inak povedané:

2) Celosvetový autonómny snímací systém so senzormi vo všetkých relevantných oblastiach životného prostredia, ktorý by poskytoval „priemyselnú elektronickú spätnú väzbu“ týkajúcu sa zdrojov, procesov a iných environmentálnych záležitostí. Táto „nervová sústava“ je priamo napojená na centrálny databázový program, o ktorom sme hovorili pred chvíľou. Holistický systém tohto druhu umožňuje informovať o zdrojoch planéty a zároveň monitorovať rušivé sily na Zemi, na ktoré by mali byť ľudia upozornení, ako napríklad zemetrasenia a iné prírodné fenomény. Databáza by zahŕňala aj prieskum dostupných surovín, výrobných podnikov, vedeckého a technického personálu, dopravy, výskumných laboratórií, zdravotníckych zariadení, škôl a pod. Je jasné, že takáto zmena

nenastane z večera do rána, ale ak by sme začali s výstavbou regionálnych systémov a časom ich globálne prepojili, dal by sa celý systém vybudovať rýchlejšie, ako sa môže zdať.

Takáto integrácia by informovala centrálny databázový program o tom, čoho je dostatok a čoho málo, pričom databáza by neustále prispôbovala svoje priemyselné metódy dynamickej rovnováhe planéty. Nevyhnutnou podmienkou fungovania takéhoto systému je, samozrejme, plnohodnotná medzinárodná spolupráca. Viac o tejto téme si povieme v 9. kapitole.

3) Interdisciplinárne tímy technikov dohliadajú na systém a usmerňujú výskumné projekty tak, aby sa neustále zlepšovali, boli efektívne, a prispievali k spoločenskej evolúcii. V optimálnej verzii systému by na túto prácu bolo treba asi 5% populácie. Čím dokonalejšie a schopnejšie technológie a metódy budeme mať, tým viac sa počet technikov bude znižovať.

Mnoho ľudí sa samozrejme opýta: A čo demokracia? Je tento systém demokratický? Ako sa doň môžem zapojiť ja? Budú sa členovia interdisciplinárnych tímov voliť?

V zdrojovej, globálnej ekonomike, kde sa „priemysel“ a „vláda“ spájajú do jedného kybernetizovaného systému, ktorý spolupracuje s najmodernejšími databázovými počítačmi schopnými riešiť problémy a s rozsiahlymi pozorovacími senzormi po celej planéte, nemajú klasické pojmy *politika*, *voľby* a pod. žiadne opodstatnenie. Takáto predstava možno desí mnoho tradične zmýšľajúcich ľudí, ale musíme pripomenúť, že naše problémy v živote sú technickej povahy, žiadnej inej.

Demokracia v dnešnom svete je len ilúzia. Vždy ňou bola. Ľudia si myslia, že majú v súčasnom systéme „možnosť voľby“ len preto, že môžu zaškrtnúť nejaké meno na hlasovacom lístku a delegovať tým moc na jednu z vopred vybraných osôb. Akonáhle sa však táto osoba dostane k moci, verejnosť už nemá žiadne slovo. Hlasovali ste za Lisabonskú zmluvu? Hlasovali ste za privatizáciu strategických podnikov? Hlasovali ste za vyvlastnenie pozemkov na výstavbu diaľnic? Hlasovali ste za vyslanie vojakov na zahraničné misie? **Nie, nehlasovali.**

Tradičný koncept „demokracie“ je krutý žart. Už celé nespočetné generácie sa nám predostiera táto hra, aby mala verejnosť ilúziu kontroly, zatiaľ čo skazené monetárne sily na vrchole moci si robia, čo chcú. V žiadnej krajine na svete ešte nebola skutočná demokracia,

a ani nikdy nebude, pokiaľ existuje monetárny systém a pokiaľ sa neustále udržuje stav nedostatku.

Ako by sa teda každý mohol zapojiť v rámci zdrojovej ekonomiky?

V prvom rade by sa pripojil do centrálnej databázy, ktorá by pravdepodobne vyzerala ako prepracovaná internetová stránka, na ktorú má prístup úplne každý. Na nej by záujemca zadal svoj návrh. Táto centrálna databáza, ktorá v sebe zahŕňa množstvo informačných databáz a vzájomne prepája všetky vedecké disciplíny, by tento návrh preskúmala z hľadiska vedeckej a technickej uskutočniteľnosti a snažila by sa optimalizovať materiály, ktoré by boli potrebné na jeho realizáciu, a to na základe najnovších informácií a aktuálnej dostupnosti zdrojov. Ak by bol návrh logický a optimalizované zdroje by boli k dispozícii, návrh by bol posunutý interdisciplinárnym tímom, aby dohliadli na jeho implementáciu v systéme.

Tieto interdisciplinárne tímy by vybrala a organizovala centrálna počítačová databáza na základe toho, čím prispeli do systému. Išlo by teda o pravé „voľby“, odvíjajúce sa od skutočných činov ľudí, a nie od ich predvolebných sľubov.

Navyše by sa týmto odstránila tradičná „korupcia“, pretože za túto prácu sa nezáskava odmena. Interdisciplinárne tímy nedostávajú žiadny „plat“. Ich horizont sa značne rozšíril, a tak si uvedomujú, že ich odmenou sú plody spoločnosti ako celku a oni do nej prispievajú preto, lebo to sami chcú. Toto si možno mnohí, ktorí sú úplne indoktrinovaní do monetárneho systému, nevedia vôbec predstaviť, pretože za jedinou reálnu motiváciu považujú peniaze. Stačí si však uvedomiť, že už aj dnes sa každý deň nájdu vo svete milióny ľudí, ktorí konajú dobrovoľne a nezištne pre spoločné dobro. V prieskume spoločnosti Gallup z roku 1992 sa zistilo, že 50% dospelých občanov USA (94 miliónov Američanov) odvieďlo nejakú dobrovoľnú prácu v sociálnej oblasti, a to v prieme 4,2 hodín za týždeň, čo spolu predstavuje 20,5 miliardy hodín!⁶⁰ Tu vidíme úžasný dôkaz víťazstva kolektívneho ľudského ducha, pomocou ktorého sa ľudia aj v tomto chorom, sebeckom monetárnom systéme ešte stále snažia navzájom si pomáhať a prispievať do spoločnosti bez nároku na odmenu.

Tí, ktorí sa v budúcnosti rozhodnú pracovať v kybernetickom priemyselnom systéme, tak urobia preto, že im bude cťou pracovať pre ľudstvo. Budú chápať, že je v ich vlastnom

⁶⁰ Hodgkinson & Weitzman, *Giving and Volunteering in the United States: Findings from a National Survey*, 1992, s.2

záujme, aby pomáhali svetu žiť a pracovať pre spoločné dobro. Odmenou v zdrojovej ekonomike im bude neustály rozvoj spoločnosti ako celku.

Ako povedala Margaret Meadová:

„Ak sa zamyslíte, zistíte, že takmer všetko, na čom nám skutočne záleží, všetko, čo predstavuje naše vnútorné presvedčenie o tom, ako by sa malo žiť a ako by sa malo zaobchádzať s druhými, je založené na istej forme dobrovoľnosti.“⁶¹

V zdrojovej ekonomike je účasť umožnená každému, pretože všetky problémy sú chápané ako technické. A do akej miery sa kto zapojí, závisí len od vzdelania konkrétneho človeka, jeho tvorivosti, ako aj schopnosti riešiť problémy. Práve preto je kľúčové širokospektrálne vzdelanie. V dnešnej spoločnosti je ľudstvo udržiavané v čo najväčšej možnej neinformovanosti a hlúposti. Vláda si tak udržiava svoju moc. V zdrojovej ekonomike má naopak systém vzdelávania za cieľ vychovať tak inteligentných a uvedomelých ľudí, ako je len možné. Prečo? Lebo každý potom môže priložiť ruku k dielu, čo výrazne ovplyvní našu spoločenskú evolúciu a bezpochybylepší život nás všetkých.

Zhrnutie 5. kapitoly:

Kto bude v zdrojovej ekonomike rozhodovať? Nikto. K rozhodnutiam sa dospeje pomocou vedeckej metódy, s využitím počítačov, ktoré získavajú spätnú väzbu zo životného prostredia, a s využitím centrálnej databázy obsahujúcej všetky známe technické poznatky, pričom na celý tento proces dohliadnu interdisciplinárne tímy. Takáto kombinácia sa dá nazvať kybernetický priemyselný systém. Jeho najväčšou výhodou je, že vylučuje vplyv mylných názorov a subjektivity. Nechceme, aby ľudí ovládali politici. Chceme využívať vedeckú metódu, aby sme dospeli k vhodnejším riešeniam. Na záver zhrňme jediné skutočné výzvy pre ľudstvo na tejto planéte: 1) výroba tovarov a služieb, ktoré sú rovnako dostupné všetkým, 2) výskumné projekty a vzdelávacie systémy, ktoré rozšíria naše chápanie, vedomosti, a ich uplatnenie, 3) neustále monitorovanie zdrojov Zeme a atmosféry, aby sme mali spätnú väzbu a okamžite spoznali možné problémy, čo nám umožní zregenerovať a udržať čisté životné prostredie. Bez premárnenej energie a zdrojov, ktoré investujeme do vojen a iných aspektov monetárneho systému, by sme sa mohli venovať skutočným hrozbám pre ľudstvo, ako sú nepredvídané tsunami, zemetrasenia, choroby či epidémie. **Jedinými skutočnými problémami v živote sú tie, ktoré sa týkajú všetkých ľudí.**

⁶¹ Krikorian, Robert “Have you noticed...”, Vital Speeches of the day, 1985, s.301

6. kapitola: Mestá, ktoré uvažujú

Antropológovia často považujú mesto za náš najvýznamnejší sociálny výdobytok. Prvé známe mesto bolo vybudované okolo roku 5400 p.n.l. v starovekej Sumerskej ríši. Odvtedy sme zažili výrazný technický pokrok v procesoch a materiáloch, ktoré sa využívajú na budovanie miest, ako aj zavádzanie „sociálnych“ štruktúr - elektrických systémov, rôznych metód prísunu vody a pod. Nech sa nám však dnešné mestá zdajú akokoľvek moderné, z pohľadu modernej techniky a vedeckej vynaliezavosti sú až extrémne zastarané.

Je načase, aby sme v dizajne našich miest naplno využili *systemový prístup*. Pojem „systemový“ pochádza z gréčtiny (synistanai) a znamená „dať dokopy alebo kombinovať“. Systemový prístup preto znamená, že jednotlivé „prvky“ mesta, ako sú domy, generátory energie a výrobné zariadenia by boli úzko prepojené na „procesy“ v meste, teda odstraňovanie odpadu, zavlážovanie, distribúcia energie, výroba tovarov či poskytovanie služieb.

V zdrojovej ekonomike sú mestá naplánované tak, aby boli mimoriadne flexibilné, teda aby umožňovali neustále vylepšovanie a zmeny. Sú to nové, plne integrované systémy, určené na to, aby sa neprestajne vyvíjali ako živý organizmus.

Inovatívne, multidimenzionálne kruhové mestá, ktoré navrhuje Jacques Fresco, by využívali tie najvhodnejšie zdroje a stavebné techniky. To však vyžaduje, aby sme začali od nuly. Snaha opraviť naše súčasné mestá by bola len stratou času, materiálu a energie. Je oveľa jednoduchšie a efektívnejšie vystavať úplne nové mestá, ako zrekonštruovať tie staré. Rozloženie a spôsob prevádzky týchto nových miest umožní regeneráciu a ochranu životného prostredia, efektívne využitie zdrojov bez plytvania energiou, zjednodušenie výroby a aspoň čiastočné prekonanie potreby neustáleho zásahu človeka. Čo sa týka starých miest, mnohé z nich sa využijú ako zdroj surovín, zatiaľ čo iné sa uchovávajú ako muzeálne mestá.

Model: Jacque Fresco | Foto: Roxanne Meadows

Kruhové mesto umožňuje to najefektívnejšie využitie zdrojov, možností cestovania a celkovú funkčnosť, a to s minimálnou stratou energie. Geometricky elegantný kruhový dizajn poskytuje najvyšší možný životný štandard tým najproduktívnejším a najefektívnejším spôsobom. Tieto mestá rozširujú paletu možných aktivít človeka a sú prejavom utilitarizmu v úplnej harmónii s prírodou. Rozloženie takýchto miest by bolo priamou ukázkou účelu, na ktorý sú určené.

Tak napríklad vonkajší obvod mesta je určený na rekreáciu v prírode – sú tu zelené záhrady a parky na turistiku, bicyklovanie, vodné športy a akékoľvek iné voľnočasové aktivity.

Ďalšiu časť smerom dovnútra predstavuje „poľnohospodársky pás“, kde sa využívajú poľnohospodárske metódy na pestovanie vonku aj vnútri, aby boli všetky potraviny dostupné po celý rok.

Ak pokračujeme smerom dnu, dostaneme sa na osem zelených plôch, ktoré slúžia ako zdroje čistej obnoviteľnej energie pre celé mesto. Zdroje by v jednotlivých mestách záviseli od miestnych podmienok, ale časté by boli geotermálne, veterné a slnečné technológie, zatiaľ čo mestá v blízkosti vody by vo veľkej miere využívali hlavne energiu vln a prílivu.

Najväčšiu z týchto zelených plôch tvorí „obytný pás“, na ktorom by sa nachádzali jedinečné domy a byty. Tie sú stavané technikou trojrozmerného tlačenia a inými hi-tech montážnymi metódami. Éra spájania dreva a tehál je už minulosťou. Stavby budúcnosti môžu byť viacmenej jednoliate jednotky, ktoré sa vztyčujú ako celok. Všetky komplexy domov a bytov sú tiež v podstate sebestačné systémy. Vonkajší povrch budov slúži napríklad ako fotovoltaický generátor, ktorý premieňa slnečnú energiu priamo na elektrinu. Budovy sú ohňovzdorné, vyžadujú si len minimálnu údržbu a sú odolné voči vode a iným prírodným živlom. Pri dizajne stavieb sa berú do úvahy následky záplav, zemetrasení a hurikánov, vždy v závislosti od podmienok v danej oblasti.

A keď sa pozrieme ešte hlbšie do vnútra mesta, nájdeme tu centrá vzdelávania, vedy a výskumu ako aj výrobné a distribučné centrá. Automatizované inventárne systémy prepájajú distribučné a výrobné zariadenia vysoko koordinovaným a efektívnym spôsobom. Ak neexistuje prekážka v podobe peňazí, neexistujú ani žiadne obmedzenia výroby.

V strede mesta sa nachádza obrovská kupola s *centrálным kybernetizovaným systémom*, ktorý predstavuje mozog a nervový systém celého mesta. Ako sme už hovorili v časti o „vláde“, prostredníctvom satelitov a senzorov rozmiestnených po celom meste monitoruje centrálna kupola všetku výrobu a distribúciu produktov, a zároveň riadi prírodné faktory v rámci systému. Napríklad v poľnohospodárskom páse sú elektronické sondy, ktoré monitorujú a udržiavajú pôdne podmienky, vrátane zavlažovania, pridelovania živín a podobných činností. Táto metóda „prírodnej spätnej väzby“ je prítomná v celom mestskom komplexe. Vďaka nej sa totiž dá udržať vyvážená ekonomika, v ktorej nie je núdza o tovary a produkuje sa minimum odpadu.

V tejto veľkej kupole sa tiež nachádza centrum dopravy – ale o tom až o chvíľu. V okolí kupoly je osem menších kupol, využívaných ako kultúrne centrá, napríklad na vystúpenia, konferencie, výstavy a podobne.

Recyklácia odpadu a iné potreby tohto druhu sú umiestnené pod povrchom mesta a využívajú tie najpokrokovejšie metódy čistej energie.

Okrem kruhového mesta by existovali aj iné koncepcie – rôzne druhy „pozemných miest“, „uzatvorených miest“ a „miest na mori“. Osídlenie oceánov bude pravdepodobne nasledujúci krok ľudstva, ktorý by vyriešil isté problémy spojené s obývaním zeme. Oceánske mestá budú mať podobu umelých ostrovov, voľne sa vznášajúcich konštrukcií a podmorských pozorovateľní.

Model: Jacque Fresco a Roxanne Meadows

„Pozemné mesto (variácia)“

Dizajn: Jacque Fresco | CG: Doug Drexler

„Uzatvorené mesto“

Model: Jacque Fresco | Foto: Roxanne Meadows

„Oceánske mesto“

Mestá na zemi, nech už vyzerajú akokoľvek, budú navzájom úzko prepojené v rámci celosvetového systému. Rovnako, ako má každé mesto centrálnu kupolu, ktorá mesto organizuje a funguje teda ako mozog, (pričom nervovú sústavu tvorí počítačové monitorovanie životného prostredia pomocou satelitov a elektronických sond), rovnako aj

celosvetový komplex zahŕňa každé mesto a monitoruje širšie spektrum prostredia. Zabezpečuje sa tak informácia, či niektoré samostatné mesto nepotrebuje nejakú surovinu a tiež sa týmto spôsobom riadia vyššie procesy týkajúce sa všetkých miest ako aj celého životného prostredia. Táto „vláda“, ak to chceme tak pomenovať, sa nachádza tam, kde je centrálna databáza rozoberaná v predošlej kapitole, a jej nervový systém zasahuje do všetkých mestských komplexov.

Prepojené kruhové mestá

Model: Jacque Fresco a Roxanne Meadows

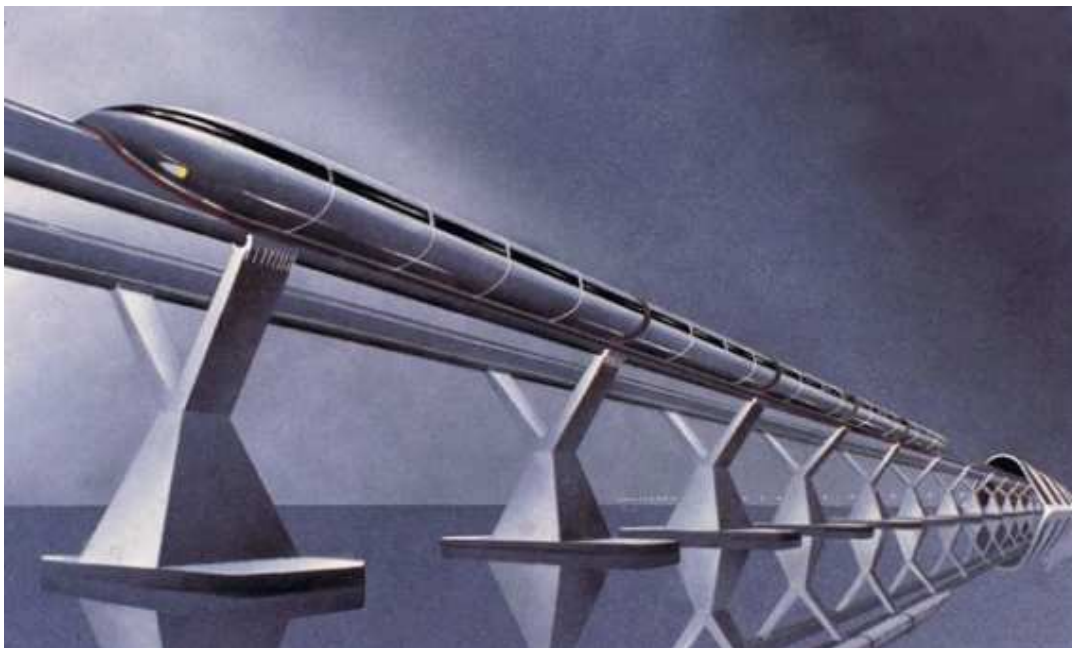
Doprava

V meste nájdete výťahy a eskalátory, dopravné pásy a „prenášadlá“, pohybujúce sa do všetkých smerov, prepojené na všetky ostatné dopravné systémy. Takýto systém dopravy zámerne vylučuje potrebu používať akékoľvek automobily a dokáže vás dopraviť na akékoľvek miesto v meste. Ak chcete cestovať mimo mesta, na kontinentálnu aj interkontinentálnu dopravu vám poslúžia jednokoľajnicové dráhy, aerodynamické vozidlá, lietadlá, ktoré dokážu pristávať aj vzlietať vertikálne, a vlaky Maglev. Letiská a medzinárodné lodné systémy sú pritom k dispozícii v mestách aj v ich okolí.

Je vhodné pripomenúť, že prevažná väčšina dopravných prostriedkov v našej dnešnej spoločnosti vyžaduje fosílnu palivá. Čo sa týka automobilov, už roky existuje technológia, vďaka ktorej by šlo elektrické auto na batériu, a to až 160 km za hodinu a vyše 320 km na jedno nabitie. Patenty na tieto batérie sú však v rukách ropného priemyslu, ktorý obmedzuje ich podiel na trhu. Zároveň je dostupnosť a možnosť dovoliť si túto technológiu minimalizovaná pre politický tlak zo strany energetického priemyslu založeného na zisku.

Okrem sebeckého baženia po zisku neexistuje absolútne žiadny dôvod, prečo by každé jedno vozidlo na svete nemohlo byť vyslovene čisté, bez akejkoľvek potreby benzínu.

A čo sa týka lietadiel, postupne ich nahradí technológia Maglev. Vlak typu Maglev využíva na svoj pohon magnety. Funguje na princípe magnetického poľa a spotrebuje menej ako 2% energie potrebnej na leteckú prepravu. Tento vlak nemá kolesá, takže sa nemá čo opotrebovať. Maglevy v tube by mohli dosiahnuť rýchlosť až vyše 6400 kilometrov za hodinu – pohybovali by sa v nehybnej tube bez trenia, a to po zemi ako aj pod vodou. Sú rýchle, čisté, efektívne a využívajú len zlomok energie, ktorú dnes spotrebujeme na ten istý účel.

Vlak typu Maglev

Dizajn: Jacque Fresco | Rendering: Roxanne Meadows

Životný štýl

V súčasnom systéme je tradičná rodina rozbitá – obaja rodičia musia pracovať, aby prežili. Monetárny systém podkopáva súdržnosť rodiny a starostlivosť o deti. Rodičia sú pod neustálym stresom, či už kvôli účtom, poisteniu, vzdelaniu, neistote v zamestnaní alebo vysokým životným nákladom. Zdrojová ekonomika dokáže obnoviť niekdajšiu integritu rodiny.

Podobne sa od základov zmenia aj kultúrne hodnoty spoločnosti.

Keď už bude monetárny systém prežitkom a svet bude spoločne pracovať na vytvorení dostatku pre každého na tejto planéte, výrazne sa rozšíri počet činností, ktoré pre nás budú

mať hodnotu, pretože človek bude disponovať takou slobodou, akú si dnes ani nevieme predstaviť.

Mnohí sa v tomto bode pýtajú: „Čo budú ľudia robiť?“

Odpoveď je, prirodzene: „Čokoľvek máte radi.“ Mnohí ľudia majú v súčasnom systéme veľmi obmedzené možnosti, pretože je potrebné udržiavať nedostatok. V monetárnom systéme je narušená už aj samotná myšlienka slobody, lebo každý je len natoľko slobodný, ako mu to umožňuje jeho kúpna sila. Toto výrazne obmedzuje kreatívneho ducha v ľuďoch a mnohí dnes majú veľmi plytkú predstavu o tom, čo je možné.

Ak mala napríklad žena v staroveku úlohu chodiť zo svojej chatrče k najbližšiemu potoku a nosiť odtiaľ vodu, zrejme by sa cítila previnilo, ak by sa zrazu v chatrči objavil vodovod s kohútikom, ktorý by vodu priniesol do domu bez jej pričinenia. Faktom je, že pokroky v technike dokážu zmeniť naše hodnoty, a je nesmierne dôležité, aby sme ich vždy prispôbovali modernej dobe.

Jednou z najvýznamnejších zmien v hodnotovom rebríčku a životnom štýle prebehne v tom, ako ľudia zmysľajú o „majetku“. Vo väčšine dnešných kultúr predstavuje majetok veľmi silný koncept a ľudia si často prideľujú sociálne statusy na základe toho, čo vlastnia. Ako sme už hovorili, monetárny systém nevyhnutne vyžaduje „cyklickú spotrebu“. To prirodzene vedie k tomu, že ľudia sú zmanipulovaní, a sú presvedčení, že chcú alebo potrebujú konkrétne tovary a služby. Vplyvné taktiky marketingového priemyslu sú natoľko úspešné, že väčšina ľudí na svete dnes podporuje umelý, materialistický hodnotový systém, s ktorým chceme stále viac a viac, bez ohľadu na to, či tie veci skutočne potrebujeme alebo nie.

V zdrojovej ekonomike už nebude monetárny systém zahmlievať myseľ človeka prostredníctvom svojho manipulatívneho ramena - „reklamy“. Nekonečné more bilbordov, televíznych reklám, lacných časopisov a podobných hlúpostí už nebude rušiť krajinu a naše vnímanie. Bude to znamenať obrovský posun v hodnotách človeka, a tým aj v jeho životnom štýle.

Ba čo viac, v zdrojovej ekonomike **nebude ani dôvod na majetok**. Majetok je následkom nedostatku. Ľudia, ktorí museli v minulosti ťažko pracovať, aby vytvorili alebo získali nejakú vec alebo surovinu, ju chceli chrániť, pretože vzhľadom na odvedenú prácu a jej všeobecný nedostatok mala obrovskú hodnotu. Majetok nie je „americký“ alebo „kapitalistický“ výmysel. Je to primitívna perspektíva vyplývajúca z generácií žijúcich v nedostatku. Ľudia si nárokujú svoj majetok, lebo je to legálna forma ochrany.

Naopak, v systéme oplývajúcom dostatkom vecí, kde nie sú potrebné peniaze, je myšlienka vlastníctva úplne irelevantná. V tomto novom systéme nikto nič nevlastní. Namiesto toho má každý neobmedzený prístup ku všetkému. Vlastníctvo je len veľké bremeno. Nikto už nebude musieť žiť na jednom mieste, každý bude môcť cestovať po svete celý život. Všetko, čo bude potrebovať, bude mať k dispozícii. Nebude existovať dôvod takýto systém zneužívať, pretože to neprináša žiadne výhody. Nik predsa nemôže ukradnúť veci, ktoré nikomu nepatria, a už vôbec by ich nemal ako predať.

Domáce potreby sú dostupné na miestach centrálnej distribúcie v mestách, a ostatné veci, napríklad voľnočasové, je možné objednať si vopred alebo požičať na mieste, kde sa využívajú. Ak by ste napríklad išli na kurz golfu, na mieste by ste si vybrali golfové palice spomedzi najefektívnejšie vyrobených modelov, aké sú v tej dobe známe. Po použití ich vrátite späť. Ak sa rozhodnete nechať si ich, nech sa páči, ale stanú sa vašim bremenom. Veď načo by niekto prenášal palice, staral sa o ne a skladoval ich doma, keď ich má poruke vždy, keď ich potrebuje? Naše domácnosti sú dnes preplnené zbytočnosťami, ktorých sa nechceme zbaviť, lebo majú istú predpokladanú hodnotu. Takýto odpad bude minulosťou.

V novom systéme bude celý mestský komplex, respektíve v podstate celý svet vašim domovom. Namiesto skladovania množstva nepotrebných vecí, ako je napríklad voľnočasové náčinie alebo vozidlá postávajúce pred domom, na ktoré len padá prach, keď ich nevyužívate, by tieto boli umiestnené v centrálnom sklade, do ktorého by mal prístup každý. Produkty by sa tak využívali efektívne a vytvárali minimálne množstvo odpadu.

Ak z nejakého dôvodu potrebujete auto, bude pre vás pripravené. Keď sa dostanete do cieľa cesty, pomocou automatického satelitného systému sa auto dopraví tam, kde ho potrebuje niekto iný. Nebude teda stáť niekde na parkovisku a zbytočne plytvať miestom a časom.

V dnešnej spoločnosti sa túžba po majetku odráža v extrémnej nadprodukcii výrobkov a zbytočnom odpade. Neexistuje dôvod, prečo by mal mať každý človek svoje vlastné auto. Väčšina ľudí ho aj tak používa len jednu hodinu za deň. Je oveľa inteligentnejšie vytvoriť univerzálny systém zdieľania, pretože ten výrazne znižuje množstvo odpadu, odstraňuje nadbytočnosť, zvyšuje efektívnosť a rozširuje priestor na život.

Zhrnutie 6. kapitoly:

Mestá v zdrojovej ekonomike budú naplno využívať systémový prístup, v snahe integrovať všetky procesy a prvky mesta do jedného samostatného celku tak, ako to je len možné. Musíme začať od nuly a nezapodievať sa namáhavou transformáciou starých miest, ktoré sú

absolútne zastarané. Aj keď existuje viacero možných dizajnov miest, vrátane „oceánskeho“, „uzatvoreného“, a samozrejme, „pozemného“, kruhové mesto, ako ho navrhol Jacque Fresco, je z nich najefektívnejšie. Jeho jednotlivé kruhové pásy sa spoločne podieľajú na celkovej funkčnosti mesta, a nechávajú pritom priestor aj na úpravy, modernizáciu a zmenu.

Životný štýl v zdrojovej ekonomike bude úplne odlišný od toho dnešného, pretože hodnotový systém ľudí podstúpi výraznú zmenu, keď sa vytratí vplyv monetárneho systému založeného na nedostatku. Najvýznamnejšia zmena sa udeje v našom vnímaní vlastníctva a majetku. V budúcnosti nebude existovať dôvod na majetok, pretože význam sa už nebude pripisovať „nadobudnutiu“, ale „prístupu“. Každý na svete bude mať poruke všetko, čo potrebuje, pretože celý systém bude postavený tak, aby to umožnil.

4. časť: Prekonanie mýtu

7. kapitola:

Gény verzus prostredie

Správanie človeka

Niektorí ľudia, ktorí sa zamýšľajú nad princípmi zdrojovej ekonomiky, sú presvedčení, že takéto zriadenie by bolo náročné, pretože existuje niečo ako „ľudská povaha“. Tvrdia, že človek je už od narodenia súťaživý, chamtivý a slepo sebecký, a že bez ohľadu na to, aké priaznivé sú podmienky v spoločnosti, vždy budú existovať „skazení“ ľudia, ktorí chcú druhých zneužívať ovládať.

„Ľudská povaha“ je definovaná ako „zdieľané psychologické vlastnosti ľudí, ktoré sa pripisujú všetkým ľudským bytostiam.“⁶² Tento pojem teda naznačuje, že v človeku je „naprogramované“ určité psychologické, a teda duševné správanie. Podľa toho sa rodíme už s určitými prednastavenými psychologickými predispozíciami.

Je evidentné, ako takéto presvedčenie vzniklo. Ak sa pozrieme na doterajšie dejiny ľudstva, vidíme len nekonečné vojny, genocídy a zneužívanie moci. Vzhľadom k tomu, že si

⁶² wordnet.princeton.edu/perl/webwn

uvedomujeme ich neustále opakovanie v histórii, veľmi ľahko dospejeme k myšlienke, že v hre je istá „ľudská povaha“ alebo „inštinkt“.

Čo sa týka „kriminálneho správania“, na to sa psychológia zameriava už dlhší čas. Je tzv. kriminálnik výsledkom individuálneho genetického materiálu alebo je za neho zodpovedné prostredie, v ktorom vyrastal? To je tá odveká otázka: „príroda alebo výchova“?

V prvom rade, čo presne je kriminálne správanie? Ako posúdime rozdiely v správaní, ktoré sa u ľudí v priebehu storočí menili? Celý koncept kriminality je len dočasný a závisí od hodnôt danej kultúry a jej predstáv o moralite. Ešte pred 600 rokmi robili Aztékovia masové ľudské obety pre svojich bohov, pri ktorých často zabíjali celé desaťtisíce. Bola to kriminálna činnosť? Pre nás možno, ale pre nich išlo o akceptovaný spoločenský zvyk. A čo dlhé generácie tolerovaného otroctva? V dnešnej spoločnosti by bolo nelegálne držať niekoho nasilu a nútiť ho do neplatennej práce. Je kriminálnik ten, kto ukradne jedlo, aby nakrmil svoju hladujúcu rodinu?

Väčšina psychológov a genetikov skúmajúcich správanie sa dnes snaží obmedziť túto subjektivitu tým, že upresňujú predpokladané „kriminálne tendencie“ a delia ich na antisociálne, impulzívne, agresívne správanie atď., bez ohľadu na to, aké široké pojmy to sú, a nakoľko podliehajú interpretácii. Taktiež skúmajú a zatriedujú tzv. „poruchy osobnosti“, ako sú hraničné poruchy, schizofrénia či posadnutosť.

Názor, že za kriminálne správanie je zodpovedná genetika, sa preslávil na začiatku 19. storočia. Robili sa dokonca eugenické operácie v podobe sterilizácie, s cieľom „oslobodiť spoločnosť od kriminálnikov, idiotov, imbecilov a násilníkov.“⁶³ Behaviorálni genetici však musia priznať, že dodnes nikto žiadny „kriminálny gén“ neobjavil. Ich výskum sa dnes skôr orientuje na interakcie neurochemikálií v mozgu a pozorovacie štúdie týkajúce sa rodiny, dvojčiek a adopcie.

Pozrime sa najskôr na pozorovacie štúdie. Je preukázané, že štúdie rodiny a dvojčiek, ktoré vyrastali spolu, predstavujú len chabé metódy výskumu behaviorálnej genetiky. Tieto metódy sú totiž ovplyvnené faktormi prostredia, keďže členovia rodiny žijú v spoločnom prostredí.

⁶³ Joseph, Jay, *A critical review of twin and adoption studies of criminality and antisocial behaviors*, *The Journal of Mind and Behavior*.

Naopak, výskumy dvojčiek vyrastajúcich od seba sú porovnateľne spoľahlivejšie, lebo obe prostredia sú odlišné od pôvodného domáceho. V súčasnosti pochádza väčšina citovaných štúdií, ktoré potvrdzujú súvis genetického kódu a osobnostných porúch či tendencií správania, práve zo štúdií dvojčiek vyrastajúcich samostatne.

Aj keď sa môže zdať, že pri štúdiu dvojčiek vyrastajúcich od seba sa eliminuje problém vplyvu toho istého prostredia, ešte stále je tu problém, že prostredia, v ktorých dvojčky vyrastajú, bývajú veľmi podobné, a to po sociálnej, ekonomickej ako aj kultúrnej stránke.

Ako príklad uveďme jednu z najznámejších štúdií dvojčiek vyrastajúcich od seba, známu pod menom „Štúdia v Minnesote“.⁶⁴ Na Univerzite v Minnesote skúmali 348 párov dvojčiek a najčastejšie sa spomína jeden konkrétny prípad, ktorý údajne potvrdzuje teóriu o vplyve genetiky na správanie, známy ako „Dvojčky Jim a Jim“. Jim Lewis a Jim Springer boli štyri týždne po narodení v roku 1940 rozdelení, vyrastali 72 kilometrov od seba v štáte Ohio a prvýkrát odvtedy sa stretli v roku 1979.

Zo štúdie týchto dvoch znovunájdenejch jednovaječných bratov vyplývajú nasledovné zistenia:

- Obaja muži boli rozvedení a znovu sa oženili - súčasné manželky oboch z nich sa volali Betty a exmanželky Linda.
- Jeden z nich pomenoval svojho prvého syna James Alan, zatiaľčo ten druhý James Allan.
- Obe dvojčky majú nevlastného brata, ktorý sa volá Larry.
- Obaja nazvali svojho psa „Toy“.
- Obaja absolvovali rovnaký policajný výcvik a pracovali na polovičný úväzok ako zástupcovia šerifa v Ohu.
- Obaja boli dobrí v matematike a slabí v pravopise.
- Obaja sa venovali tesárčine, mechanickému rysovaniu a písaniu blokovým písmom.⁶⁵

V prvom rade si treba uvedomiť, že obaja „Jimovia“ vyrastali iba 72 kilometrov od seba v tom istom štáte - v Ohu. Vzhľadom na takú malú vzdialenosť a celkovú kultúrnu dispozíciu tohto regiónu sa dá s istotou tvrdiť, že obaja muži boli vystavení podobným hodnotám a tradíciám. Z kultúrneho hľadiska má Ohio veľmi nízku diverzitu v porovnaní s ostatnými

⁶⁴ <http://mctfr.psych.umn.edu/research/UM%20research.html>

⁶⁵ <http://mctfr.psych.umn.edu/research/UM%20research.html>

štátmi. V štáte je 86% obyvateľov bielych⁶⁶ a 82% kresťanov⁶⁷. Je to dôležitá informácia, lebo čím menšiu diverzitu má daný región, tým jednotnejšie sú vplyvy prostredia. Ďalším dôležitým zistením, ktorý autor štúdie nemohol poskytnúť, pretože nemal k dispozícii dostatok informácií, sú kultúrne predispozície a hodnoty rodičov týchto dvojčiek. Ak rodičia oboch mužov tiež pochádzali z Ohia a vyrastali v ňom, stupeň kultúrnej blízkosti dvojčiek, a tým aj ich podobnosti v správaní sa tým ešte zvýši.

Čo sa týka skutočnosti, že obaja Jimovia mali za manželku Betty a za exmanželku Lindu, z 1000 najfrekventovanejších ženských mien v Amerike sa Linda nachádza na treťom mieste a Betty na štrnástom.⁶⁸ Je to štatisticky určite prekvapivé zistenie, vzhľadom k tomu, koľko iných mien existuje, ale dokazuje to len vysokú pravdepodobnosť náhody. Ďalej k menám James Alan a James Allan - najfrekventovanejšie mužské meno v Amerike je... James!⁶⁹ Na tému mien Alan a Allan by bolo potrebné urobiť ďalší výskum kultúrnych príčin, ktoré vedú k týmto dvom stredným menám v danom regióne štátu Ohio. Výrok „obe dvojčky majú nevlastného brata, ktorý sa volá Larry,“ je trochu zvláštne konštatovanie na výskumníkov z Minnesoty, keďže deti tradične pomenávajú ich rodičia, a nie deti samotné. To, čo odhaľuje tento výrok, nemá nič spoločné s dvojčkami, je to skôr dôkaz silnej kultúrnej blízkosti rodičov oboch Jimov. Ak mali oba páry rodičov sklon pomenovať svojho syna Larry, tak si boli zrejme kultúrne veľmi blízki, čo znamená, že aj vplyv prostredia na oboch Jimov bol veľmi podobný.

Ďalším zistením bolo, že obaja pomenovali svojho psa „Toy“ („Hračka“). Nuž, Toy možno nie je typické meno pre psa, ale bolo by potrebné zistiť, odkiaľ toto meno prišlo. Niektorí to musel pred oboma Jimami spomenúť, aby si vôbec uvedomili, že Toy prichádza do úvahy ako meno pre psa. Dôvody takéhoto mena by sa mohli dať logicky odvodiť z prostredia. Napríklad tým, že každý domáci pes zvyčajne máva niekoľko hračiek, od svojich majiteľov. Meno „Toy“ mohlo vzniknúť z asociácie, ktorú si malý Jim vytvoril, keď počul rodičov hovoriť o hračke, s ktorou sa hral pes. Existuje napríklad množstvo prípadov, kde mama hovorila svojmu malému dieťaťu, ktoré sa práve učilo hovoriť, niečo ako „Ocko je doma“, čím mu oznamovala príchod otca. Dieťa si tieto slová postupne začalo spájať s tým, ako otec vstupuje do domu. V takejto typickej činnosti si mnoho detí spojilo postavu otca so slovom „doma“, a nie so slovom „ocko“. Neskôr sa tak spýtali „Kedy príde doma domov?“.

⁶⁶ <http://www.census.gov/popest/states/asrh/tables/SC-EST2005-03-39.csv>

⁶⁷ <http://www.spiritus-temporis.com/ohio/demographics.html>

⁶⁸ http://names.mongabay.com/female_names.htm

⁶⁹ http://names.mongabay.com/male_names.htm

Inými slovami, slovo „hračka“ mohlo byť obyčajným pomenovaním, ktoré sa v hlave dieťaťa poplietlo. V prípade dvojčiek Jimov nemáme dostatok informácií, aby sme vedeli, či je pomenovanie psa menom „Toy“ dané geneticky alebo výchovou, ale logické uvažovanie nás nutne prikláňa k výchove.

Pochopiteľne, táto publikácia nemá za cieľ poskytnúť komplexnú argumentatívnu rozpravu o nedostatočnej dôveryhodnosti štúdie dvojčiek. Cieľom je poukázať na to, že kultúrne faktory v rámci spoločnosti sú rovnako silné ako tie genetické. Dvojčky Jim a Jim vyrastali v rovnakej oblasti a mali podobné hodnoty a vplyvy prostredia. Tento fakt je nutné zobrať do úvahy, a je preto potrebné urobiť k takejto štúdii aj hĺbkovú analýzu vplyvov kultúrnych. Z celkového hľadiska, aj keď je táto štúdia dvojčiek veľmi uznávaná, vykazuje extrémne nedostatky v chápaní skutočnej príčinnosti určitých zhôd medzi dvojčkami.

To samozrejme neznamená, že genetika nemá na náš život silný vplyv. Je veľmi dôležité zvážiť skutočné genetické črty a ich vplyv v súčinnosti s prostredím. Aj keď sa väčšina odborníkov zhoduje v tom, že fyzické vlastnosti ako farba očí, výška a niektoré alergie sú dané geneticky, mnohí si neuvedomujú, aké následky majú tieto vlastnosti na *formovanie* prostredia človeka.

Predstavme si napríklad dve jednovaječné dvojčky oddelené od seba hneď po pôrode, ktoré majú genetickú predispozíciu narásť vyše meter osemdesiat, majú dobrý metabolizmus, ktorý im umožní udržať si štíhlu postavu a tiež neurologické predispozície na výbornú koordináciu zraku a rúk. Dajme tomu, že si každého z nich adoptuje jedna rodina zo strednej vrstvy žijúca na predmestí, a obaja teda vyrastú v typickej americkej kultúre, ktorej súčasťou sú športové aktivity. Keďže obaja bratia sú dostatočne vysokí a geneticky majú danú dobrú koordináciu pohybov, budú mať istú výhodu v športe. A keďže dvoma najhlavnejšími športami v Amerike sú basketbal a americký futbal, pravdepodobne sa budú v istej dobe venovať aspoň jednému z nich. Vzhľadom k ich chudej a vysokej postave môžu viac inklinovať k basketbalu. Ak ich dostatočne podporí rodina a priatelia, možno sa z každého z nich stane profesionálny basketbalista.

Je toto ich hranie basketbalu geneticky dané? Určite nie v tom zmysle, v akom by to naznačovali behaviorálni genetici. Pravdou je, že na základe fyziologických vlastností, ktoré sú genetické, a na základe kultúrnych tradícií v danom prostredí vzniká len predpoklad na hranie basketbalu. Neexistuje žiadny dôkaz o tom, že gény robia z človeka basketbalového hráča. Podobným prípadom sú aj štúdie, ktoré sa údajne snažia nájsť gény spôsobujúce

fajčenie alebo gény, vďaka ktorým je človek pravičiar... je to absurdné. Relevantný genetický základ, o ktorom môžeme hovoriť v týchto prípadoch, je fyziologický, a nie behaviorálny.

Ďalším príkladom fyziologického vplyvu na správanie sú neurochemické látky. Bolo napríklad dokázané, že serotonín súvisí s „nespoločenským“ správaním. Nízka hladina serotonínu môže údajne viesť k impulzívnemu správaniu a agresivite.⁷⁰ Či už je to pravda alebo nie, neurochemické látky určite neprikazujú človeku, ako sa má správať. Rovnako ako iné fyziologické vplyvy, len podmieňujú istú náklonnosť. Aj keď isto existuje genetický základ pre tieto neurochemické látky, ktorý môže súvisieť s dedičnosťou a môže spôsobovať tzv. „poruchy osobnosti“ vyplývajúce z chemickej nerovnováhy, predpoklad neurochemického správania neurčuje konkrétne, akým spôsobom sa tieto chemické sklony skutočne prejavia. Inými slovami, správanie, ktoré je následkom interakcie týchto chemických látok, sa dá len extrémne zovšeobecniť. Mohlo by sa povedať, že človek s istým porušením rovnováhy má sklon rozhnevať sa rýchlejšie ako bežná populácia. Aj keď je to pre nás istá informácia, nevieme z nej zistiť, akým spôsobom sa toto správanie prejaví. Skutočné správanie tejto osoby alebo neprítomnosť daného správania určí až prostredie.

Neexistuje žiadny vedecký dôkaz, ktorý by podporil teóriu, že nejaké naše správanie vyplýva z našich génov. V tých prejavoch, ktoré často pripisujeme „inštinktu“ alebo „ľudskej povahe“, sa takmer vždy dá vystopovať vplyv prostredia. Predstava o „ľudskej povahe“ je čisto mytologická. Pochádza z primitívnych náboženských presvedčení o tom, že človek je už od narodenia buď „dobrý alebo zlý“. Snaha ľudí nájsť typ génu alebo niečoho podobného, ktoré by spôsobovali konkrétne prejavy správania, je v podstate len istá forma povery. Je to ako „osoba posadnutá démonmi“, ktoré ovládajú jej správanie.

Faktom zostáva, že aj keď neurochemické látky a fyziologické vplyvy určujú isté predpoklady na reakcie a spoločenské sklony človeka, *naše hodnoty a samotné správanie formuje až dané prostredie. Neexistuje žiadna nemenná, predurčená „ľudská povaha“. Naše hodnoty, metódy a činy sa odvíjajú až od našich skúseností.*

⁷⁰ Elliot, FA, *A neurological perspective of violent behavior. In DH Fishbein, The science, treatment, and prevention of antisocial behaviors*, s.19-21, 2000, Civic Research Institute

Ako sme už spomínali vyššie, Mervova-Fowlesova štúdia urobená na Univerzite v Utahu v 90-tych rokoch minulého storočia potvrdila úzke súvislosti medzi zamestnanosťou a zločinom. Zistili, že 1%-ný nárast nezamestnanosti spôsobil:

- 6,7%-ný nárast počtu vražd;
- 3,4%-ný nárast násilných zločinov;
- 2,4%-ný nárast zločinov súvisiacich s majetkom.

A nielen to, zistili tiež, že tí, ktorí stratili prácu len nedávno a mali finančné ťažkosti, boli obzvlášť náchylní na choroby. Zistilo sa, že 1%-ný nárast v nezamestnanosti mal tiež za následok:

- 5,6%-ný nárast úmrtí následkom infarktu;
- 3,1%-ný nárast úmrtí následkom mŕtvice.

Pri miere nezamestnanosti z roku 1990-1992 to predstavovalo nárast smrteľných infarktov o 35 307 a smrteľných porážok o 2 771. Tiež zistili, že nezamestnaní majú oveľa väčšiu náklonnosť k vysokej hladine stresu, alkoholizmu, fajčeniu cigariet, depresii a konzumácii nezdravej stravy.⁷¹

Táto štúdia odhaľuje, že utrpenie a agresia môžu byť následkom morálne pokleslého prostredia, a tiež dokazuje to, ako významne vplýva prostredie na formovanie nášho správania a hodnôt. Ak človek potrebuje prežiť, urobí všetko, čo musí urobiť. Znamená to, že je „zločinec“? V mnohých prípadoch nie.

Najdôležitejšie je, že naše správanie sa zakladá na tom, čo sme sa naučili, spolu s biosociálnymi tlakmi, s ktorými sa musíme vysporiadať, aby sme prežili. Náš genetický kód nám žiadnym spôsobom nehovorí, ako sa máme v skutočnosti správať. Naše správanie je tvorené tým, čo sa učíme, a na čo sme zvyknutí.

Urazený muž, ktorý vytiahne zbraň a niekoho zastrelí, sa niekedy vo svojom živote musel naučiť, čo je to zbraň, ako stlačiť spúšť a čo je pre neho urážkou.

Každé slovo na tejto strane je tým alebo oným spôsobom výsledkom toho, čo sa autor v živote naučil. Každý koncept je hromadným nazbieraním skúseností. Skutočne, takmer všetko, o čom premýšľame, nám bolo niekedy prezentované istou formou v prostredí. Osoba narodená v konkrétnej kultúre si osvojí jej hodnoty, tradície, a tým aj správanie tejto kultúry.

⁷¹ Merva & Fowles, *Effects of Diminished Economic Opportunities on Social Stress*, Economic Policy Institute, 1992

Čínske dieťa, ktoré od narodenia vychováva v britskej rodine v Anglicku si osvojí jazyk, nárečie, prízvuk, spôsoby a tradície britskej kultúry.

Vráťme sa teraz späť k pôvodnému argumentu ľudí, ktorí si myslia, že zdrojová ekonomika nemôže nikdy fungovať pre „despotické vlastnosti vyplývajúce z ľudskej povahy“. Aby bolo jasné, každý človek, ktorý niekedy niekoho oklamal, mal na to motiváciu. Táto motivácia je naučená. Preto by sme ako spoločnosť mali za cieľ odstrániť motiváciu, respektíve podmienky, ktoré podnecujú spoločensky neprijateľné správanie.

V dnešnej spoločnosti sa najvýznamnejšia podmienka neprijateľného správania odvíja od monetárneho systému. Ako sme už hovorili, monetárny systém podporuje korupciu, nedostatok a nedostatočnosť. Tzv. slušnosť nemá miesto vo svete konkurencie, majetkovej nerovnováhy, chudoby a okrádania. Despotické správanie, ktoré dnes vo svete vidíme, nie je výsledkom vroděných genetických vplyvov. Je to v podstate následok dlhých rokov nedostatku a podmienok určovaných konkurenciou.

Hierarchia, chamtivosť, súťaženie a nadvláda sú sociálne prejavy. Ak sa pozrieme do ríše zvierat, zvyčajne vidíme aj v nej istú hierarchiu a brutálnu nadvládu. Mnohí si preto myslia, že zvieratá majú inštinkt, ktorý ich núti sa tak správať, a že ľudia majú tú istú inštinktívnu povahu. Aj keď sa to zdá logické, táto teória neberie do úvahy nedostatok, ktorý existuje vo svete zvierat. Ak nemajú dostatok potravy, agresívnejšie zvieratá sa dosadia na vrchol hierarchie a zvyšok bojuje o zdroje zdanlivo chamtivým spôsobom.

Profesor neurológie a neurologických vied na Univerzite v Stanforde, Robert Sapolsky, strávil 30 rokov študovaním tlupy paviánov vo východnej Afrike. Táto tlupa vykazovala rovnaké prvky hierarchie, súťaživosti a nadvlády ako ľudia v súčasnosti.

Po 10 rokoch od začiatku štúdie sa však stalo niečo zaujímavé. Tlupa bola náhodou vystavená chorobe, ktorá skolila alfa paviánov a prežili len podriadené samce a samičky. Táto udalosť závratne zmenila sociálne pomery v tlupe. Žiadny z pozostalých samcov nezabral voľné miesto po svojom vodcovi. Hierarchia sa v podstate zastavila a agresívne správanie v obrovskej miere ustúpilo. A rovnako je tomu dnes, po 20 rokoch. Keď sa dokonca k tlupe pridali noví samci v adolescentnom veku, trvalo im asi pol roka, kým svoje typicky súťaživé správanie prispôbili novému, vyrovnanému, neagresívnemu správaniu tlupy.⁷²

⁷² Interview s R. Sapolskym, *Stress*, National Geographic, 2008

Aj keď toto pozorovanie prináša množstvo otázok, dokazuje, že správanie sa mení podľa zmien prostredia. Predstava, že naša ľudská spoločnosť je spútaná vo väzení „inštinktu“ a „ľudskej povahy“, je nesprávna. Aj keď máme isté „predispozície“ na to, ako sa správať, aby sme prežili, naše skutočné správanie riadi a vytvára až prostredie.

Slovami epidemiológa profesora Sir Michaela Marmota v reakcii na štúdiu paviánov:

„Povedal by som, že sme sa z tejto štúdie primátov naučili, že podmienky, v ktorých ľudia žijú, sú absolútne rozhodujúce pre ich celkové zdravie. Myslím, že to, čo sa snažíme vytvoriť, je lepšia spoločnosť... Otázka znie, ako môžeme vytvoriť spoločnosť, ktorá svojimi podmienkami umožňuje ľuďom, aby prosperovali - a to je presne to, kam to smeruje - k vytvoreniu lepšej spoločnosti, ktorá podporuje prosperitu ľudí.“⁷³

Dr. Sapolsky dodáva:

„Jedna z vecí, ktoré nás paviány naučili, je, že ak sú oni schopní zmeniť v rámci jednej generácie to, čo sa považuje za učebnicový spoločenský systém, ktorý je „vytesaný do kameňa“, [...] nemáme už žiadnu výhovorku, keď hovoríme, že v ľudských spoločenských systémoch sú isté nevyhnutné danosti.“⁷⁴

Zdrojová ekonomika sa snaží dosiahnuť rovnosť, slobodu a dostatok. Ak je možné poskytnúť ľuďom tieto faktory prostredia, náš spoločenský systém sa zbaví svojich degeneratívnych, skazených a na zisk orientovaných prvkov, ktoré sú v ňom prítomné dnes.

Právny systém:

Dnešná spoločnosť sa snaží ovládať samu seba prostredníctvom hrozby, a využíva na to zákony. Zákony slúžia na to, aby ľudí kontrolovali. Sú to len „záplaty“, ktoré sa nevenujú samotným príčinám správania. Ak je niekto zatknutý za krádež, len málokto sa zamyslí nad tým, prečo sa táto osoba vôbec rozhodla kraďnúť. Namiesto zvažovania príčin si dnešná spoločnosť zvolí jednoduchšiu cestu a „zločinca“ sa zbaví pomocou väzenia.

V roku 2007 bolo vo väzení na celom svete vyše 9 miliónov ľudí, pričom Spojené štáty si udržiavajú najvyššiu priečku v počte väzňov. Je to veľmi smutné.⁷⁵

⁷³ Interview s Sirom Michealom Marmotom, *Stress*, National Geographic, 2008

⁷⁴ Interview s R. Sapolskym, *Stress*, National Geographic, 2008

⁷⁵ Walmsley, Roy, *World Prison Population 2007*, International Center for Prison Studies, London

Zdrojom akéhokoľvek zločinu je samotná spoločnosť. Nič ako „zločinec“ neexistuje. Ako sme už niekoľkokrát hovorili, monetárny systém spôsobuje skazenosť svojou samotnou existenciou. Ako jasne ukázala Mervova-Fowlesova štúdia, spoločensky neprijateľné správanie priamo súvisí so socioekonomickými podmienkami. Veľká väčšina väzňov pochádza zo slabého socioekonomického prostredia.

Zákony sú len náplasti. Namiesto toho, aby sme sa riadili neúspešným systémom trestania a väznenia až po tom, čo bola škoda napáchaná, by sme mali riešiť zhubné javy v spoločnosti, ktoré vedú k spoločensky neprijateľnému správaniu - chudoba, podvýživa, bezdomovecstvo, nemorálnosť, sociálne poruchy, nefunkčné vzdelávanie, stres z financií, zanedbaná starostlivosť o deti a podobne.

Ak teda chceme zmeniť správanie ľudí, musíme zmeniť podmienky v spoločnosti. Chceme tak vylúčiť chyby už v samotnej schéme. Zbaviť sa potreby písomných vyhlásení a zákonov. Zákony sú len vedľajším produktom nedostatku. V novej spoločnosti by sme nemuseli dať z bezpečnostných dôvodov na cestu značku, ktorá hovorí, že maximálna povolená rýchlosť je 90 km/h. Technicky navrhujeme systém tak, aby bezpečnosť bola už zabudovanou súčasťou a ľudský omyl by nebol vôbec prípustný. Ak nechceme, aby ľudia kradli, dajme im zadarmo to, čo potrebujú, a to bez servilnosti a súťaženia.

S pokrokovou technikou, akú máme dnes, máme možnosť vytvoriť nový spoločenský systém, ktorý umožní všetkým ľuďom prístup ku všetkým životným potrebám, bez cenovky, dlhu a otroctva. Bude to mať ohromný vplyv na to, ako sa ľudia k sebe správajú a ako na seba vzájomne pôsobia. Boli by sme svedkami výrazného poklesu kriminality, pretože väčšina zločinov je založená na monetárnom systéme. Tým nechceme tvrdiť, že z večera do rána zmiznú aj všetky ostatné formy spoločensky neprijateľného správania. Žiarlivosť a otázka dôvery budú naďalej problematické. Avšak to, ako sa bude v budúcnosti zaobchádzať s osobami, ktoré sa správali spoločensky neprijateľne, bude podstatne humánnejšie a iniciatívnejšie. Ak by sa odhalil nejaký sériový vrah, nepozerali by sme sa naňho ako na zločinca, ale ako na chorého pacienta. Spoločnosť bude chápať, že ľudia sú produktmi svojho prostredia a namiesto toho, aby daného človeka odsúdili a zavreli do cely, budú sociálni vedci podrobne skúmať kultúrne príčiny, ktoré spôsobili správanie sériového vraha a zvažili, ktoré podmienky bude treba zmeniť.

Zhrnutie 7. kapitoly:

Ludské správanie je výsledkom prostredia. Genetické kódy, ktoré sa prejavujú v psychologických sklonochoch, slúžia len na vytvorenie náchylnosti na isté reakcie. Samotné správanie ovplyvňuje až prostredie, a preto keď nájdeme v našej spoločnosti vzorce správania, ktoré sú spoločensky neprijateľné, mali by sme príčiny hľadať v prostredí a mali by sme sa snažiť zistiť, preto sa to správanie vôbec prejavilo. Dnešný právny systém je len obrovská spoločenská porucha, ktorá neberie do úvahy vplyv prostredia na domnelého „zločinca“. V zdrojovej ekonomike, v ktorej sa vzácnosť a nedostatok zámerne redukovujú použitím moderných technických metód, sa správanie spoločnosti prudko zmení k lepšiemu.

8. kapitola:

Duchovnosť v praxi

Ludia vyžadujú odpovede, a tak si postupom času vymysleli vysvetlenia na rôzne javy. S rozvojom spoločnosti sme dokázali vylepšiť nástroje na analýzu sveta a jeho vlastností, a tým sa naše chápanie na základe nových objavov zmenilo. Vedomosť je fenomén evolúcie, rovnako ako všetko ostatné v prírode. Preto je nevyhnutné, aby sme všetci boli duševne aj citovo pripravení na to, že naše tradičné presvedčenie môže stratiť význam. Pre niektorých je to však veľmi ťažký proces, pretože sa na isté presvedčenia citovo naviazali. Dobrým príkladom takého ideologického naviazania je náboženstvo.

Zdá sa, že etablované náboženstvo je v mnohých smeroch založené na mylnom vnímaní životných procesov. Napríklad v tom, že zastáva predstavu o svete, kde je človek na inej úrovni ako ostatné elementy prírody. Toto „duchovné ego“ vedie už po stáročia k trpkým konfliktom, a to nielen medzi ľuďmi, ale neúmyselne aj medzi nami a prostredím. S postupom času však veda dokázala, že ľudia podliehajú presne tým istým prírodným silám ako všetko ostatné. Zistili sme, že všetci pozostávame z tých istých atomických subštruktúr ako stromy, vtáky a všetky iné formy života. Zistili sme, že nemôžeme prežiť bez prírody - potrebujeme čistý vzduch, vodu, energiu zo slnka atď. Keď si uvedomíme tento symbiotický vzťah v živote, pochopíme, že čo sa týka „vzťahov“, najzávažnejší a najdôležitejší je pre nás náš vzťah k planéte a k prírode. Tento náhľad nám prináša veda, lebo práve vedecká metóda nám umožnila pochopiť prírodné procesy a to, ako do tohto životného systému ako celku „zapadáme“.

Náboženský ideál

Takmer všetky náboženstvá sveta hovoria o istých ideálnych hodnotách ľudstva:

Kresťanstvo:

„Nerob druhým to, čo nechceš, aby robili tebe.“

Budhizmus:

„Človek by sa mal vcítiť do druhého a nezabíjať, ani nespôsobiť, aby druhí zabíjali.“

Konfucionizmus:

„Nikdy nečiň iným to, čo by si si sám neželal.“

Hinduizmus:

„Človek by nikdy nemal druhým robiť to, čo považuje za škodlivé pre seba samého.“

Islam:

„Nikomú nerob zle a nebudú robiť zle ani tebe.“

Judaizmus:

„Cudzinec, ktorý u teba býva, bude pre teba ako jedným z vlastných; budeš ho milovať ako seba samého...“

Taoizmus:

„Považuj zisk blížneho za vlastný zisk, a jeho stratu za vlastnú stratu.“

Bez ohľadu na tieto myšlienky nás jediný pohľad na dnešnú spoločnosť prinúti zamyslieť sa, prečo sa ideál všeobecného váženía si blížnych ľudí v skutočnosti nikdy neujal. Ježiš povedal: „Miluj blížneho ako seba samého.“ Ale ako? Ako môžeme žiť v spoločnosti, kde ľudia nežijú v harmónii a spoločne pracujú na spoločnom dobre tak, ako to hlásajú náboženské ideály?

Odpoveď znie: je na nás, aby sme vytvorili systém, ktorý umožní týmto ľudským ideálom naplno rozkvitať.

Je konečne načase prestať sa modliť, prestať si želať a prestať slepo hovoriť o domnelých humanistických a náboženských ideáloch. Je načase ich uskutočniť!

Reči nám nepomôžu

Zdrojová ekonomika stavia do praxe všetko, čo veľkí náboženský a filozofický učitelia kedy povedali o milovaní blížnych a spoločnom vzájomnom rešpekte a harmónii. Veda a vedecká

metóda sú často považované za chladné a bez srdca, ale práve oni predstavujú najhlbší spirituálny zážitok, aký sme kedy poznali. Na rozdiel od tých, ktorí o mieri, láske a harmónii medzi ľuďmi na tejto zemi iba hovoria, veda môže tieto predstavy reálne uskutočniť. Nič nie je natoľko dobrosrdečné ako vedecká metóda, pretože jej výsledky sú postupne čoraz priaznivejšie pre celé ľudstvo. Mnoho ľudí vníma nesebeckú povahu Matky Terezy s veľkým úžasom a rešpektom, ale len málokto sa na Alexandra Fleminga, vynálezcu penicilínu, pozerá rovnako romanticky. Penicilín pritom zachránil nespočetne viac životov ako akákoľvek charitatívna myšlienka či organizácia. Veda a technika sú teda takpovediac „božstvom v praxi“.

Zhrnutie 8. kapitoly:

Je načase, aby sme prestali kázať a navonok sa hlásiť k duchovným hodnotám, ktoré náboženský aj svetskí filozofi rozoberali po tisícročia, a konečne ich začali presadzovať do praxe. Aj keď existujú nespočetné vedecké aj nepodložené názory o tom, kto sme a odkiaľ sme prišli, tá najdôležitejšia vec, ktorej sa musíme venovať, je tu a teraz. Zaoberanie sa tým, či vesmír vytvoril boh alebo či nás sem poslali mimozemšťania, alebo či sme výsledkom evolúcie a nebeskej hmoty, je vo vzťahu k nevýslovnému utrpeniu a otáznej budúcnosti ľudí absolútne bezvýznamné. S veľkým treskom alebo bez neho - nič to nemení na problémoch, ktorým dnes čelíme.

Nemôžeme čakať, kým nám pomôže nejaké nebeské zjavenie alebo nejaké „veľké stvorenie“. Musíme si raz uvedomiť, že sme na tejto planéte odkázaní len na seba, a že len my môžeme zmeniť svet k lepšiemu. Nástrojom takejto duchovnosti v praxi je veda, a ak jej metódy uplatníme na zlepšenie civilizácie, podarí sa nám dosiahnuť spirituálne ciele, po ktorých túžime od nepamäti.

5. časť: Začnime konať

9. kapitola:

Hnutie

Hnutie Zeitgeist nie je politické hnutie. Nerozlišuje medzi národmi, vládami, rasami, náboženstvami, presvedčeniami ani triedami. Sme presvedčení, že sú to falošné, zastarané delenia, ktoré žiadnym spôsobom nepodporujú ľudský rast a potenciál. Ich sila spočíva

v deľbe a stratifikácii moci, nie v jednote a rovnosti, ktoré sú naším cieľom. Musíme si uvedomiť, že všetko v živote je prirodzený proces, ale rovnako dôležité je si uvedomiť, že človek má schopnosť výrazne spomaliť a paralyzovať pokrok prostredníctvom spoločenských štruktúr, ktoré sú zastarané, dogmatické, a preto v rozpore so samotnou prírodou. Svet, ktorý vidíme dnes - plný vojen, korupcie, elitárstva, chudoby, epidemických chorôb, porušovania ľudských práv, nerovnosti a zločinu, je výsledkom práve tejto paralýzy.

Zámerom tohto hnutia je prebúdzat' v ľuďoch pozornosť a vnímavosť k svojmu evolučnému potenciálu a pokroku, ktorý je nielen osobný ale aj sociálny, nielen technologický, ale aj duchovný. Sme presvedčení, že ľudstvo ako celok je na prirodzenej ceste k zjednoteniu, ktoré bude založené na spoločnom empirickom chápaní toho, ako v skutočnosti príroda funguje, a ako sme my, ľudia, súčasťou celosvetového vývinu, ktorému hovoríme život. Aj keď táto cesta už existuje, veľká väčšina ľudí ju žiaľ neuznáva a dokonca ju brzdí neustálym zachraňovaním zastaraného, degeneratívneho spôsobu správania a myslenia. Práve túto obmedzenosť v rozmyšľaní sa hnutie Zeitgeist snaží prekonať prostredníctvom vzdelávania a sociálnych aktivít.

Naším cieľom je reformovať celosvetovú spoločnosť vo všetkých aspektoch a úrovniach jej existencie v súlade s progresívnymi poznatkami dnešnej doby. Nejde nám iba o rozširovanie povedomia o sociálnych a technologických možnostiach, ktoré mnohí považujú za neuskutočniteľné alebo v protiklade s „ľudskou povahou“. Ide nám taktiež o nájdenie prostriedkov a zdrojov na prekonanie tých trendov spoločnosti, ktoré sa snažia zastarané prístupy zachraňovať.

Premost'ovanie rozdielov

Aby sme to však dosiahli, musíme si v prvom rade utvoriť perspektívu vo vzťahu k dnešnému svetu. V súčasnosti je technika schopná oslobodiť ľudí od zbytočných činností, ale monetárne založený pracovný systém túto jej schopnosť potláča. Toto je neprijateľné. Fakt, že technike nie je umožnené rozvíjať sa pre dobro všetkých ľudí, je vlastne do istej miery otázkou porušenia občianskych práv.

Je načase, aby sme zabudli na rozdiely medzi nami a spojili sa pre kolektívne dobro nás všetkých. Všetci predsa potrebujeme jedlo, vzduch, vodu a podobne, a všetci chceme slobodu a šťastie. Jediný spôsob, ako to môžeme dosiahnuť, je, že začneme spoločne pracovať na prekonaní dnes už zastaraného spoločenského zriadenia.

Iste, to sa ľahšie hovorí ako uskutočňuje, hlavne preto, že náš svet riadia ľudia, ktorí sami utrpeli obrovskú sociálnu deformáciu. Ich často elitistické hodnoty sú neustále podporované materiálnymi výhodami, ktoré im zabezpečujú ich podniky a korupcia v politike. Mali by sme ich však skôr ľutovať. Alebo ako povedal Gándhí: „Nepociťujte nenávisť voči tým, ktorí vás utláčajú. Oni potrebujú oslobodenie rovnako ako vy.“

Tradičná politická aktivita nie je riešením. Vládnuca vrstva sa už príliš dobre naučila vysporiadať sa s predstaviteľmi iných názorov. Hnutie sa preto radšej vyberá cestou rozširovania vedomia v celosvetovom meradle. A to znamená komunikáciu. Tí z nás, ktorí veria v tieto myšlienky, sa musia snažiť ich šíriť medzi ľuďmi. Predtým, než sa môže začať realizovať akákoľvek zmena, si ľudstvo musí byť tohto spoločenského smerovania vedomé.

V súčasnosti sa hnutie Zeitgeist aktivizuje vo vyše 30 jazykoch. Budeme naďalej vytvárať štátne, národné a miestne organizácie v snahe získať zastúpenie hnutia v každej časti zemegule.

Takýto spôsob komunikácie bude čeliť ťažkým prekážkam od rôznych ideologických skupín. Je preto veľmi dôležité, aby sme premostovali rozdiely medzi kultúrami a zdôrazňovali, že vo svojej podstate sme všetci vlastne rovnakí. Naša podobnosť a spoločné potreby s prehľadom zatienia naše náboženské a politické rozdiely.

Okrem šírenia povedomia by sme sa mali zamerať aj na neustále poukazovanie na podvody a prejavy skazenosti monetárneho systému, ktoré sú dnes na dennom poriadku. Chceme docieľať, aby sa vlády a národy sveta hanbili za to, aké nehanebnosti produkuje tento systém, a aby ľudia chápali prvotné príčiny morálnej skazenosti a to, ako sa dá odstrániť pomocou inteligentného využitia vedy a techniky pre dobro spoločnosti aj planéty. Ako sme hovorili, monetárne systémy na svete sa už dnes rozpadajú. Následky by mohli byť katastrofické. Je nesmierne dôležité osloviť tých, ktorých zasiahol tento monetárny úpadok, a dať im nový smer. Keď sa raz veľmi veľa ľudí na tejto planéte spojí v snahe dosiahnuť prevratnú spoločenskú zmenu, začneme s druhou fázou a budeme vyvíjať tlak na všetky národy, aby sa začali zbavovať monetárnych štruktúr.

Dovtedy je kľúčová komunikácia a pokojná spoločenská vzbuera. Principiálne by mali byť pre nás neprijateľné všetky spoločenské zriadenia, ktoré podporujú systém zisku, vojnu a zneužívanie ľudí. Nikto by sa zo zásady nemal pridať k armáde žiadneho národa, ani pracovať pre vojenský priemysel. Práve naopak, je potrebné poukázať na to, aký v skutočnosti politický systém je. Vládami po celom svete dnes hýbu biznismeni, právnici a príslušníci armády - pravdepodobne tri najzbytočnejšie povolania, ktoré existujú. Keď pochopíme, že

naše problémy na svete sú technické, tak nám musí byť jasné, že akákoľvek skupina ľudí, ktorá je považovaná za kvalifikovanú, aby rozhodovala o čomkoľvek, musí byť prirodzene technicky zdatná, a teda objektívna, a nie politicky motivovaná. Politika je vynález monetarizmu.

Tipy na šírenie povedomia

- Dajte linky *thevenusproject.com*, *thetzeitgeistmovement.com* a *zeitgeistmovement.sk* všade na internet, kde len môžete.
- Urobte videá na YouTube, ktoré podporujú myšlienky hnutia aj zdrojovej ekonomiky.
- Zapájajte sa do rozhlasových šou a spomeňte hnutie vždy, keď je to vhodné.
- Stiahnite si film *Zeitgeist Addendum* a *Zeitgeist Moving Forward*, a premietajte ich vo svojom okolí; pridávajte ich na verejné siete.
- Skopírujte túto príručku a rozširujte ju na papieri alebo v digitálnej podobe.
- Stiahnite si prezentáciu *The Zeitgeist Movement*, či už ako slidy alebo s nahovoreným komentárom, a zorganizujte si vlastné podujatie.
- Zaplňte internet našimi myšlienkami tak, ako sa len dá.
- Nezabudnite, že 15. marec v každom roku je „Deň Zeitgeistu“ (Z-Day) a zorganizujte v tento deň vlastné podujatie vo svojom okolí.
- Zamerajte sa hlavne na informovanie tých, ktorí trpia následkom už prítomného ekonomického kolapsu.
- Neustále verejne poukazujte na skazenosť nášho súčasného systému.
- Skontaktujte sa s „aktivistickými“ skupinami, ako sú občianske hnutia bojujúce za dodržiavanie práv alebo Greenpeace a pokúste sa im vysvetliť, že hoci sú ich snahy veľmi dobrosrdečné, nedá sa pomocou nich vyriešiť žiadny zo zásadných spoločenských problémov, pretože sa nevenujú prvotným príčinám.

Interdisciplinárne tímy

Hlavným pilierom vo vývoji nového spoločenského zriadenia budú tímy výskumníkov a technikov činných vo všetkých dôležitých oblastiach. Môžeme ich nazvať interdisciplinárne tímy.

Prvý tím, ktorý zostavujeme, je „Komunikačný tím“. Všetko, čo sme pred chvíľou vymenovali, predstavuje činnosti tohto tímu. Každý, kto podporuje naše myšlienky, by mal

pomôcť informovať o nich ďalších. Do istej miery sme vlastne všetci súčasťou Komunikačného tímu.

Vytvorí sa však aj viacero tímov, ktoré budú pracovať v konkrétnych oblastiach s cieľom vybudovať zdrojovú ekonomiku. Na uskutočnenie takéhoto projektu sú samozrejme potrebné mnohé vedecké oblasti. Medzi interdisciplinárne tímy by teda patrilo počítačové programovanie, plánovanie mesta, robotika, vzdelávanie, zbieranie dát atď. Pozrite sa prosím na stránku *thezeitgeistmovement.com*, kde k tomuto nájdete bližšie organizačné informácie. Ak si myslíte, že máte schopnosti, ktoré by pomohli takémuto projektu, kontaktujte nás prosím, keď začneme dávať dokopy samotné tímy. Bude tomu venovaná samostatná časť našej stránky. Neskôr budeme organizovať hotové konferencie a postupom času budeme môcť začať s budovaním prvého mesta, aj keď to bude ešte len prototyp.

Myšlienky na záver:

Existuje množstvo ľudí, ktorí budú tvrdiť, že všetko, čo tu opisujeme, teda rozvoj celosvetovej zdrojovej ekonomiky, sa nikdy nepodarí. Budú sa typicky odvolávať na „ľudskú povahu“ a „elitu moci“ alebo na mylné informácie o technike. Takýto cynizmus nemá žiadne opodstatnenie vo vzťahu k technickému a spoločenskému rozvoju ľudstva v priebehu dejín.

Dostali sme sa zo sveta extrémnych povier, zavrhnutia hodného otrokárstva, obrovského rasizmu a spoločenských predsudkov, do pomaly sa rozvíjajúceho sveta rasovej rovnosti, vedeckej vynaliezavosti a črtajúcich sa hodnôt, ktoré chcú, aby ľudstvo prosperovalo ako celok.

Ako povedal Carl Sagan:

„Stará záľuba v rasovom, sexuálnom, náboženskom šovinizme a v besnej nacionalistickej vášni, sa pomaly vytráca. Vytvára sa nový typ vedomia, ktorý vníma celý svet ako jeden organizmus a uvedomuje si, že organizmus, ktorý je vo vojne so samým sebou, je zatratený. Sme jedna planéta.“⁷⁶

Prešli sme od dymových signálov cez telefón až po elektronický email, ktorý sa posiela takmer rýchlosťou svetla. Všetko, čo bolo kedysi považované za nemožné, sa postupne stalo skutočnosťou. Bratom Wrightovcom často hovorili „experti“, že lietať sa nedá. Ešte pred niekoľkými rokmi sa ľudom, ktorí hovorili o ceste na mesiac, posmešne hovorilo „mooniaci“. Myslieť si, že niečo je na tomto svete „nemožné“, je iba nedostatok kreativity.

⁷⁶ Sagan, Carl, *Cosmos Video Series*, Cosmos Studios, 1980

Ak sa vie spojiť 120 000 ľudí na to, aby vytvorili nukleárnu bombu, ako tomu bolo v projekte Manhattan v 30-tych rokoch, neexistuje dôvod, prečo sa nemôžeme spojiť a využiť ľudskú vynaliezavosť na dosiahnutie úžasných spoločenských výdobytkov pre dobro celého ľudstva. Je načas, aby sme do sveta vypustili naše „zbrane hromadného tvorenia“. Je načas, aby sme prevzali zodpovednosť za seba navzájom a za nás samých. Máme vedomosti, prostriedky a motiváciu na to, aby sme vybudovali naprosto novú spoločnosť, ktorá bude žiť vo svete, ktorý má skutočne rada, a v ktorom sa môže naplno rozvíjať.

Je načas, aby sme dospeli.

-Peter Joseph / Roxanne Meadows / Jacque Fresco, február 2009